

ปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย:
กรณีศึกษาการเมืองไทยในช่วงระหว่างปี 2544-2557

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีการศึกษา 2562

**PROBLEMS OF MAJORITY RULE IN DEMOCRACY: A CASE STUDY
OF THAI POLITICS BETWEEN 2001-2014**

**BY
WORATEP WONGSUPPAKAN**

**A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN LEADERSHIP
IN SOCIETY, BUSINESS AND POLITICS
COLLEGE OF SOCIAL INNOVATION**

GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2019

คุษฎีนิพนธ์เรื่อง

ปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย: กรณีศึกษา
การเมืองไทยในช่วงระหว่างปี 2544-2557

โดย

วรเทพ ว่องสรรพการ

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง

มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2562

รศ.ดร.สังศิต พิริยะรังสรรค์
ประธานกรรมการสอบ

ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน
กรรมการ

ผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ
กรรมการ

ดร.ศรัณย์ ชิตดีลักษณ์
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณิ์ สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

11 พฤศจิกายน 2562

Dissertation entitled

**PROBLEMS OF MAJORITY RULE IN DEMOCRACY: A CASE STUDY OF THAI
POLITICS BETWEEN 2001-2014**

by

WORATEP WONGSUPPAKAN

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Doctor of Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics

Rangsit University
Academic Year 2019

Assoc.Prof.Sungsidh Piriyarangsan, Ph.D.
Examination Committee Chairperson

Prof.Apichai Puntasen, Ph.D.
Member

Asst.Prof.Rattaphong Sonsuphap, Ph.D.
Member

Sarun Thitiluck, Ph.D.
Member and Advisor

Preecha Piampongsan, Dr.rer.pol.
Member and Co-Advisor

Approved by Graduate School

(Asst.Prof.Plт.Off. Vanee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

November 11, 2019

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงสุดต่อท่านอธิการบดี ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ที่กรุณาให้ทุนการศึกษาสำหรับการเรียนจนจบหลักสูตรนี้ ขอขอบพระคุณท่านคณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงรัก พิริยะรังสรรค์ ที่มอบโอกาสและเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้ ขอขอบพระคุณท่าน ผศ.ดร.ปิยสุดา ม้าไฉ ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อและเปิดโอกาสการทำงานในทุกๆ ด้าน ของผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในหลักสูตรทุกท่านที่ให้ความรู้ และเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จ โดยเฉพาะ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และดร.ศรัณย์ ธิติลักษณ์ ที่กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาด้วยความเมตตาและเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง

ขอขอบพระคุณท่าน ศ.ดร.ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร ที่ให้คำแนะนำและเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการพัฒนาตนเองของผู้วิจัยด้านการงานทางวิชาการ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ รศ.ดร.สังสิต พิริยะรังสรรค์ ศ.ดร. อภิชัย พันธเสน ผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ ที่กรุณาให้คำแนะนำรวมถึงให้มุมมองต่างๆ ที่ทำให้งานวิจัยนี้มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทุกท่าน ครอบครัวและเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกคนที่เป็นแรงผลักดันและประคับประคองชีวิตของผู้วิจัยมาโดยตลอด

วรเทพ ว่องสรรพการ

ผู้วิจัย

5709739 : วรเทพ ว่องสรรพการ
 ชื่อคุณูปนิพนธ์ : ปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบ
 ประชาธิปไตย : กรณีศึกษาการเมืองไทยในช่วงระหว่างปี 2544-2557
 หลักสูตร : ปรัชญาคุณฐิบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.ศรัณย์ ธิติลักษณ์
 อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายการศึกษาอยู่ที่ปัญหาของหลักการเสียงข้างมากโดยมีกรณีศึกษาเป็นวาทกรรมทางการเมืองไทยในช่วงเวลาระหว่างปี 2544-2557 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารโดยใช้วิธีการในแบบของทฤษฎีวิพากษ์ การวิเคราะห์วาทกรรม และทฤษฎีทางเลือกอื่นที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) เพื่อทำความเข้าใจการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย 2) เพื่อสร้างความเข้าใจในปัญหาของหลักการเสียงข้างมากในการเมืองไทยช่วงระหว่างปี 2544-2557 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักการเสียงข้างมากในการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย

ผลการศึกษาค้นพบคือ 1) จากปัญหาเรื่องสถานะทางญาณวิทยาของหลักการเสียงข้างมาก การอ้างหลักการเพื่อสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถกระทำได้ในเชิงสาธารณะ หรือโดยการยอมรับร่วมกันเท่านั้น 2) ปัญหาการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยระหว่างปี 2544-2557 เป็นปัญหาที่เกิดจากการสร้างการรับรู้ที่แตกต่างกัน ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับวาทกรรมความเป็นไทยกับวาทกรรมที่ก่อตัวขึ้นในยุคของนายทักษิณ ชินวัตร 3) การพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยต้องสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างคุณค่าในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยกับวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านกระบวนการร่วมไตร่ตรองในชุมชนของสังคมไทย

(คุณูปนิพนธ์มีจำนวนทั้งสิ้น 118 หน้า)

คำสำคัญ: หลักการเสียงข้างมาก, ประชาธิปไตย, วาทกรรม

ลายมือชื่อนักศึกษา ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

5709739 : Woratep Wongsuppakan
 Dissertation Title : Problems of Majority Rule in Democracy: A Case Study of Thai Politics Between 2001-2014
 Program : Doctor of Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics
 Dissertation Advisor : Sarun Thitiluck, Ph.D.
 Dissertation Co-Advisor : Preecha Piampongsan, Dr.rer.pol.

Abstract

This research aimed at investigating problems of the majority rule in the discourse of Thai politics during 2001-2014. This research is a documentary research with data analysis based on critical theory, discourse analysis theories, and relevant alternative theories. The purposes were: 1) to justify the majority rule in the democracy, 2) to understand problems of the majority rule in Thai politics during 2001-2014, and 3) to apply the majority rule with the development of democracy in Thai politics.

From the analysis of the problem in the epistemic status of the majority rule, it was found that the justification of the majority rule in democracy could be conducted only through public or inter-subjective justification. In addition, the problem of the majority rule in Thai politics during 2001-2014 was the problem of different subjectives between the discourse of Thainess and the discourse that was shaped in the period of the former Prime Minister, Thaksin Shinawatra. Lastly, the development of democracy in Thai politics must emphasize a close relationship between the democracy values and Thai political culture through the deliberative procedure in the community.

(Total 118 pages)

Keywords: Majority Rule, Democracy, Discourse

Student's Signature Dissertation Advisor's Signature
 Dissertation Co-Advisor's Signature

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1	
บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ปัญหาของการวิจัย / สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 กรอบแนวความคิดในการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2	
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง: ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก	8
และปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทย	
2.1 ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับทฤษฎีความจริง	8
2.2 ทศนะเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากของ เซอร์เกิน ฮาเบอร์มาส	14
2.3 ปัญหาการใช้หลักการเสียงข้างมากอ้างหลักการสนับสนุนความเชื่อใน สังคมการเมืองไทย	22
2.4 สรุป	34
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินการวิจัย	36
3.1 เอกสารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	37
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4	41
ผลการวิจัย: วาทกรรมเสียงข้างมากกับการรับรู้ในสังคมไทย	
4.1 ความขัดแย้งเรื่องหลักการเสียงข้างมากกับการรับรู้ 2 รูปแบบ	42
4.2 ความขัดแย้งเรื่องหลักการเสียงข้างมากกับการสร้างการรับรู้ 2 รูปแบบ	70
4.3 สรุป	79
บทที่ 5	80
ผลการวิจัย: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทัศนียเกี่ยวกับความขัดแย้งเรื่องหลักการเสียงข้างมาก	
5.1 ทัศนียที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยช่วงระหว่างปี 2544-2557	81
5.2 ทัศนียที่มีต่อสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย	85
5.3 ทัศนียเรื่องหลักการเสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทย	89
5.4 สรุป	93
บทที่ 6	96
บทสรุปและข้อเสนอแนะ: ข้อเสนอการใช้หลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทย	
6.1 การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในรูปแบบใหม่	100
6.2 การเคารพในหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญอื่นควบคู่ไปกับหลักการเสียงข้างมาก	101
6.3 การให้ความสำคัญกับการเมืองเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทยอย่างเหมาะสม	103
6.4 ความเข้าใจเรื่องความเป็นการเมืองในสังคมไทย	105
6.5 ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับการเมือง	107

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.6 การพัฒนาเงื่อนไขที่ส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองให้เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	110
บรรณานุกรม	112
ประวัติผู้วิจัย	118

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในปี 2544, 2548, 2550 และ 2554	23
2.2	ผลการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในปี 2544, 2548, 2550 และ 2554	24

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คำว่า “ประชาธิปไตย” (Democracy) มาจากคำในภาษากรีกว่า “Demokratia” หมายถึง “การปกครองโดยประชาชน” (Popular Rules หรือ Rule of the people) ดังนั้นการตัดสินใจและกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งการตัดสินใจของประชาชนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของระบอบการปกครองรูปแบบนี้ โดยทั่วไปกระบวนการดังกล่าวจะกระทำโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) คือ การตัดสินใจโดยเลือกดำเนินนโยบายหรือออกกฎหมายโดยรับฟังความต้องการของประชาชนที่เป็นเสียงส่วนใหญ่หรือมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่ง ภายใต้สมมติฐานความเชื่อที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเท่ากันและนับทุกคนเป็นหนึ่งเสียงเท่ากัน

นักปรัชญาการเมืองส่วนหนึ่งมีความเชื่อว่าการตัดสินใจตามหลักการเสียงข้างมากเป็นหลักการที่ดีหรือสมเหตุสมผลที่สุด แต่อย่างไรก็ตามหลักการนี้เป็นหลักการที่มีข้อโต้แย้งเรื่องความชอบธรรมมากที่สุดหลักการหนึ่งด้วย อาทิ ข้อโต้แย้งว่าการใช้หลักการเสียงข้างมากอาจนำไปสู่เป็นทรราชย์เสียงข้างมาก (Tyranny of the majority) หรือข้อโต้แย้งเรื่องการละเมิดต่อสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Right) เป็นต้น นอกจากนี้หลักการเสียงข้างมากยังมีปัญหาการไม่สามารถอ้างหลักการสนับสนุนได้ (Justified) ว่าเหตุใดความเชื่อที่สนับสนุนโดยเสียงข้างมากจึงมีความถูกต้อง รวมถึงอาจมีความขัดแย้งกับคุณค่าของหลักการสำคัญอื่นๆ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อาทิ ความมีเหตุผล แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ดังที่ปรากฏเป็นปฏิกิริยา (Paradoxes) ต่างๆ รวมถึงการที่หลักการเสียงข้างมากอาจไม่สามารถตอบคำถามต่างๆ เกี่ยวกับประชาธิปไตยอื่นๆ ได้ เช่น ใครควรเป็นผู้ปกครอง ควรใช้กระบวนการใดในการปกครอง ควรใช้หลักการเสียงข้างมากภายในขอบเขตใด หรือใช้กับเรื่องใดบ้าง เสียงข้างมากควรนับเสียงจากคนกลุ่มใด และระดับของการมีส่วนร่วมโดยตรงเพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสมควรเป็นเท่าใด เป็นต้น

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากที่จะนำมาศึกษาเป็นประเด็นคำถามหลักในงานวิจัยได้นำเอาประเด็นสำคัญที่สุดหรือเป็นแก่นของปัญหาเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก คือ ประเด็นเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุน (Justification) หลักการเสียงข้างมากมาศึกษา โดยการตั้งคำถามและวิพากษ์ถึงความมีเหตุผลของหลักการนี้ในระบอบประชาธิปไตย หรือเป็นการตั้งคำถามถึงสถานะทางญาณวิทยา (Epistemic Status) ว่าเหตุใดหลักการเสียงข้างมากจึงมีสถานะในการตัดสินใจความจริงทางสังคมการเมือง และควรใช้หลักการนี้เพื่ออ้างหลักการสนับสนุนความจริงทางสังคมการเมืองอย่างไร ซึ่งการตอบคำถามดังกล่าวจะนำไปสู่คำตอบของปัญหาอื่นๆ เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากตามมา

ในกรณีของสังคมไทยปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2544 คือ ช่วงที่เริ่มต้นจากการบริหารงานของรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร (ปัจจุบัน พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ถูกถอดยศแล้ว) ในงานวิจัยนี้จึงจะกล่าวถึงโดยใช้ชื่อนายทักษิณ ชินวัตร เท่านั้น) จนกระทั่งมีการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในปี 2557 ข้ออ้างเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่มีการนำมาโต้แย้งถกเถียงกันมากที่สุด ในการอ้างถึงความชอบธรรมของฝ่ายรัฐบาลที่มาจากเสียงข้างมากเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในประเด็นสาธารณะต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าการใช้หลักการดังกล่าวไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองได้ ในทางกลับกันยิ่งทำให้เกิดความขัดแย้งและความแตกแยกทางสังคมการเมืองมากยิ่งขึ้น ปัญหาของการใช้หลักการเสียงข้างมากภายใต้บริบทของสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีความหลากหลายและน่าสนใจมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของประชาธิปไตยในสังคมไทย รวมถึงการศึกษาดังกล่าวจะทำให้สามารถค้นพบประเด็นการวิเคราะห์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการใช้หลักการเสียงข้างมาก เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับความมีเหตุผลของหลักการนี้ภายใต้บริบทของสังคมไทยและจากสภาพปัญหาในเชิงปฏิบัติ รวมถึงนำไปสู่ข้อค้นพบที่อาจเป็นทางออกของการนำหลักการเสียงข้างมากนี้มาใช้ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยด้วย

งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาประเด็นดังกล่าวในเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างความชัดเจนให้กับมโนทัศน์ของหลักการเสียงข้างมาก โดยมีกรณีศึกษาเป็นสภาพปัญหาและวาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นช่วงระหว่างปี 2544-2557 ในเฉพาะประเด็นเรื่องความมีเหตุผล (Rationality) หรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก (Justification) เป็นการพิจารณาถึงคุณค่าของหลักการนี้ว่ามีสถานะทางญาณวิทยาอย่างไรภายใต้กรอบความเข้าใจของการปกครองแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้สร้างกรอบการวิเคราะห์จากแนวคิดในแบบทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory)

อาทิ จากข้อเสนอเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง (Deliberative Democracy) และความมีเหตุผลเชิงการสื่อสาร (Communicative Reasoning) ของเยอร์เก้น ฮาเบอร์มัส (Habermas, 1984, 1987, 1991, 1996, 2003) เพื่อใช้วิพากษ์ถึงความมีเหตุผล (Rationality) หรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และใช้แนวคิดในแบบของนักปรัชญากลุ่มนีโอมาร์กซิส (Neo-Marxist) ที่มีจุดยืนสำคัญในการวิพากษ์โครงสร้างสังคมแบบทุนนิยมที่พัฒนามาสู่การวิพากษ์โครงสร้างสังคมสมัยใหม่ รวมถึงแนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ (Post-Modernism) ที่กล่าวถึงความไร้เหตุผลของความคิดในยุคสมัยใหม่และการศึกษากรอบความคิดทางสังคมการเมืองเชิงวิพากษ์ โดยเฉพาะเป็นการวิพากษ์ต่อความคิดเรื่องประชาธิปไตยเกี่ยวกับการใช้หลักการเสียงข้างมากในที่นี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ คือ

1.2.1 เพื่อทำความเข้าใจการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

1.2.2 เพื่อสร้างความเข้าใจในปัญหาของหลักการเสียงข้างมากของการเมืองไทยในช่วงระหว่างปี 2544-2557

1.2.3 เพื่อหาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักการเสียงข้างมากและนำไปสู่การพัฒนากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยอย่างเหมาะสม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยการอภิปรายในเชิงปรัชญาการเมืองเพื่อสร้างความชัดเจนให้กับหลักการนี้ โดยมีกรณีศึกษาเป็นปัญหาจากการใช้หลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยในช่วงเวลาระหว่างปี 2544-2557 ที่เป็นช่วงเวลาเริ่มตั้งแต่การได้รับเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลของนายทักษิณและเป็นช่วงเวลาที่เป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยที่ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ในช่วงเวลาดังกล่าว สังคมการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และบริบททางสังคมและการเมืองไทยในขณะนั้น จนกระทั่งต่อมามีการทำรัฐประหารถึง 2 ครั้ง คือ โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ปี 2549 และครั้งล่าสุดในปี 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงถือได้ว่าช่วงเวลาที่ศึกษานี้เป็นช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองในเชิงอุดมการณ์อย่างสูงสุดช่วงหนึ่ง และการศึกษาดังกล่าวจะเป็นการศึกษาทำความเข้าใจต่อหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในฐานะการศึกษาในประเด็นการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้วย

1.4 ปัญหาของการวิจัย / สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากการใช้หลักการเสียงข้างมากในการตัดสินใจทางสังคมการเมืองเป็นหลักการสำคัญ หลักการหนึ่งที่สะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากมีความเข้าใจในหลักการนี้ อย่างถูกต้องเหมาะสมในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์กับความจริงในเชิงญาณวิทยาและการอ้างหลักการสนับสนุนการตัดสินใจทางสังคมการเมือง รวมถึงความเข้าใจต่อวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละสังคมจะสามารถทำให้ความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทยมีความเข้มแข็ง ยั่งยืนและสะท้อนถึงการตัดสินใจของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความชัดเจนให้กับหลักการเสียงข้างมากและการวิพากษ์การนำหลักการเสียงข้างมากมาใช้ในเชิง ปฏิบัติในสังคมไทยโดยมีประเด็นคำถามหลักของงานวิจัย 3 ประเด็น คือ

1.4.1 การอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับความจริงอย่างไร

1.4.2 วาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 2544-2557 ในประเด็นเรื่อง ความมีเหตุผลหรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากมีปัญหาอย่างไร

1.4.3 สังคมไทยควรมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบอบการ ปกครองแบบประชาธิปไตยในเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมากอย่างไร

1.5 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

งานวิจัยจะมุ่งศึกษาสภาพปัญหาและวาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ เสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีกรณีศึกษาเป็นปัญหาทางการเมืองไทยระหว่างปี 2544-2557 ในประเด็นเรื่องความมีเหตุผล หรือการอ้างหลักการสนับสนุน หลักการเสียงข้างมาก จากปัญหาของหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยในช่วงเวลาที่ศึกษาจะนำมา

ศึกษาเชิงวิพากษ์ในประเด็นเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุน โดยใช้กรอบการวิเคราะห์จากแนวคิด และทฤษฎีที่สำคัญดังนี้

แนวคิดแบบทฤษฎีวิพากษ์ (Critical theory) ของฮาเบอร์มาส (Habermas, 1984, 1987, 1991, 1996, 2003) ในการวิพากษ์ถึงควมมีเหตุผล (Rationality) ของคำอธิบายเรื่องความชอบธรรมของหลักการเสียงข้างมากที่ใช้ในระบบประชาธิปไตย ดังที่เขาเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยเชิงประจักษ์ (Empirical Democracy) ที่เป็นการใช้ข้ออ้างเชิงประจักษ์อ้างถึงความถูกต้องของการตัดสินใจทางสังคมการเมือง อาทิ การอ้างคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่ในภายหลังกลายเป็นคำอธิบายเชิงบรรทัดฐานและเป็นประชาธิปไตยเชิงบรรทัดฐาน (Normative Democracy) รวมถึงนำไปสู่อำนาจทางสังคมและอำนาจด้านการเมือง ในทัศนะของฮาเบอร์มาสเห็นว่าคำอธิบายดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายในเชิงเหตุผลโดยทั่วไปได้ เขาได้นำเสนอความคิดเรื่องควมมีเหตุผลเชิงการสื่อสารซึ่งเป็นการใช้เหตุผลในอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่ออธิบายถึงควมมีเหตุผลหรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก รวมถึงแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองที่นำเสนอการใช้หลักการเสียงข้างมากภายใต้บริบทของการใช้เหตุผลเชิงสื่อสารด้วย

การใช้กรอบแนวคิดในรูปแบบของทฤษฎีวิพากษ์ รวมถึงการใช้วิธีการแบบของกลุ่มมาร์กซิสม์ใหม่ (Neo-Marxist) ที่ให้ความสำคัญกับการวิพากษ์โครงสร้างทางสังคม อาทิ อันโตนิโอ กรัมสซี (Antonio Gramsci) ที่อธิบายว่าการยอมรับในอำนาจทางสังคมถูกทำให้เกิดขึ้นในรูปแบบการใช้อำนาจครอบงำทางวัฒนธรรม (Cultural Hegemony) โดยการสร้างการยอมรับในอุดมการณ์ทางการเมืองโดยรัฐ แล้วทำให้การยอมรับนั้นเป็นรูปแบบการครอบงำทางสังคมทางการเมือง (Ali, 2015) ซึ่งรูปแบบความเข้าใจเรื่องควมมีเหตุผลในสังคมการเมืองไทยก็เป็นเช่นเดียวกันที่การอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากและประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ตั้งอยู่บนเรื่องการยอมรับในอุดมการณ์ทางสังคมในระบบอุปถัมภ์ หรืออิทธิพลทางความคิดของประชาธิปไตยเชิงประจักษ์ การนำแนวความคิดเรื่องการครอบงำทางวัฒนธรรมมาวิเคราะห์ถึงปัญหาเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบบประชาธิปไตยในสังคมไทย จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทย โดยจะสามารถเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้นถึงอำนาจการครอบงำต่างๆ ที่อยู่เบื้องหลังการอ้างหลักการสนับสนุนเสียงข้างมากในรูปแบบต่างๆ ได้

ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา ได้รวมแนวคิดแบบหลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) และหลังสมัยใหม่ (Post Modernism) มาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย ดังที่เป็นการกล่าวถึงความไร้เหตุผลของความคิดในยุคสมัยใหม่ การศึกษาความรู้ในรูปแบบวาทกรรม (Discourse) โดยเฉพาะวาทกรรมในการปกครองซึ่งนำไปสู่การปฏิเสธสถาบันทางสังคมในการมีอำนาจเหนือกว่าปัจเจกบุคคล เช่น การใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อควบคุมมนุษย์ ในรูปแบบที่เรียกว่าเป็นอำนาจควบคุมเชิงชีวภาพ (Biopower) โดยใช้ชีวอำนาจที่เป็นการปกครองโดยการควบคุมการรับรู้ (Governmentality) ซึ่งจากแนวความคิดดังกล่าวได้เปิดเผยให้เห็นถึงอำนาจของความรู้และความจริงที่ทำหน้าที่กำหนดการรับรู้และความเป็นเหตุเป็นผลในสังคมการเมือง และเปิดเผยให้เห็นถึงผลของการใช้อำนาจในการปกครอง ดังเช่นในแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) หรือกลุ่มฟูโกต์ใหม่ (Neo-Foucauldian) ที่ศึกษาประเด็นทางสังคมการเมืองในเชิงวาทกรรมหรือการวิเคราะห์ในเชิงวาทกรรม (Discourse and Discourse Analysis) ซึ่งเป็นการศึกษากรอบแนวคิดผ่านการแสดงออกในรูปแบบการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ (Foucault, 1972) โดยวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมดังกล่าวจะนำมาใช้เพื่อสืบค้นถึงความเป็นมาและการก่อตัวของวาทกรรมเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากและแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยในสังคมไทย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการวิเคราะห์ในเชิงปรัชญาการเมือง และเป็น การวิจัยเชิงเอกสาร โดยจะสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารที่มีเนื้อหาสำคัญใน 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นเอกสารของนักวิชาการที่เป็นทฤษฎีทางปรัชญาการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะแนวคิดแบบหลังโครงสร้างนิยมและแนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมาก หรือข้อวิจารณ์ถึงความมีเหตุผลของระบอบประชาธิปไตย

กลุ่มที่ 2 เป็นเอกสารในเชิงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพปัญหาและวาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2544 จนกระทั่งมีการรัฐประหาร โดย คสช. ในปี 2557 ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไป รวมถึงข้อเสนอทางวิชาการและความคิดเห็นทางการเมืองจากฝ่ายต่างๆ ที่สามารถเป็นตัวแทนกลุ่มความคิดที่สำคัญในช่วงเวลาที่ศึกษาได้

จากข้อมูลดังกล่าวจะนำมาใช้วิเคราะห์ใน 3 ประเด็น คือ

1) การอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับความจริงอย่างไร

2) วาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 2544-2557 ในประเด็นเรื่องความมีเหตุผลหรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากมีปัญหาอย่างไร

3) สังคมไทยควรมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมากอย่างไร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องความมีเหตุผลหรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

1.6.2 เพื่อเข้าใจสภาพปัญหาและวาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 2544-2557 ในประเด็นเรื่องความมีเหตุผลหรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก

1.6.3 เพื่อสามารถนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการใช้หลักการเสียงข้างมากและนำไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง: ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก และปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทย

ในบทนี้ จะนำเสนอหลักการและทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในประเด็นที่สำคัญ คือ 1) ประเด็นเรื่องสถานะทางทฤษฎีของหลักการเสียงข้างมาก หรือประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริง และ 2) ประเด็นเรื่องอรรถศาสตร์หลักการเสียงข้างมากในการตัดสินใจทางการเมือง โดยจะพิจารณาจากทัศนะของกลุ่มนักปรัชญาการเมืองกลุ่มสำคัญต่างๆ เช่น การกล่าวถึงปัญหาหลักการเสียงข้างมากในกลุ่มนักปรัชญากรีก อาทิ เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ทัศนะของนักปรัชญาการเมืองในกลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคม และประเด็นข้อโต้แย้งเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากของนักปรัชญาแนวความคิดแบบทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) โดยจะให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารเชิงเหตุผล (Communicative Reasoning) ของฮาเบอร์มาสเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการวิพากษ์ปัญหาสำคัญของงานวิจัย และในตอนท้ายจะนำเสนอประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริงที่เป็นปัญหาในสังคมการเมืองไทย จากสภาพปัญหาและการแสดงออกทางวาทกรรมในการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2544 จนกระทั่งมีการรัฐประหาร โดย คสช. ในปี 2557

2.1 ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับทฤษฎีความจริง

ปัญหาของหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยตามที่มีการกล่าวถึงกันโดยทั่วไป คือ ปัญหาเรื่องการใช้อำนาจแบบเผด็จการของฝ่ายที่มีเสียงข้างมาก (ปัญหาเรื่องทรราชย์เสียงข้างมาก / Tyranny by Majority) หรือปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย (Minority Rights) และปัญหาความขัดแย้งระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับคุณค่าอื่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (เช่น ความขัดแย้งกับความหลักการเรื่องเสมอภาค หลักการเรื่องเสรีภาพ เป็นต้น) ปัญหาทางด้านวิธีการของหลักการเสียงข้างมาก เช่น หลักการเสียงข้างมากควรนำไปใช้ในขอบเขตเรื่องใดบ้าง และมีปฏิทรรศน์ (Paradoxes) อีกจำนวนมากเกี่ยวกับปัญหาของหลักการประชาธิปไตย ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นสำคัญที่สุดเกี่ยวกับปัญหาของหลักการเสียงข้างมาก

คือ ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริง หรือเป็นประเด็นการตั้งคำถามถึงสถานะทางญาณวิทยา (Epistemic Status) ของหลักการเสียงข้างมาก เนื่องจากปัญหาพื้นฐานของหลักการเสียงข้างมากอย่างแท้จริงคือคำถามว่าหลักการเสียงข้างมากมีความสัมพันธ์กับความจริงอย่างไร

2.1.1 ทศนะเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ข้อโต้แย้งของกลุ่มที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากมีข้อบกพร่องในเรื่องความชอบธรรมหรือเป็นหลักการที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความจริง ปรากฏในทศนะของนักปรัชญากรีก เช่น ในเรื่องไครโต (Crito) ของเพลโต (Plato, 2003) ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ภายหลังจากการตัดสินคดีของโสกราตีสว่าเขามีความผิดและจะต้องถูกประหารชีวิต จากเรื่องไครโตเพื่อนสนิทของโสกราตีสได้พยายามจะลักลอบพาตัวโสกราตีสหนีออกจากคุกโดยอ้างความเห็นของคนส่วนมาก คนทั่วไป หรือความนิยมของผู้คน (Most People, General People หรือ Popular Opinion) ที่เห็นว่าโสกราตีสควรหนีออกจากคุก แต่โสกราตีสก็ตอบไครโตว่า

...เพื่อนรัก เราไม่ควรที่จะสนใจว่าคนโดยทั่วไปจะกล่าวอะไรเกี่ยวกับเรา แต่เราควรสนใจว่า ผู้ที่เข้าใจในเรื่องความเป็นธรรมและความไม่เป็นธรรมจะกล่าวถึงเราว่าอย่างไร สิ่งเดียวที่มีอำนาจเหนือเขาเหล่านั้นคือความถูกต้องโดยตัวมันเอง ในขั้นต้นนี้หลักการที่ท่านว่ามานั้น คงไม่ใช่หลักการที่ถูกต้องเป็นแน่ ที่ท่านเสนอว่าเราควรสนใจความนิยมของผู้คนในเรื่องความเป็นธรรม ความมีเกียรติ และความดี หรือในทางกลับกัน อาจกล่าวได้ว่า ‘ผู้คนมีสิทธิอำนาจในการหยิบยื่นความตายให้แก่เราได้’ ... (Plato, 2003, p. 86)

จากเรื่อง โสกราตีสเห็นว่า การตัดสินความดี-ชั่ว เป็นสิ่งที่ต้องตัดสินโดยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก เนื่องจากการตัดสินของคนส่วนมากอาจโน้มน้าวใจให้เราเห็นว่าสิ่งที่ตัดสินเป็นสิ่งที่ชอบธรรม แต่คนส่วนมากก็เล็งไม่พินิจที่จะใช้อารมณ์ความรู้สึกในการตัดสินความดี-ชั่ว ดังนั้นความชอบธรรมจึงไม่สามารถตัดสินโดยจำนวนของผู้ที่ใช้อารมณ์ความรู้สึก หรือเป็นการตัดสินในเชิงปริมาณ แต่ควรเป็นการตัดสินในเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรมและเหตุผลที่ดี ดังที่โสกราตีสยกตัวอย่างของนักกีฬาที่ควรบริหารร่างกายและรับประทานอาหารตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ มากกว่าการฟังความเห็นของคนทั่วไปที่ไม่มีความรู้ (Plato, 2003, pp. 86-89)

ในทัศนะของเพลโต (Plato) เขาเห็นว่าการปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองโดยกษัตริย์ นัก-ปรัชญา (Philosopher King) ส่วนรูปแบบการปกครองที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Societies) และเสื่อมถอยจากการปกครองโดยกษัตริย์นักปรัชญาทั้ง 4 ชนิด คือ โยธาธิปไตย (Timarchy) ที่เป็นการปกครองโดยกลุ่มคนที่เป็นนักรบ คณาธิปไตย (Oligarchy) เป็นการปกครองโดยกลุ่มคนที่มีแรงจูงใจเป็นผลประโยชน์ในการปกครอง ประชาธิปไตย (Democracy) ที่เป็นการปกครองโดยประชาชนจำนวนมาก และการปกครองชนิดที่บกพร่องที่สุดตามทัศนะของเพลโตคือ การปกครองโดยคนๆ เดียวที่เป็น ทระราชย์ (Tyranny) โดยเขาอธิบายถึงประชาธิปไตยว่า “ประชาธิปไตยเกิดขึ้นเมื่อคนยากไร้ได้รับชัยชนะเหนือคนมั่งมี” (Plato, 2003, p. 292) และเปิดโอกาสให้คนไร้ประสิทธิภาพและขาดความรู้มาปกครองรัฐ (Plato, 2003, p. 275) จากทัศนะดังกล่าวเพลโตจึงไม่เห็นกับการปกครองโดยคนจำนวนมากหรือการใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจปัญหาทางสังคมการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองในรูปแบบที่เกือบจะบกพร่องที่สุดตามทัศนะของเขา

ในตัวอย่างบทเปรียบเทียบของเพลโตเรื่องรัฐนาวา (Ship of State) เพลโตเปรียบเทียบรัฐเป็นเหมือนเรือ การปกครองรัฐต้องเป็นไปโดยผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสม เหมือนกับการขับเรือที่ต้องขับโดยกัปตันที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการขับเรือ เพลโตใช้ตัวอย่างนี้ในการเปรียบเทียบกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรงของเอเธนส์ที่ตัดสินโดยหลักการเสียงข้างมาก เป็นการเปรียบเทียบประชากรภายในรัฐเหมือนกับเจ้าของเรือที่ขาดความเข้าใจและขาดความรู้เรื่องการเดินเรือ เปรียบเทียบกะลาสีเรือหมายถึงพวกนักปลุกระดม (Demagogues) และนักการเมือง (Politician) ส่วนนักเดินเรือ (Navigator) และนักดูดาว (Stargazer) ที่เขาต้องการให้หมายถึงนักปรัชญา เมื่อพวกเขาถูกเรือต่างคนต่างอวดอ้างความสามารถของตนเพื่อแข่งขันกันในการได้รับตำแหน่งกัปตันขับเรือ จนกระทั่งมอมยามอมไวน์เจ้าของเรือให้รู้สึกงุนงง ทำให้มองว่านักเดินเรือที่มีความรู้เรื่องการเดินเรือกลายเป็นผู้ไร้ประโยชน์ (Plato, 2003, pp. 209-211) ตัวอย่างเรื่องรัฐนาวา (Ship of State) ได้อธิบายถึงรูปแบบการปกครองโดยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาทำหน้าที่ปกครอง มากกว่าให้บุคคลที่เป็นที่นิยมของคนทั่วไปมาทำหน้าที่ขับเรือ การปกครองในทัศนะของเพลโตจึงมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนรูปแบบการปกครองโดยกลุ่มคนที่เป็นอภิสิทธิ์ชนมากกว่า ด้วยสาเหตุที่การตัดสินโดยหลักการเสียงข้างมากนั้นอาจไม่สัมพันธ์กับความจริงในลักษณะที่เป็นภาวีสัย (Objective) หรือความจริงที่ไม่ขึ้นกับสิ่งอื่น ดังที่เพลโตมีความเชื่อเกี่ยวกับความจริงในแบบสมบูรณนิยม (Absolutism) ว่าความจริงเป็นสิ่งที่แน่นอน (Certainty) และสามารถรู้ได้โดยใช้ปัญญาแบบนักปรัชญาตามคำอธิบายเรื่องทฤษฎีแบบ (Theory of Forms) ดังนั้นการปกครองแบบประชาธิปไตยที่อ้างถึงการตัดสินใจของคนส่วนใหญ่หรือคนจำนวนมากจึงไม่

สัมพันธ์กับความจริงตามทัศนะของเพลโต หรือเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบที่เป็นปฏิปักษ์กับความจริง

ส่วนในทัศนะของอริสโตเติล (Aristotle) เขาเห็นว่าการปกครองแบบผสม (Polity) มีความเหมาะสมมากกว่าการปกครองในรูปแบบอื่นๆ โดยการปกครองแบบผสมเป็นการปกครองของกลุ่มคนระดับกลาง ที่มาจากการตัดสินใจเลือกของคนจำนวนมากให้เป็นกลุ่มผู้ปกครอง (เป็นการปกครองที่ผสมผสานระหว่างการปกครองแบบ Aristocracy กับ Democracy) แต่กระนั้นเขาก็เห็นว่าการปกครองที่ดีไม่สามารถตัดสินได้โดยรูปแบบการปกครอง เพราะไม่ว่าจะเป็นการปกครองโดยให้อำนาจสูงสุดกับคนๆ เดียว (Monarchy หรือ Tyranny) การปกครองโดยให้อำนาจสูงสุดไว้กับกลุ่มคน (Aristocracy หรือ Oligarchy) หรือการปกครองโดยคนจำนวนมาก (Polity และ Democracy) นั้นต่างมีโอกาสเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีและเลวร้ายได้เช่นเดียวกัน การปกครองที่ดีอย่างแท้จริงจึงต้องพิจารณาจากประสิทธิภาพในการนำพาประชาชนภายในรัฐไปสู่ชีวิตที่ดีได้หรือไม่ (The end of the state is the good life, and these are the means toward it) ดังนั้นสำหรับอริสโตเติล เสี่ยงข้างมากจึงไม่ใช่สิ่งรับประกันความชอบธรรมทางสังคมการเมือง (Political Correctness) แต่อย่างไร หากแต่ความชอบธรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับคุณค่าอื่นในสังคมการเมืองมากกว่า เช่น ความสอดคล้องกับความหมายของชีวิตที่ดี เป็นต้น (Aristotle, 2008, p. 64)

ใน “Democracy” เอียน ชาปิโร (Ian Shapiro) ได้นำเสนอการวิเคราะห์ว่า ถึงแม้ข้อเสนอของนักปรัชญาอย่างเพลโตและอริสโตเติลจะมีความเห็นว่าการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กับความจริง และเห็นว่าเป็นการปกครองที่อาจนำไปสู่ระบอบทรราชย์ในที่สุด แต่ชาปิโรเห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยควรเป็นรูปแบบการปกครองที่น่าพึงปรารถนาสำหรับนักปรัชญามากที่สุด เพราะระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองที่เป็นมิตรกับความจริง หรือเอื้อต่อการใช้ปัญญามากที่สุด เนื่องจากเป็นระบอบที่ไม่เพิกเฉยต่อการพูดความจริง หรือมีสถาบันและกลไกที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันทางความคิด และตรวจสอบเปิดโปงความฉ้อฉลได้มากที่สุด ดังนั้นระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบที่เกื้อหนุนนักปรัชญามากที่สุดในฐานะที่สามารถปกป้องความคิดต่างได้ (Shapiro, 2003, pp. 190-205) หรือดังที่เขาอ้างถึงจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่กล่าวว่า ทัศนคติแบบประชาธิปไตยและทัศนคติแบบวิทยาศาสตร์ได้ร่วมกันเสนอทางเลือกที่มีความคล้ายกัน ในการให้ออกาสที่ดีกว่าระบอบการเมืองรูปแบบอื่นในการแสวงหาความจริง และยังทำให้ความจริงเป็นสิ่งที่มีความหมายเหนือกว่าในทางการเมืองต่อไป (Dewey, 1952 อ้างถึงใน Shapiro, 2003, p. 207)

ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบสมัยใหม่ มีนักปรัชญาการเมืองจำนวนมากพยายามอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริง หรืออธิบายถึงความชอบธรรมของเสียงข้างมากเพื่อทำให้การปกครองโดยประชาชนสามารถไปด้วยกันได้กับเรื่องสิทธิเสรีภาพ นักปรัชญาการเมืองที่นำเสนอแนวความคิดเป็นพื้นฐานให้กับแนวคิดนี้และเป็นพื้นฐานทางความคิดที่สำคัญให้กับทัศนะแบบประชาธิปไตยในรูปแบบเสรีนิยม (Liberal Democracy) คือ นักปรัชญาในกลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory) อาทิ โทมัส ฮอบบส์ (Hobbes, 1651) จอห์น ล็อก (Locke, 2005) ฌอง ฌาค รูสโซ (Rousseau, 2008) และจอห์น รอลส์ (Rawls, 1971) เป็นต้น

ตามทฤษฎีพันธสัญญาของโทมัส ฮอบบส์ (Hobbes, 1651) ที่อธิบายถึงที่มาของพันธสัญญาทางสังคมและการใช้อำนาจขององค์อธิปัตย์ (Sovereign) ว่ามาจากการตกลงร่วมกันในแบบพันธสัญญา บังเอิญบุคคลจะต้องสละสิทธิของตนเองบางส่วนเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ของตนเองที่มีร่วมกันกับผู้อื่น หากมีกรณีใดๆ ที่เป็นการละเมิดประโยชน์สุขของบังเอิญบุคคล บังเอิญบุคคลก็ไม่จำเป็นต้องทำตามข้อตกลงตามพันธสัญญา (ในกรณีของฮอบบส์เขากล่าวถึงการปกครองในแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์) ในกรณีการปกครองแบบประชาธิปไตยก็อาจอธิบายได้ว่า หากฝ่ายที่มีเสียงข้างมากใช้อำนาจในแบบเผด็จการหรือละเมิดสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย ฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อยก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธการทำตามพันธสัญญาที่มีกับรัฐได้ เพราะฉะนั้นในทัศนะของฮอบบส์การอ้างหลักการเพื่อสนับสนุนโดยหลักการเสียงข้างมากจึงไม่สามารถยืนยันความจริงของข้อความนั้นๆ ได้โดยไม่พิจารณาถึงหลักการและคุณค่าอื่น เช่น การละเมิดกฎที่นำไปสู่การละเมิดต่อสาธารณชนประโยชน์ (Commonwealths) เท่ากับเป็นการยอมรับว่าหลักการเสียงข้างมากไม่สามารถใช้อ้างหลักการสนับสนุนความจริงได้อย่างสมบูรณ์ในทุกกรณี (Hobbes, 1651, p. 337) หรือมีข้อจำกัดในการใช้เป็นข้ออ้างหลักการ

นักปรัชญาการเมืองกลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคมที่ยืนยันว่าหลักการเสียงข้างมากสามารถใช้อ้างหลักการสนับสนุนความจริงได้อย่างแท้จริง คือ จอห์น ล็อก เขาอธิบายถึงที่มาของรัฐบาลที่ชอบธรรมว่าต้องมาจากพันธสัญญาของสมาชิกของสังคมการเมืองที่เป็นการยอมรับร่วมกัน และเห็นว่าการตัดสินใจหรือวินิจฉัยในเรื่องต่างๆ ของรัฐบาลต้องอาศัยมติของสมาชิกในสังคมการเมืองซึ่งได้จากเสียงข้างมากเป็นตัวชี้วัด กระทั่งนำมาสู่พันธะทางการเมืองในการเคารพและยอมรับสิทธิอำนาจของรัฐบาลและสิทธิอำนาจของเสียงข้างมากด้วย หน้าที่ของสมาชิกในชุมชนก็คือการเคารพต่อการตัดสินใจของเสียงข้างมาก ล็อกให้เหตุผลว่ามติประชาชนหรือสมาชิกของสังคมการเมืองนั้น

เป็นตัวตัดสินใจทิศทางของรัฐบาลซึ่งเสียงข้างน้อยแม้จะไม่เห็นด้วยก็จำเป็นต้องยอมรับในฐานะที่ทั้งเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยต่างต้องอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมการเมืองซึ่ง “ชุมชนเป็นเหมือนร่างกายที่เป็นหนึ่งเดียว” (One Body Politic) เพราะฉะนั้นการตัดสินใจหรือการกระทำของเสียงข้างมากจึงไม่ใช่แค่การกระทำของปัจเจกบุคคลหลายคนแต่เป็นการตัดสินใจหรือการกระทำของสังคมทั้งหมดโดยรวมด้วย (Locke, 2005, pp. 46-47) จอห์น ล็อก กล่าวเรื่องนี้เอาไว้ใน Two Treatises of Government ว่า

...เมื่อนุญช์จำนวนหนึ่งสร้างชุมชนจากการยินยอมของปัจเจกชนทุกคนขึ้น พวกเขาได้สร้างชุมชนที่เป็นร่างกายหนึ่งขึ้นด้วยโดยมีอำนาจและการกระทำเสมือนหนึ่งร่างกายมีเพียงเจตจำนงและการกำหนดตัดสินใจโดยเสียงข้างมากเท่านั้นที่เป็นการกระทำของชุมชน การกระทำใดก็ตามของชุมชนจะเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับจากปัจเจกบุคคลต่อการกระทำนั้นด้วย เพราะเป็นสิ่งจำเป็นที่หนึ่งร่างกายนั้นจะเคลื่อนที่ไปตามทิศทางที่อำนาจอันยิ่งใหญ่ นั้นควบคุมอยู่ นั่นคือการยอมรับในเสียงข้างมาก ไม่อย่างนั้นก็จะไปไม่ได้เลยที่จะกระทำสิ่งต่างๆ หรือดำเนินการต่อไปในฐานะร่างกายหนึ่งเดียวได้ หรือเป็นชุมชนหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับของทุกๆ ปัจเจกชนที่รวมกันเป็นเอกภาพเห็นพ้องว่าเป็นสิ่งที่ควรเป็น ดังนั้นทุกๆ คนจึงมีข้อผูกมัดจากการยอมรับที่เป็นไปตามเสียงข้างมาก...(Locke, 2005, p. 46)

จากทัศนะของล็อกดังกล่าว อาจโต้แย้งได้ว่าหลักการเสียงข้างมากเป็นการอ้างหลักการที่มีความสมเหตุสมผล ใ้ก็คือเมื่อตั้งอยู่บนการยอมรับนิยามและสมมติฐานเกี่ยวกับองค์อธิปัตย์ในแบบล็อกเท่านั้น เช่น สมมติฐานว่าเมื่อมีการตกลงตามพันธสัญญาแล้วจะไม่สามารถอ้างถึงสิทธิของปัจเจกบุคคลที่เป็นเสียงข้างน้อย หรือไม่สามารถอ้างถึงสิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีความเห็นต่างได้อีก ซึ่งสมมติฐานเกี่ยวกับองค์อธิปัตย์เช่นนี้เป็นนิยามและสมมติฐานเฉพาะในทฤษฎีพันธสัญญาของล็อกเท่านั้น จึงทำให้การอ้างหลักการเช่นนี้มีลักษณะเป็นการอ้างหลักการสนับสนุนตนเอง หรือ Self-Reference ในการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก ดังนั้นจากปัญหาของเสียงข้างมากที่กล่าวถึง จึงไม่ใช่ปัญหาว่าภายใต้สมมติฐานของล็อกเราจะเข้าใจปัญหาของหลักการเสียงข้างมากอย่างไร แต่ควรเป็นปัญหาว่าภายใต้บริบทหรือกรอบความคิดเชิงคุณค่าในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยอมรับในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ความเป็นนิติรัฐ และคุณค่าทางจริยธรรมบางประการ จะสามารถอ้างเหตุผลสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากได้อย่างไรมากกว่า (วรเทพ ว่องสรรพการ, 2557, น. 106-107)

นักปรัชญาการเมืองแนวสัญญาประชาคมที่มีสมมติฐานใกล้เคียงกับล็อค คือ ในแนวคิดเรื่องสัญญาประชาคมในแบบของฌอง-ฌาค รูสโซ (Rousseau, 2008) เขาสนับสนุนการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากหรือยืนยันว่าหลักการเสียงข้างมากสามารถใช้อ้างหลักการสนับสนุนความเชื่อว่าเป็นจริงได้โดยถือว่าเป็นการตัดสินใจทางสังคมการเมือง แต่รูสโซก็ได้พยายามอ้างเหตุผลสนับสนุนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับเสียงข้างมากว่าจะสามารถมีความสมเหตุสมผลได้อย่างไร โดยวิธีการสร้างความชอบธรรมให้กับ “เจตจำนงทั่วไป” (General Will) ว่าเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมที่แสดงออกถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของประชาชนผ่านเจตจำนงทั่วไปที่มีความเป็นเอกภาพ หากมีฝ่ายที่เห็นต่างหรือเป็นเสียงข้างน้อยก็เป็นเพียงความคิดที่ผิดเท่านั้น (Bertram, 2004, pp. 97-122) รูสโซจึงไม่ได้อ้างถึงความเป็นเสียงส่วนใหญ่ในฐานะเป็นการตัดสินใจทางสังคมการเมืองของปัจเจกบุคคลร่วม แต่ยืนยันการมีอยู่ของสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่จะกระทำตามกฎหมายที่กำหนดโดยกระบวนการสร้างเจตจำนงทั่วไปที่ปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่ง ความแตกต่างระหว่างทัศนะของล็อกกับรูสโซคือรูสโซให้ความสำคัญกับกระบวนการในการสร้างความชอบธรรมให้กับหลักการเสียงข้างมาก และลักษณะของความจริงไม่ได้มีลักษณะในเชิงสัมพัทธ์โดยขึ้นอยู่กับการตัดสินใจกับปัจเจกบุคคลที่กลายมาเป็นฝ่ายเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวเหมือนล็อค แต่ภายในกระบวนการสร้างเจตจำนงทั่วไปนั้น ทั้งฝ่ายเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยจะมีโอกาสร่วมกันค้นหาเจตจำนงทั่วไป ซึ่งเท่ากับในทัศนะของรูสโซหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีลักษณะความจริงแบบสัมพัทธ์โดยสิ้นเชิง หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับความจริงที่ได้ค้นพบจากการแสวงหาร่วมกันของคนในสังคมเมืองด้วย

2.2 ทัศนะเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากของเยอร์เก้น ฮาเบอร์มาส

แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการยืนยันหลักการเสียงข้างมากในระบบประชาธิปไตยอย่างหนักแน่นที่สุดคือแนวคิดของโจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Schumpeter, 1943) เขาอธิบายว่าประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญอยู่ที่การแข่งขันกันของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่แตกต่างกับระบบตลาดในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่ประชาชนมีบทบาทเป็นเพียงผู้เลือก เมื่อเลือกแล้วก็ต้องปล่อยให้บรรดาผู้ที่ได้รับเลือกเหล่านั้นใช้อำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองแทนตนเอง ประชาชนจะกลับมามีโอกาสได้ใช้อำนาจอีกครั้งก็ต่อเมื่อครบกำหนดเลือกตั้งในครั้งต่อไป ซึ่งทุกคนมีอิสระที่จะมอบอำนาจให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งรายเดิมที่ทำผลงานได้ดี หรือเปลี่ยนไปมอบอำนาจให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใหม่แทนก็ได้ ตามความเข้าใจเช่นนี้ประชาธิปไตยจึงไม่ใช่อะไรทั้งสิ้นนอกจากกระบวนการ

ตัดสินใจสำหรับคนหมู่มากและไม่มีคุณค่าทางจริยธรรมอื่นนอกจากนี้ (ปิยฤดี ไชยพร, 2554; Schumpeter, 1943)

แนวคิดในลักษณะดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบพวกปฏิฐานนิยมเชิงตรรกะ ที่ยืนยันความจริงในเชิงประจักษ์เท่านั้น ดังที่อธิบายว่าความจริงมีเพียง 2 ลักษณะเท่านั้นคือ ความจริงแบบจำเป็น (Necessary Truth, ความจริงที่เป็นจริงหรือเท็จโดยตัวเอง ไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ตรวจสอบ เช่น ความจริงในแบบของข้อความทางคณิตศาสตร์ เรขาคณิต เป็นต้น) และความจริงแบบอาจผิด (Contingent Truth, ความจริงที่เป็นจริงหรือเท็จโดยประสบการณ์ สามารถใช้ประสบการณ์ตรวจสอบได้ เช่น ความจริงในแบบข้อความทางวิทยาศาสตร์) หรือเป็นความจริงแบบของข้อความวิเคราะห์ (Analytic Statement) หรือข้อความสังเคราะห์ (Synthetic Statement) เท่านั้น ไม่ว่าจะประชาธิปไตยในรูปแบบเสรีนิยม (Liberal Democracy) หรือประชาธิปไตยในแบบพหุนิยม (Pluralism Democracy) ก็ตาม การยืนยันถึงสิทธิของปัจเจกบุคคลจะต้องตัดสินโดยหลักการเสียงข้างมากเป็นเครื่องมือเท่านั้นจึงจะสามารถถือเป็นการตัดสินใจทางสังคมการเมือง อาทิ การตัดสินใจในเชิงปริมาณของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง หรือการทำประชามติ เป็นต้น ดังที่ฮาเบอร์มาสเรียกประชาธิปไตยในรูปแบบนี้ว่าประชาธิปไตยเชิงประจักษ์ (Empirical Democracy)

2.2.1 ข้อวิจารณ์หลักการเสียงข้างมากของเยอร์เก้น ฮาเบอร์มาส

ในบทความเรื่อง “Between facts and norms. contributions to a discourse theory of law and Democracy” (Habermas, 1996) ฮาเบอร์มาสวิจารณ์การนำคำอธิบายในเชิงประจักษ์ (เช่น คะแนนเสียงจากการเลือกตั้งหรือการทำประชามติ) ว่าเป็นการอ้างหลักการที่ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากเขาเห็นว่าการอ้างถึงความถูกต้องเชิงบรรทัดฐานของหลักการเสียงข้างมากนั้นจะทำได้โดยใช้ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ดังที่มีการตั้งคำถามว่าเหตุใดการตัดสินใจโดยคนจำนวนมากหรือคนส่วนใหญ่จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นสิ่งที่ควรกระทำ รวมถึงการไม่สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยเชิงประจักษ์กับประชาธิปไตยเชิงบรรทัดฐานได้ว่า จากข้อเท็จจริงในเชิงประจักษ์กลายมาเป็นบรรทัดฐานทางสังคมการเมือง และนำไปสู่อำนาจด้านการเมืองในการบริหารและการแสดงออกในรูปกฎหมายอื่นๆ ได้อย่างไร ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงกับความถูกต้อง ดังนั้นตามทัศนะของฮาเบอร์มาส เสียงข้างมากกับความเป็นธรรมจึงไม่มีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด

ฮาเบอร์มาสกล่าวถึงประเด็นข้อโต้แย้งที่เป็นปัญหาของหลักการเสียงข้างมากในอีกหลายประเด็น อาทิ เรื่องความชอบธรรมของเสียงข้างมากที่มาจากฐานความคิดในแบบของจริยธรรมแบบอัตวิสัยนิยม (Ethical Subjectivism) ว่าในท้ายที่สุดจะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งโดยตัวเอง เพราะหากยอมรับหลักการเสียงข้างมากก็จะไม่สามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดเมื่อยอมรับแนวคิดแบบอัตนิยม (การตัดสินใจโดยมุมมองความเห็นที่ขึ้นอยู่กับผู้ตัดสิน) ซึ่งเป็นฐานของหลักการเสียงข้างมากจึงต้องยอมรับการตัดสินใจโดยเสียงส่วนใหญ่ซึ่งมีลักษณะเป็นภววิสัย (Objective) ด้วย และปัญหาเกี่ยวกับการอ้างเจตจำนงของคนส่วนน้อย ที่เขาเห็นว่าหากยึดเจตจำนงเป็นตัวตั้งแล้วจะไม่สามารถอ้างถึงการตัดสินใจโดยหลักการเสียงข้างมากในลักษณะที่เป็นภววิสัยได้ การปกครองโดยยึดหลักการเสียงข้างมากจึงเท่ากับเป็นการปกครองที่ให้อำนาจกับคนบางส่วนในช่วงเวลาหนึ่งสามารถละเมิดคนส่วนน้อยได้ หรือดังที่เขาถือว่าเป็น “ทระราชย์ของเสียงข้างมาก” (The Tyranny of the Majority) หรือ ทระราชย์โดยสันติ (Peaceful Tyranny) และในท้ายที่สุดการตัดสินใจโดยหลักการเสียงข้างมากจะนำไปสู่การเพิกเฉยต่อความเป็นธรรม (Habermas, 1996, p. 293) การใช้เหตุผลในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงกลายเป็นการทำหน้าที่ในเชิงโวหาร (Rhetorical Functions) เท่านั้น โดยไม่ได้ตั้งอยู่บนการยอมรับในเชิงเหตุผลอย่างแท้จริง ดังที่เขาเรียกว่า “วาทะทางการเมืองทำหน้าที่เป็น “จิตวิทยาทางสังคมไม่ได้ทำหน้าที่ในการสร้างการรับรู้เข้าใจ” (Political speech has “a social-psychological, not a cognitive, function.”) หรือในกรณีของประชาธิปไตยแบบพหุนิยม หลักการเสียงข้างมากก็จะเป็นเพียงเพื่อการประนีประนอมผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มเท่านั้น ไม่ใช่เป็นไปเพื่อความจริง (Habermas, 1996, p. 294)

ในการกล่าวถึงความจริง ฮาเบอร์มาสเลือกใช้คำว่า Truth ที่หมายถึงความถูกต้องในเชิงตรรกะหรือเหตุผลมากกว่าการกล่าวถึงความจริงในรูปแบบของความถูกต้องชอบธรรม (Right) ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในโลก หรือเป็นความถูกต้องที่ไม่ได้มีลักษณะเดียวกับการเป็นสัจจะ (Reality) แตกต่างจากความจริงในแบบของเพลโต อริสโตเติล หรือของอิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) ที่เห็นว่ามนุษย์สามารถรับรู้ความจริงได้โดยความจริงเป็นสิ่งสมบูรณ์ที่ดำรงอยู่ เป็นความจริงที่ปราศจากเงื่อนไข มีลักษณะในเชิงภววิสัย หรือเป็นความจริงโดยตัวเอง เรื่องจริยธรรมคือการทำตามกฎที่เป็นสากล และไม่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ไม่ได้เป็นความจริงทั้งในลักษณะของอัตวิสัยหรือภววิสัยในรูปแบบใดแบบหนึ่ง ดังที่เขาเรียกว่าเป็นเหตุผลเชิงทฤษฎี (Theoretical Reason) คือ การใช้เหตุผลในเชิงทฤษฎีหลักการทางตรรกวิทยาที่มีลักษณะของความเป็นสากล แต่ฮาเบอร์มาสกล่าวถึงเหตุผลเชิงปฏิบัติ (Practical Reason) ที่หมายถึงการใช้เหตุผลในการกำหนดการกระทำต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติที่ยอมรับร่วมกันของสังคม การใช้เหตุผลทางศีลธรรมหรือการตัดสินใจทาง

ศีลธรรม (Moral Judgment) มีลักษณะเป็นความจริงที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติและชุมชนในรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการยอมรับร่วมกันที่เป็น Interpersonal หรือ Intersubjective และเป็นความจริงที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้มีลักษณะเป็นภววิสัยในทางอภิปรัชญา ตามทัศนะของฮาเบอร์มาสประเด็นเรื่องศีลธรรมจึงอ้างอิงกับโลกปรากฏขึ้นอยู่กับชุมชนทางสังคมและความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับคุณค่า (Social Community and its consensus) (Habermas, 2003, p. 238) เช่นเดียวกับการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ทางสังคมการเมืองอื่นๆ การอ้างหลักการในรูปแบบของฮาเบอร์มาสเป็นรูปแบบที่เรียกว่า การอ้างหลักการสนับสนุนโดยสาธารณะ (Public Justified) หรือการอ้างหลักการสนับสนุนจากการยอมรับร่วมกัน (Inter-subjective Justified) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการในการร่วมไตร่ตรอง (Deliberative Procedure) เป็นสำคัญ

ฮาเบอร์มาสเห็นว่าการค้นพบความจริงเกี่ยวกับการใช้เหตุผลทางจริยธรรมจะสามารถพบได้จากการใช้ภาษาในการสื่อสารหรือในวาทกรรม (Discourse) ที่เขาเรียกว่าวาทกรรมทางจริยธรรม (Moral Discourse) (Habermas, 2003, p. 248) เป็นการพิจารณาความจริงของข้อความภายใต้เกมภาษาจริยธรรม (Moral Language Games) หรือภาษาที่ใช้ใน “โลกชีวิต” (Life World) โดยฮาเบอร์มาสให้ความหมายว่าเป็นพื้นหลังสิ่งแวดล้อมที่มีอำนาจต่อการปฏิบัติ ทัศนคติ ที่มีความหมายเกี่ยวกับการรับรู้ เป็นโลกชีวิตที่หมายถึงสิ่งที่สอดคล้องในเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในการมีความหมายของภาษา และเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ใช้ทำความเข้าใจการกระทำเชิงสื่อสารในโลกชีวิต (Communicative Action) รวมถึงการเป็นสิ่งที่ถูกควบคุมกำหนดโดยความมีเหตุผลเชิงปฏิบัติ (p) ความจริงของข้อความจึงเป็นความจริงหรือความถูกต้องเป็นเรื่องของการยอมรับร่วมกันภายใต้เกมทางภาษาภายในโลกชีวิต (Truth in language game, with in the Life World) ไม่ใช่ความถูกต้องที่มีลักษณะสมนัยกับสิ่งที่ปรากฏในโลก (Correspondence to Something in the World) ประเด็นเรื่องภาษาจึงเป็นประเด็นสำคัญในการพิจารณาความถูกต้องของการอ้างหลักการสนับสนุนความเชื่อของฮาเบอร์มาส (Habermas, 2003, pp. 249-252) และเป็นทัศนะตามรูปแบบหลังอภิปรัชญา (Post Metaphysic) ของปรัชญาแบบหลังสมัยใหม่

ฮาเบอร์มาสอธิบายการใช้เหตุผลของการสื่อสาร (Communicative Reasoning) ว่าเป็นการใช้เหตุผลโดยยึดหลักการสื่อสาร ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความเห็น โดยอาศัยความเห็นพ้อง (Consensus) และการตัดสินใจโดยสาธารณะ (Public Justified) ซึ่งเป็นการเข้าถึงความเข้าใจและการใช้เหตุผลเชิงการกระทำ ความจริงเป็นสิ่งที่มาจากกระบวนการของการสื่อสารหรือร่วมไตร่ตรอง การใช้เหตุผลดังกล่าวจึงมีลักษณะเชิงสัมพัทธ์ในรูปแบบของปรัชญาหลังสมัยใหม่ ความสมเหตุสมผล

(Validity) ในการใช้เหตุผลเชิงสื่อสารจึงมีลักษณะที่สำคัญใน 3 มิติ คือ การปราศจาก 1) ความชอบธรรมในเชิงบรรทัดฐาน (Normative Rightness) 2) ความจริงเชิงทฤษฎี (Theoretical Truth) 3) การแสดงออกถึงการครอบงำ (Expressive Subjection) โดยในการสื่อสารจะสร้างบรรทัดฐาน (Norm) แก้ปัญหา และสร้างความเข้าใจด้วยการแลกเปลี่ยนสื่อสารเพื่อหาความเห็นพ้อง (Consensus) โดยแลกเปลี่ยนในการกระทำโดยภาษา (Speech Act) เขากล่าวถึงการใช้เหตุผลทางสังคมการเมืองว่าเป็นรูปแบบของการปฏิบัติการทางศีลธรรม (Moral Practical) นั่นคือการไต่ร่องทางเมืองเป็นเหตุผลในรูปแบบเดียวกับการใช้เหตุผลทางศีลธรรม ที่แตกต่างจากการใช้เหตุผลเชิงทฤษฎี ดังที่ฮาเบอร์มาสเลือกใช้คำว่า Consensus มากกว่าการยืนยันว่าเป็น Reality หรือเป็นความเชื่อที่ถูกต้อง (True Belief)

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริงนั้น จึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าหลักการเสียงข้างมากมีความสัมพันธ์กับความจริงที่มีลักษณะเป็นความจริงแบบสมบูรณ์ ความจริงสากล หรือไม่ได้มีลักษณะเป็นความจริงในเชิงทวิสัย ในขณะที่เดียวกันหลักการเสียงข้างมากก็ไม่ได้มีลักษณะเป็นความจริงแบบสัมพัทธ์โดยสิ้นเชิง หรือไม่ได้มีลักษณะของความจริงในเชิงอัตวิสัย แต่ลักษณะความจริงของหลักการเสียงข้างมากมีความสัมพันธ์กับเป็นความจริงที่มาจากกรยอมรับร่วมกัน หรือมีลักษณะเป็น Inter-Subjective ดังนั้นหากจะพิจารณาถึงความจริงของหลักการเสียงข้างมากจึงต้องพิจารณาจากบริบทของการใช้ภาษาในการสื่อสาร ว่ารูปแบบการใช้เหตุผลในรูปแบบใดเป็นรูปแบบที่ยอมรับร่วมกัน ความถูกต้องตามรูปแบบการใช้เหตุผลตามที่ฮาเบอร์มาสกล่าวถึง คือความถูกต้องที่มีที่มาจากการใช้เหตุผลเชิงสื่อสารของชุมชนที่ร่วมไต่ร่องในประเด็นสาธารณะโดยมีผลประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นเป้าหมาย โดยผู้ร่วมไต่ร่องได้ใช้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวในการก่อตัวขึ้นของความจริงในทางสังคมการเมืองร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริงแล้ว หรือจะใช้หลักการนี้ในการอ้างหลักการสนับสนุนความเชื่อก็จะกล่าวถึงได้ตามความสัมพันธ์กับความจริงลักษณะนี้เท่านั้น หลักการเสียงข้างมากจึงไม่ได้มีสถานะทางญาณวิทยาเหนือกว่าหลักการข้ออื่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และคุณค่าอื่น ที่ยอมรับร่วมกันในแต่ละสังคม อาทิเช่น เสรีภาพ ความเท่าเทียม ความเป็นนิติรัฐ หรือความยุติธรรมแต่อย่างใด

2.2.2 ประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ร่อง

ฮาเบอร์มาได้วางรากฐานประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ร่อง (Deliberative Democracy) ไว้ในรูปแบบการใช้เหตุผลเชิงสื่อสาร (Communicative Reasoning) โดยเห็นว่าการสร้างประชาธิปไตย

นั้นต้องสร้างพื้นที่สำหรับการร่วมไตร่ตรองขึ้น และพยายามสร้างฉันทามติ (Consensus) ในฐานะที่เป็นวิถีทางไปสู่ความถูกต้องทางสังคมการเมืองผ่านการสื่อสารภายใต้พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ต่างจากพวกนีโอคลาสสิก (Neo-Classic) ที่เห็นว่าเหตุผลเป็นกระบวนการนำไปสู่ความจริงโดยตัวเอง (Instrumental Reason) เป็นเหมือนกับความจริงทางวิทยาศาสตร์โดยการสื่อสารภายใต้พื้นที่สาธารณะจะทำให้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งและเป็นรากฐานของทุกอย่างในระบบประชาธิปไตย องค์กรของรัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการร่วมไตร่ตรอง และปัจเจกบุคคลจะมีสถานะใดก็ได้ก็ต่อเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความเห็นอย่างมีเหตุผลเท่านั้น องค์กรป๊อปในรูปแบบประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองจึงมีลักษณะเป็นองค์กรป๊อปที่เรียนรู้ (Learning Sovereign) (Habermas, 1991 อ้างถึงใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2549)

ฮาเบอร์มาสอธิบายว่าพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ของการสนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมอย่างเป็นอิสระจากการบังคับข่มขู่ ชักจูง คุกคาม หรือออกคำสั่ง โดยมีลักษณะเป็นสมาคมที่ดำเนินการ โดยมีศูนย์กลางเป็นภาคประชาสังคมและเกิดขึ้นโดยสมัครใจอยู่นอกขอบเขตของอำนาจรัฐและอำนาจในเชิงเศรษฐกิจ เช่น เป็นลักษณะของสมาคมรูปแบบต่างๆ กลุ่มทางศาสนา กลุ่มทางวัฒนธรรม สมาคมกีฬา การโต้แย้งถกเถียงผ่านสื่ออย่างเสรี สถาบันการศึกษา กลุ่มชุมชน กลุ่มทางเพศ เชื้อชาติ อาชีพ พรรคการเมือง สหภาพแรงงาน (Habermas, 1991) ตามทัศนะของฮาเบอร์มาสพื้นที่สาธารณะเป็นการกล่าวถึง ร้านกาแฟ สถานที่สังสรรค์ หรือสมาคม ที่เป็นสถานที่เข้าร่วมพบปะกันจริงๆ (Habermas, 1991, pp. 27-56) แต่พื้นที่สาธารณะในภายหลังอาจเป็นชุมชนเสมือนหรือชุมชนในจินตนาการ (Virtual or Imaginary Community) ที่ไม่จำเป็นต้องดำรงอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (Soules, 2018) พื้นที่สาธารณะจึงอาจหมายถึงกลุ่มที่มีผลประโยชน์หรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยใช้สื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต หรือเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนสื่อสารกันในประเด็นสาธารณะเพื่อก่อรูปความเห็นต่างๆ ร่วมกัน (ซึ่งในประเด็นที่อธิบายถึงการแสดงบทบาทของสื่อในรูปแบบใหม่นี้จะต้องมีรายละเอียดในการอธิบายในรูปแบบที่ต่างออกไปจากพื้นที่สาธารณะตามความหมายดั้งเดิมของเขาด้วย)

พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงสังคมกับรัฐ เป็นพื้นที่ที่ผู้คนในสังคมมาร่วมกันทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์ และควบคุมการทำงานของอำนาจรัฐ ตามความหมายของฮาเบอร์มาส โดยเงื่อนไขสำคัญของการเป็นพื้นที่สาธารณะประกอบด้วย

- 1) เป็นพื้นที่การก่อตัวของความเห็นสาธารณะ

- 2) ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้
- 3) การประชุมเป็นไปโดยเสรีและอย่างไม่มีข้อจำกัดในการแสดงออกและเผยแพร่ความคิดเห็น ที่เกี่ยวกับสาระสำคัญของประโยชน์โดยทั่วไปในสังคม โดยมีนัยยะสำคัญที่เสรีภาพทางเศรษฐกิจและการควบคุมทางการเมือง
- 4) เป็นการอภิปรายโต้แย้งกันที่อยู่เหนือกว่ากฎโดยทั่วไปที่สัมพันธ์กันในการปกครอง

โจซัวร์ โคเฮน (Cohen, 1989, pp. 234-235) เห็นว่า แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงได้นำความคิดของ จอห์น ราวล์ (Rawls, 1971) มาใช้ใน 3 ประเด็น คือ 1) การมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ร่วมกัน (Focused on Common Good) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะ (Public Good) แตกต่างจากแนวคิดแบบเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนตัวหรือประชาธิปไตยแบบพหุนิยมที่เป็นเรื่องการต่อรองผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม 2) มีการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจของสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน (Require Manifest Equality) นั่นคือความเท่าเทียมกันของสมาชิกที่จะเกิดความพึงพอใจจากการตกลงร่วมกัน และไม่ใช่ว่าการตกลงที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงจึงมีรากฐานอยู่ที่การสมาคมกันผ่านการใช้เหตุผลอย่างเป็นสาธารณะ และการสร้างความชอบธรรมบนกรอบของการไต่ตรงอย่างเป็นอิสระ ซึ่งเป็นที่มาของความชอบธรรม (Legitimacy) ทางสังคมการเมือง และ 3) เป็นไปเพื่อการกำหนดตนเองและผลประโยชน์ของพลเมือง (Shapes the Identity & Interest of Citizen) คือ การอยู่ในวิถีทางของการเคารพตนเอง (ของชุมชน) โดยการพัฒนาความรู้และประชาธิปไตยเพื่ออุทิศให้กับความเป็นธรรม

ประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงจึงเป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการการสร้างข้อตกลงร่วมกัน เช่น ความเป็นอิสระของสมาชิกในสังคม การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้และมุมมอง การรวบรวมทางเลือก (Collective Choice) การไม่มีบทสรุปหรือมีเป้าหมายมาก่อน สมาชิกมีการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยกระบวนการนี้จะเป็นที่มาของการสร้างข้อตกลงและการตัดสินใจถูกต้องชอบธรรมของการใช้เหตุผลทั้งหมด สามารถสรุปลักษณะของกระบวนการดังกล่าวได้เป็น 4 ข้อ คือ 1) การเป็นอิสระ (Free) ในเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ในการกระทำ การยอมรับเหตุผลที่เท่าเทียมกัน 2) ความมีเหตุผล (Reasoned) และไม่มีการใช้อำนาจอื่นใดนอกจากอำนาจของเหตุผล 3) ความเท่าเทียมกัน (Equality) ของทุกคนด้วยความสามารถในการไต่ตรงในทุกๆ ขั้นตอน และ 4) โดยมีเป้าหมายที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ที่เป็นประโยชน์

ส่วนรวม (Cohen, 1989, pp. 238-239) โดยการไตร่ตรองเองก็จะเป็นเครื่องมือในการแก้ไขใกล้เกลี่ยความแตกต่าง สมมติฐานเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลเชิงสื่อสารหรือพื้นที่สาธารณะของเขาดังกล่าวได้ถูกโต้แย้งว่าไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง ดังเช่น ข้อโต้แย้งว่าถึงแม้จะมีกระบวนการในการร่วมไตร่ตรองกันอย่างไรก็เป็นเรื่องยากที่จะนำไปสู่ฉันทามติได้ และต้องอาศัยกระบวนการการลงมติเพื่อหาเสียงข้างมากอยู่ดี แต่อย่างไรก็ตามฮาเบอร์มาสก็ยืนยันว่าหากเปรียบเทียบกับ การตัดสินใจโดยเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวแล้ว การมีกระบวนการใช้เหตุผลเชิงสื่อสารเข้ามาเพื่อให้เกิดการร่วมไตร่ตรองถึงแม้จะไม่ก่อให้เกิดฉันทามติขึ้นจริง แต่การเปิดโอกาสให้มีพื้นที่สาธารณะตามความหมายของเขาย่อมส่งผลที่แตกต่างกันอย่างแน่นอน (Cohen, 1989, p. 239)

ปัจจุบันความเข้าใจประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง (Deliberative Democracy) เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง เป็นการกล่าวถึงประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการตัดสินใจทางสังคมและให้ความสำคัญกับการปกครองโดยประชาชนและสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่แสดงออก โดยการที่ทุกคนเข้าร่วมการไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลหากเป็นเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อทุกคน ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเป็นการปกครองโดยประชาชนที่ส่งเสริมให้พลเมืองร่วมกันใช้เหตุผลไตร่ตรองเกี่ยวกับการตัดสินใจทางการเมือง แต่แนวคิดนี้ก็มีข้อโต้แย้งว่าอย่างไรก็ตามประชาชนภายในรัฐบางส่วนก็ต้องถูกปกครองโดยกฎหมายที่ตนเองไม่เห็นด้วยอยู่ดี นั่นคือการปกครองตนเองกับการเคารพในสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลยังคงมีความขัดแย้งกันอยู่หากยังคงยอมรับหลักการเสียงข้างมาก แต่แนวคิดนี้เห็นว่าด้วยกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่นำเสนอจะนำไปสู่เสียงข้างมากที่แตกต่างออกไป หรือเป็นเสียงข้างมากที่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองแล้ว ด้วยเหตุนี้จำนวนเสียงในการออกเสียงเลือกตั้งจึงทำให้นโยบายทางการเมือง กฎหมาย และการตัดสินใจทางการเมืองอื่นๆ มีความสมเหตุสมผลและยุติธรรมไม่เป็นเหมือนกับการตัดสินใจผ่านตัวแทน ผู้นำมวลชน หรือนักวิชาการ เนื่องจากไม่ว่าจะมาจากเสียงส่วนใหญ่หรือไม่ หากไม่ได้ใช้สิ่งที่เรียกว่าเหตุผลเชิงสาธารณะ หรือ Public Rationality ก็ไม่สามารถสร้างความสมเหตุสมผลให้กับการตัดสินใจทางการเมืองได้ ด้วยวิธีคิดเช่นนี้จึงทำให้การตัดสินใจทางการเมืองเป็นการตัดสินใจในเชิงคุณภาพมากกว่าในเชิงปริมาณ

2.3 ปัญหาการใช้หลักการเสียงข้างมากอ้างหลักการสนับสนุนความเชื่อในสังคมการเมืองไทย

ในช่วงระหว่างปี 2544-2557 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองไทยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และบริบททางสังคมการเมืองไทยในขณะนั้น ในกรณีของรัฐธรรมนูญ ตลอดช่วงเวลาดังกล่าวมีการเลือกตั้งทั่วไปภายใต้กติกาของรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับคือ รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และ 2550 มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปจำนวนทั้งสิ้น 6 ครั้ง แต่ในจำนวนนี้มีการเลือกตั้งที่ถูกตัดสินให้เป็นโมฆะ 1 ครั้ง (ในการเลือกตั้งวันที่ 2 เมษายน 2549 เนื่องจากพรรคไทยรักไทยได้เข้าพรรคการเมืองขนาดเล็กให้ลงรับสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากมีคะแนนเสียงไม่ถึง 20% ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคไทยรักไทย ในวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 และตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยทั้งหมด 111 คน คนละ 5 ปี) และเป็นการเลือกตั้งโดยไม่ถูกกฎหมาย 1 ครั้ง (การเลือกตั้งวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 มีการตัดสินว่าเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกฤษฎีกายุบสภาฯ กำหนดให้การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะไม่สามารถเลือกตั้งให้แล้วเสร็จทั่วประเทศได้ภายในวันเดียวตามรัฐธรรมนูญมาตรา 108 วรรคสอง และเมื่อพระราชกฤษฎีกาในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญไปด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ถือว่าการเลือกตั้งครั้งนี้เป็น โมฆะ) จึงเหลือการเลือกตั้งทั่วไปเพียง 4 ครั้ง โดย 2 ครั้งแรกเป็นการเลือกตั้งภายใต้กติกาของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และอีก 2 ครั้งเป็นการเลือกตั้งภายใต้กติกาของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557)

ตารางที่ 2.1 จำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในปี 2544, 2548, 2550 และ 2554

วันที่เลือกตั้ง	จำนวนพรรคที่ส่งผู้สมัครแบบ แบ่งเขตเลือกตั้ง / จำนวนพรรค ที่ได้รับการเลือก	จำนวนพรรคที่ส่งผู้สมัคร แบบบัญชีรายชื่อ / จำนวนพรรค ที่ได้รับการเลือก
วันที่ 6 มกราคม 2544	39 / 9	37 / 5
วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548	20 / 4	25 / 3
วันที่ 23 ธันวาคม 2550	31 / 7	10 / 6
วันที่ 3 กรกฎาคม 2554	40 / 7	40 / 11

ที่มา: ปรับปรุงจาก มนตรี เจนวิทย์การ, 2554, น. 23-27

2.3.1 การเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540

ในการเลือกตั้ง 2 ครั้งแรกที่ดำเนินตามกติกาของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ผลการเลือกตั้งมีแนวโน้มจะทำให้เกิดการผูกขาดของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ได้นำเอาหลักการเสียงข้างมากเข้ามาใช้ในการตัดสินทางการเมืองอย่างเข้มข้นและส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการใช้อำนาจทางการเมืองไทยไปเป็นอย่างมาก อาทิ การมีเจตนาarmacy ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากขึ้น ความต้องการให้มีพรรคการเมืองขนาดใหญ่เพียงไม่กี่พรรคเหมือนกับในหลายประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งจะพบได้ว่าพรรคการเมืองขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนเรื่อยๆ (มนตรี เจนวิทย์การ, 2554) และมีลักษณะเริ่มเข้าสู่เป็นการเมืองแบบสองขั้วอำนาจ คือ ขั้วอำนาจของฝ่ายพรรคไทยรักไทยและฝ่ายพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กทำหน้าที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และถึงแม้จะลดลักษณะดังกล่าวลงในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 แต่การเลือกตั้งก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากการเมืองในแบบสองขั้วจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 อยู่ รวมถึงเป็นอิทธิพลที่ต่อเนื่องมาถึงการเมืองไทยในปัจจุบันด้วย

ตารางที่ 2.2 ผลการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในปี 2544, 2548, 2550 และ 2554

วันที่เลือกตั้ง	พรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง	จำนวนส.ส. แบบแบ่งเขต	จำนวนส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ	รวม
วันที่ 6 มกราคม 2544	1. ไทยรักไทย	200	48	248
	2. ประชาธิปัตย์	97	31	128
	3.ชาติไทย	35	6	41
	4. ความหวังใหม่	28	8	36
	5. ชาติพัฒนา	22	7	29
	6. เสรีธรรม	14	0	14
	7. ราษฎร	2	0	2
	8. กิจสังคม	1	0	1
	9. ถิ่นไทย	1	0	1
	รวม	400	100	500
วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548	1. ไทยรักไทย	308	67	375
	2. ประชาธิปัตย์	71	25	96
	3.ชาติไทย	18	8	26
	4. มหาชน	3	0	3
	รวม	400	100	500
วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2550	1.พลังประชาชน	199	34	233
	2. ประชาธิปัตย์	132	33	165
	3.ชาติไทย	33	4	37
	4. เพื่อแผ่นดิน	17	7	24
	5. รวมใจไทยชาติพัฒนา	8	1	9
	6. มัชฌิมาริปไตย	7	0	7
	7. ประชาธิราช	4	1	5
	รวม	400	80	480
วันที่ 3 กรกฎาคม 2554	1. เพื่อไทย	204	61	265
	2. ประชาธิปัตย์	115	44	159
	3. ภูมิใจไทย	29	5	34
	4. ชาติไทยพัฒนา	15	4	19
	5. ชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน	5	2	7

ตารางที่ 2.2 ผลการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในปี 2544, 2548, 2550 และ 2554 (ต่อ)

วันที่เลือกตั้ง	พรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง	จำนวนส.ส. แบบแบ่งเขต	จำนวนส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ	รวม
	6. พลังชล	6	1	7
	7. รักประเทศไทย	0	4	4
	8. มาตุภูมิ	1	1	2
	9. รักสันติ	0	1	1
	10. มหาชน	0	1	1
	11. ประชาธิปไตยใหม่	0	1	1
	รวม	375	125	500

ที่มา: ปรับปรุงจาก มนตรี เจนวิทย์การ, 2554, น. 23-27

จากเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่มีลักษณะมอบอำนาจให้กับฝ่ายที่เป็นเสียงข้างมากไว้สูง จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอำนาจทางการเมืองไทยไปอย่างมาก อาทิ การกำหนดเขตการเลือกตั้งในระบบเขตเดียวเบอร์เดียว (ระบบที่กำหนดให้ ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งคือผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดภายในเขตการเลือกตั้งเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ได้รับการเลือกตั้ง) การมีระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อโดยพรรคจะต้องมีคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งที่มีประเทศทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง (มาตรา 100 รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย 2540) ซึ่งส่งผลให้ในการเลือกตั้งวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 มีพรรคที่ได้ ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อเพียง 3 พรรคเท่านั้น (คือพรรคไทยรักไทย 67 คน พรรคประชาธิปัตย์ 26 คน และพรรคชาติไทย 7) การถอดถอนออกจากตำแหน่งทางการเมืองโดยวุฒิสภาจะต้องมีคะแนนเสียง 3 ใน 5 (มาตรา 307 รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย 2540) และในการตรวจสอบรัฐบาลโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายค้านจะสามารถใช้สิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ก็ต่อเมื่อมีเสียงเกิน 2 ใน 5 เท่านั้น (ในกรณีที่มีเสียงไม่ถึงจะทำได้เพียงแต่เปิดอภิปรายโดยไม่สามารถลงมติเท่านั้น) และการลงมติจะต้องอาศัยเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งเป็นมติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้อำนาจกับเสียงข้างมากและทำให้เสียงข้างน้อยไม่สามารถอภิปรายเพื่อถอดถอนได้เหมือนกับในรัฐธรรมนูญก่อนหน้า (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534) ที่หากมี ส.ส. เข้าชื่อ 1 ใน 5 ของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรก็สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีทั้งคณะได้ (มาตรา 156 รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย

2534) หรือในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ก็กำหนดว่าเป็นคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 1 ใน 5 จึงไม่เท่ากับฉบับปี 2540 ที่ให้อำนาจกับเสียงข้างมากมากกว่า จึงถือได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญกับหลักการเสียงข้างมาก และมีบทบาทมากต่อการใช้อำนาจทางสังคมการเมืองเป็นอย่างสูง

ถนัด บุญสุวรรณ ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาของการใช้เสียงข้างมากของพรรคไทยรักไทยกับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ว่า

...การตั้งรัฐบาลที่มีเสียงเกินกว่า 300 เสียง ในสภาผู้แทนราษฎร เป็นการบ่อนทำลายหลักการของประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา และทำลายเสถียรภาพของบ้านเมืองในอนาคต

การตั้งรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้กระทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสียงเกินกว่า 300 เสียง โดยการยุบรวมเอาพรรคเสรีธรรมกับพรรคความหวังใหม่ และล่าสุดพรรคชาติพัฒนา เข้ากับพรรคไทยรักไทย เพื่อให้ ส.ส. ย้ายไปอยู่รวมกันภายใต้พรรคไทยรักไทยนั้น เป็นการส่อเจตนาที่จะหลบหนีการถูกเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญมาตรา 185 และในขณะเดียวกัน ก็มีผลเท่ากับเป็นการแปลงร่างระบอบการปกครองประเทศจากรัฐธรรมนูญที่เป็นระบอบรัฐสภา ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรสามารถยื่นตรวจสอบหรือถอดถอนนายกรัฐมนตรีได้ตลอดเวลาภายในรอบ 4 ปี ให้กลายเป็นระบอบประธานาธิบดี ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภาไม่สามารถตรวจสอบหรือถอดถอนผู้นำฝ่ายบริหาร คือ ประธานาธิบดีได้เลยตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง... (ถนัด บุญสุวรรณ, 2548, น. 34-35)

ธีรยุทธ บุญมี กล่าวถึงปัญหาในการใช้อำนาจบริหารประเทศของพรรคไทยรักไทยในช่วงเวลาดังกล่าวว่า

...การปฏิรูปการเมืองในปี 2540 มุ่งหวังสร้างระบบการเมืองใหม่ แต่กลับได้การเมืองแบบไทยรักไทย เป็นเสมือนทายาทอสูร (Monstrous baby) ที่เกิดมาใหญ่โตพิกลพิการและพิศมัตผู้ให้กำเนิดตัวเองด้วยการทำลายล้างเจตนารมณ์ปฏิรูปการเมืองเกือบหมด ดังนี้คือ - ปฏิรูปการเมืองต้องการทำลายคอร์รัปชัน แต่ปัจจุบันคอร์รัปชันขยายตัวทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

- ปฏิรูปการเมืองต้องการสร้างฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง แต่กลับได้รัฐบาลเข้มแข็งเกินไปจนกำลังเป็นระบอบเผด็จการพรรคเดียว
- ปฏิรูปการเมืองต้องการสร้างองค์กรตรวจสอบของสังคม แต่ถูกยึด โดยกลุ่มการเมืองใหม่และเก่าหมด
- ปฏิรูปการเมืองต้องการสลายการเมืองแบบกลุ่มอุปถัมภ์-อิทธิพลท้องถิ่น แต่ไทยรักไทยกลับใช้เทคโนโลยีขั้นสูงคือกลุ่มวังน้ำเย็น กลุ่มวังบัวบาน กลุ่มวังพญานาค กลุ่มสุชาติเนวิน กลุ่มชลบุรี กลุ่มชาติพัฒนา เข้าร่วมร่วมในลักษณะเป็นองค์กรใหม่ที่ตกแต่งพันธุกรรมคือกลายเป็น การเมืองแบบ GMO. (Genetically Modified Organization) เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างการเมืองใหม่แต่คนละเจตนากับการปฏิรูปการเมือง โดยภาพรวมการเมืองเก่าเป็นยี่ท้องถิ่น แต่การเมืองใหม่จะพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ขึ้นเป็น ยี่ท้องถิ่นผสมยี่อินเตอร์... (ธีรยุทธ บุญมี, 2547, น. 1)

ในช่วงเวลาของการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดแรกภายหลังรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ถึงแม้พรรคที่เป็นแกนนำคือพรรคไทยรักไทยในการจัดตั้งรัฐบาลจะไม่ได้เป็นพรรคที่เป็นเสียงข้างมากอย่างแท้จริง แต่มีการยุบพรรคมารวมกันในภายหลัง (รวมกับพรรคเสรีธรรมและพรรคหวังใหม่) จนกระทั่งฝ่ายรัฐบาลในขณะนั้นมีคะแนนเกินกว่า 300 เสียง ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ไม่สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจได้ เมื่อมีการประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 รัฐบาลสามารถมีอายุการทำงานครบ 4 ปีตามวาระ แตกต่างจากอายุของคณะรัฐบาลในยุคก่อนหน้าที่ส่วนมากจะอยู่ไม่ครบตามวาระ และด้วยผลจากการกำหนดนโยบายในรูปแบบประชานิยม (Populism) เช่น นโยบายในกลุ่มเอื้ออาทรทั้งหลาย ที่เน้นการใช้งบประมาณเพื่อสร้างความนิยมให้กับนักการเมืองและพรรคการเมือง มากกว่าจะใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ (Common Good) ในภาพรวมอย่างแท้จริง เป็นผลทำให้พรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งกลับมาอีกถึง 377 ที่นั่ง จากผลการเลือกตั้งวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ทำให้สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้สำเร็จ และทำให้พรรคไทยรักไทยในขณะนั้นมีความเข้มแข็งในแง่ของการอ้างเสียงข้างมากที่เข้มข้นยิ่งขึ้นไปอีก

ในขณะที่พรรคไทยรักไทยมีความเข้มแข็งจากความนิยมของประชาชนมากขึ้นเรื่อยๆ นั้น ก็เริ่มมีข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารประเทศในหลายๆ กรณี เช่น กรณีการแก้ปัญหาความไม่สงบในบริเวณภาคใต้ตอนล่าง ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการทำสงครามยาเสพติด (ปัญหาการฆ่าตัดตอน) ปัญหาการกำหนดนโยบายเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนในรัฐบาล ปัญหาการทุจริต

คอร์รัปชันอื่นๆ (อาทิ โครงการบ้านเอื้ออาทร การก่อสร้างสนามบิณสูวรรณภูมิ การแจกค่าน้ำล้าง เป็นต้น) ตลอดจนปัญหาความโปร่งใสของการซื้อขายหุ้นของบริษัทในเครือ ชินวัตร โดยใช้วิธีการเลี้ยงภานายทักษิณ ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้ทั้งจากภายในสภาและจากองค์กรอิสระต่างๆ มีการชุมนุมประท้วงขับไล่โดยกลุ่มของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ที่ภายหลังร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ในชื่อกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จนกระทั่งได้มีการยุบสภาอีกครั้งในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 โดยเนื้อหาในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรปี 2549 กล่าวถึงสาเหตุของการยุบสภาและความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากของฝ่ายรัฐบาลในขณะนั้นว่า

...ตามที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้นำความกราบบังคมทูลฯ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2548 ขอให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามมติเห็นชอบข้างมากเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ลงคะแนน โดยเปิดเผยในสภาผู้แทนราษฎร และได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นบริหารราชการแผ่นดินแล้วนั้น ต่อมาได้เกิดการชุมนุมสาธารณะตั้งข้อเรียกร้องในทางการเมืองขึ้น ซึ่งแม้ระยะแรกจะอยู่ในกรอบของกฎหมาย แต่เมื่อนานวันเข้า การชุมนุมเรียกร้องได้ขยายตัวไปในทางที่กว้างขวางและอาจรุนแรงขึ้น รวมทั้งสื่อเค้าว่าจะมีการเผชิญหน้าจนอาจปะทะกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยและอาจมีการสอดแทรกควยโอกาสจากผู้ที่ประสงค์จะเห็นความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง จุดชนวนให้เกิดความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน จนลุกลามถึงขั้นก่อการจลาจลวุ่นวายสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ ครั้นใช้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองเข้าควบคุมดูแลอย่างเข้มงวด หรือแม้แต่รัฐบาลได้พยายามดำเนินการตามวิถีทางรัฐธรรมนูญด้วยการขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติในที่ประชุมรัฐสภาแล้ว ก็ยังไม่อาจแก้ไขปัญหาและความคิดเห็นพื้นฐานที่แตกต่างกันทั้งระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องกับรัฐบาล และระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องกับกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่เห็นด้วยและประสงค์จะเคลื่อนไหวบ้างจนอาจเกิดการปะทะกันได้ สภาพเช่นว่านี้ย่อมไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบอบรัฐสภา และความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยเฉพาะในขณะนี้ ซึ่งควรจะสร้างความสามัคคีปรองดอง การดูแลรักษาสภาพของบ้านเมืองที่สงบร่มเย็น น่ายุอาศัย น่ายุอาศัย และการเผยแพร่ความวิจิตรอลังการ ตลอดจนความดีงามตามแบบฉบับของไทยให้เป็นที่ประจักษ์ เมื่อปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นความคิดเห็นในสังคมที่หลากหลายและยังคงแตกต่างกันจนกลายเป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรง เช่นนี้ ครั้นจะดำเนินการเพื่อตรวจสอบความประสงค์อันแท้จริงของประชาชนโดยประการอื่น เพื่อให้ทุกฝ่ายหยั่งทราบแล้วยอมรับให้เป็นไปตามกลไกในระบอบประชาธิปไตยก็ทำ

ได้ยาก ทางออกในระบอบประชาธิปไตยที่เคยปฏิบัติมานานาประเทศ และแม้แต่ในประเทศไทย คือการคืนอำนาจตัดสินใจทางการเมืองกลับไปสู่ประชาชนด้วยการยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป... (ราชกิจจานุเบกษา, 2549, น. 1-2)

การใช้หลักการเสียงข้างมากตัดสินปัญหาทางสังคมการเมืองในครั้งนั้นถูกตั้งคำถามถึงการไม่สามารถใช้สนับสนุนความชอบธรรมของรัฐบาลได้โดยหลักการเสียงข้างมาก มีการประกาศว่ามาตรการเลือกตั้งจากพรรคการเมืองต่างๆ และรณรงค์ให้โหวตโนหรือการกาช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนน และการฉีกบัตรเลือกตั้งเกิดขึ้น เนื่องจากเห็นว่าฝ่ายรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ใช้การเลือกตั้งพอกพืดให้กับข้อกล่าวหาต่างๆ โดยนายทักษิณอ้างว่าหากคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งครั้งนั้นต่ำกว่าคะแนนการกาช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนก็จะไม่รับตำแหน่งทางการเมือง

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 พรรคไทยรักไทยได้คะแนนเสียงข้างมากคือคะแนนเสียงร้อยละ 61.1 จากคะแนนของผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ถึงแม้พรรคไทยรักไทยจะมีคะแนนเสียงมากกว่าการกาช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนน ก็ไม่สามารถเปิดประชุมสภาได้เนื่องจากยังเลือกตั้ง ส.ส. ได้ไม่ครบ และยังคงถูกประท้วงต่อต้านต่อไปภายหลังจากการเลือกตั้ง ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้การเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นโมฆะอันเนื่องมาจากการจัดการเลือกตั้งที่ไม่ชอบธรรมของคณะกรรมการการเลือกตั้งและกำหนดให้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้เกิดการเลือกตั้งขึ้นเพราะได้เกิดเหตุการณ์การทำรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ในวันที่ 19 กันยายน 2549 โดยมีผู้นำคือ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ภายหลังจากการรัฐประหารมีการนำเสนอคดีความที่เกี่ยวข้องการเลือกตั้งที่เป็น โมฆะในกรณีการร่วมมือกับพรรคขนาดเล็กเพื่อแก้ปัญหาคะแนนเสียงไม่ถึงตามข้อกำหนดในการรับรองผลการเลือกตั้งและนำไปสู่การยุบพรรคไทยรักไทยในขณะนั้น

ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้มีเนื้อหาที่กล่าวถึงปัญหาการใช้หลักการเสียงข้างมากของพรรคไทยรักไทย ดังนี้

...ผู้ถูกร้องที่ 1 (พรรคไทยรักไทย) เป็นพรรคการเมืองอันเป็นสถาบันหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ย่อมต้องมีภาระหน้าที่ในการผดุงไว้ซึ่งหลักการสำคัญ

ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย คือการที่ประชาชนจะต้องเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศที่แสดงออกในการเลือกตั้ง แต่ผู้ถูกร้องที่ 1 กลับทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็นเพียงแบบพิธีที่จะนำไปสู่การผูกขาดอำนาจทางการเมืองของผู้ถูกร้องที่ 1 เท่านั้น ทั้งที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปนั้น เป็นช่วงจังหวะเวลาและเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญยิ่งในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสอย่างกว้างขวางที่สุดแก่ประชาชนที่จะได้ร่วมกันใช้สิทธิแสดงเจตจำนงและตกลงใจที่จะกำหนดทิศทางทางการเมือง และคัดสรรผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ 1 มิได้ให้ความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของสิทธิเลือกตั้งของประชาชน อันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังแสดงถึงการไม่เคารพอำนาจอธิปไตยของประชาชน ทั้งที่ผู้ถูกร้องที่ 1 เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนสูงสุดในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปก่อนหน้านี้ 2 ครั้ง ควรต้องสร้างความยั่งยืนให้แก่การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมั่นคงกับหลักการที่ว่า กฎหมายต้องอยู่เหนือสิ่งอื่นใด ยิ่งไปกว่านั้นเป็นข้อบ่งชี้ด้วยว่า ผู้ถูกร้องที่ 1 มิได้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งพัฒนาประเทศชาติเพื่อให้คนในชาติมีความสุขทั่วหน้า ดังที่ได้รณรงค์หาเสียงไว้ต่อประชาชนอย่างแท้จริง หากแต่มุ่งประสงค์เพียงดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ นอกเหนือไปจากครรลองที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศตลอดจนบทกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง จนยากที่หาอุดมการณ์อันแท้จริงของพรรคให้เกิดความมั่นใจแก่ประชาชนโดยรวมว่า เมื่อเป็นรัฐบาลมีอำนาจบริหารราชการแผ่นดินแล้ว จะดำเนินการปกครองโดยสุจริต ไม่ประพฤติมิชอบหรือบริหารราชการแผ่นดินโดยแอบแฝงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง พฤติการณ์ของผู้ถูกร้องที่ 1 ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ 1 ไม่อาจดำรงความเป็นพรรคการเมืองที่จะสร้างสรรค์และจรรโลงความชอบธรรมทางการเมืองแก่ระบอบการปกครองของประเทศโดยรวมได้อีกต่อไป... (คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ, 2550, น. 99-100)

จากเนื้อหาในคำพิพากษาอุบพรรคไทยรักไทย เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงจุดยืนที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการอ้างหลักการเสียงข้างมากในการตัดสินใจทางการเมืองที่เห็นว่าไม่สามารถกระทำได้ การได้รับเสียงข้างมากจากการเลือกตั้งนั้นเป็นแต่เพียงการมอบความไว้วางใจให้กับ

พรรคที่ได้รับการเลือกตั้ง แต่ไม่สามารถใช้ตัดสินใจความชอบธรรมในการบริหารประเทศ แตกต่างจากกลุ่มที่สนับสนุนนายทักษิณ และฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารที่เห็นว่าเสี่ยงข้างมากเป็นหลักการสำคัญที่สุดในการอ้างหลักการเพื่อตัดสินใจทางสังคมนิยม จึงทำให้เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้เสี่ยงข้างมากเป็นข้ออ้างเหตุผลสนับสนุนการตัดสินใจทางสังคมนิยมว่าโดยตัวหลักการไม่สามารถใช้ได้ในทุกกรณี หากแต่มีขอบเขตจำกัดในการใช้ หรือการอ้างหลักการสนับสนุนการตัดสินใจทางสังคมนิยมยังต้องสอดคล้องกับหลักการอื่น อาทิ กฎหมาย หรืออุดมการณ์อื่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย ซึ่งเป็นจุดยืนที่แตกต่างจากรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตรที่เห็นว่าหลักการเสี่ยงข้างมากสามารถใช้เป็นข้ออ้างสนับสนุนการตัดสินใจทางสังคมนิยมได้สูงสุด

2.3.2 การเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550

ภายหลังจากมีการรัฐประหารในปี 2549 มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 2549–2550 วัตถุประสงค์สำคัญข้อหนึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 คือ การลดอำนาจของฝ่ายที่มีเสียงข้างมากลงในหลายมาตรา และเพิ่มแนวทางในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลให้มากขึ้น อาทิ การเปลี่ยนแปลงจากระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวเป็นเขตใหญ่เรียงเบอร์ ทำให้ภายใน 1 เขตจะมี ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งในลำดับรองลงมาได้รับการเลือกตั้งด้วย (ไม่ใช่การได้รับเลือกเพียงคนที่ได้คะแนนสูงสุดเท่านั้น) ทำให้พรรคที่ได้รับการเลือกตั้งในแต่ละเขตมีความหลากหลายมากขึ้น การยื่นญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลก็มีการเปลี่ยนแปลงให้ทำได้ง่ายขึ้นจาก ส.ส. จำนวน 2 ใน 5 เป็น 1 ใน 5 ก็สามารถยื่นญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีก็เปลี่ยนแปลงจาก 1 ใน 5 เป็น 1 ใน 6 (มาตรา 158 และ 159 ในรัฐธรรมนูญ 2550) มีการอนุญาตให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคได้ง่ายขึ้น และไม่อนุญาตให้บุคคลใดมีสิทธิเป็นนายกรัฐมนตรีเกินสองสมัย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจำนวนการเข้าชื่อของประชาชนเพื่อให้ถอดถอนนักการเมืองได้จาก 5 หมื่นคน เป็น 2 หมื่นคน (จากมาตรา 304 ในรัฐธรรมนูญ 2540 เป็นมาตรา 164 ในรัฐธรรมนูญ 2550) เป็นต้น จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผลการเลือกตั้งในระดับหนึ่ง อาทิ มีพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งในทั้งสองรูปแบบจำนวนมากขึ้น (ตารางหน้า 24-25)

ภายหลังจากที่มีการร่างรัฐธรรมนูญและผ่านการทำประชามติ เมื่อมีการเลือกตั้งอีกครั้งในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 พรรคไทยรักไทยก็ก่อตั้งพรรคกลับมาอีกครั้งในชื่อพรรคพลังประชาชน

และเป็นพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดด้วยคะแนนเสียง 233 เสียง โดยมีนายสมักร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่างวันที่ 29 มกราคม 2551 ถึงวันที่ 9 กันยายน 2551 และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกในระหว่างวันที่ 18 กันยายน 2551 ถึงวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ในระหว่างสมัยดังกล่าวก็มีการชุมนุมทางการเมืองประท้วงนโยบายของรัฐบาลโดยกลุ่มพันธมิตรฯ ในกรณีเรื่องการสนับสนุนให้ประเทศกัมพูชาเสนอเขาพระวิหารที่ยังมีปัญหากับฝ่ายไทยขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเพียงฝ่ายเดียว และกรณีการบริหารประเทศของนายสมักร สุนทรเวชที่มีลักษณะเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของนายทักษิณ มีการบุกรุกเข้ายึดพื้นที่ในทำเนียบเป็นสถานที่ชุมนุมเป็นเวลากว่า 10 เดือนจนกระทั่งมีการเปลี่ยนหัวหน้าทางการเมืองอีกครั้ง เมื่อกลุ่มของนายเนวิน ชิดชอบได้เปลี่ยนไปสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์โดยเสนอให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรีแทน ซึ่งพบได้ว่าระหว่างปี 2551-2554 ฝ่ายที่เป็นรัฐบาลต่างก็มีเสียงข้างมากของ ส.ส. ในสภาสนับสนุนทั้งสิ้น แต่ทั้งหมดก็ไม่สามารถบริหารประเทศได้โดยปกติ หรือไม่สามารถใช้เสียงข้างมากในการยืนยันถึงความชอบธรรมทางการเมืองได้ ทั้งในแง่ของการดำรงอยู่ในตำแหน่งและการดำเนินนโยบายต่างๆ

ในกรณีของนายสมักรและนายสมชายนั้นถูกต่อต้านในเรื่องนโยบายในการบริหารประเทศ อาทิ เรื่องการออกแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชาที่สนับสนุนให้กัมพูชาจดทะเบียนปราสาทเขาพระ-วิหารเป็นมรดกโลก การแทรกแซงการทำงานของสื่อสารมวลชน และแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมเพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์กับพรรคพวกและนายทักษิณ รวมถึงการประกาศจะแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ในมาตรา 237 และมาตรา 309 ซึ่งจะมีผลต่อการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และเพื่อเป็นผลดีต่อคหิความของนายทักษิณครอบครัวและพวกพ้อง ตลอดจนทำให้กระบวนการตรวจสอบนักการเมืองอ่อนแอลงจนไม่สามารถตรวจสอบฝ่ายการเมืองได้ และในส่วนของนายอภิสิทธิ์นั้นถึงแม้จะมีเสียงของ ส.ส. ในสภาเกินกว่าครึ่งหนึ่ง หรือสามารถอ้างหลักการเสียงข้างมากได้ แต่ก็ถูกประท้วงต่อต้านในประเด็นความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งดังที่เป็น ประเด็นสำคัญในการประท้วงของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในปี 2552 และปี 2553

ในการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 พรรคเพื่อไทยได้ส่งนางสาวยิ่งลักษณ์ซึ่งเป็นเครือญาติของนายทักษิณลงชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พรรคเพื่อไทยก็ได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งครั้งนั้นสูงสุด คือ จำนวน 265 ที่นั่ง เมื่อรวมกับพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ ก็มีจำนวนเสียงถึง 300 เสียงสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ แต่ฝ่ายของพรรคเพื่อไทยก็ได้พบกับปัญหาเดิมคือการออกมาชุมนุมประท้วงของประชาชนในประเด็นที่

เกี่ยวข้องกับนโยบายทางเมือง อาทิ ในกรณีขององค์การพิทักษ์สยาม (อพส.) ที่มีแกนนำคือพลเอก บุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ ที่ต่อต้านรัฐบาลในประเด็นการปล่อยปละละเลยให้มีการจับขังสถาบัน กษัตริย์และการบริหารราชการที่ผิดพลาด โดยมีการชุมนุมใหญ่ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2555 และการชุมนุมประท้วงที่มีแกนนำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ซึ่งพัฒนาจากการชุมนุมก่อนหน้านั้นที่เป็นการต่อต้านการออกกฎหมายนิรโทษกรรมที่มีเนื้อหาโทษกรรมให้กับการกระทำความผิดทางการเมืองแบบครอบคลุมทุกความผิด (รวมถึงความผิดในคดีความเกี่ยวกับการคอร์รัปชันด้วย) ภายหลังเมื่อมีแนวร่วมเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมไทยมากขึ้น โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า กลุ่ม คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ที่มีวัตถุประสงค์ในการกดดันให้นางสาวยิ่งลักษณ์ลาออก จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การโจมตีนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล จนกระทั่งนำไปสู่การยุบสภาใน วันที่ 9 ธันวาคม 2556 โดย น.ส.ยิ่งลักษณ์ ได้กล่าวว่า

...สถานการณ์ในวันนี้ รัฐบาลได้คำนึงถึงแนวคิดที่แตกต่าง และต่างฝ่ายต่างอ้างว่าเป็น ตัวแทนประชาชนจำนวนมาก ดังนั้น รัฐบาลจึงเห็นว่า ภายใต้อบอบประชาธิปไตย เมื่อ ถึงจุดที่ความคิดขัดแย้งอาจนำไปสู่ความแตกแยกของคนในชาติ และมีความรุนแรงจนอาจ เกิดความสูญเสียขึ้น การคืนอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยการยุบสภา และจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ เป็นวิถีทางที่เป็น ไปตามหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ และให้ประชาชน เป็นผู้ตัดสินใจ ว่าคนส่วนใหญ่ต้องการแนวทางใด และจะให้ใครมาบริหารประเทศแนวทาง นั้น... (ไทยรัฐออนไลน์, 2556)

จากการแถลงดังกล่าวจะพบว่าฝ่ายของพรรคเพื่อไทยก็ยังคงยืนยันถึงความชอบธรรมจาก การตัดสินใจโดยเสียงส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งครั้งนั้นก็ไม่สามารถดำเนินอย่างเป็น ประกติ มีการขัดขวางการเลือกตั้ง ทำให้มี ส.ส. ในจำนวนที่ไม่เพียงพอให้เปิดประชุมสภาได้ และมีการวินิจฉัยในภายหลังว่าเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยให้ถือว่าเสมือนกับไม่ได้มีการ เลือกตั้งเกิดขึ้น การชุมนุมประท้วงโดยกลุ่ม กปปส. ได้ดำเนินต่อไป โดยเรียกร้องให้มีการปฏิรูป ประเทศก่อนที่จะมีการเลือกตั้งครั้งต่อไป จนกระทั่งมีการรัฐประหารขึ้น โดยคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ (คสช.) ที่มีหัวหน้าคณะรัฐประหารคือพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ปัญหาทางสังคมการเมืองไทยในช่วงเวลาดังแต่ปี 2544-2557 จะพบได้ว่าประเด็นที่เป็นปัญหาโต้แย้งถกเถียงกันประเด็นสำคัญที่สุดประเด็นหนึ่งคือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักการเสียงข้างมาก ในการอ้างหลักการสนับสนุนความชอบธรรมทางการเมืองของฝ่ายนายทักษิณและการโต้แย้งถึงการไม่สามารถใช้หลักการเสียงข้างมาก ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยตามที่กล่าวมา มีการใช้วาทกรรมที่แสดงถึงความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากอยู่เป็นจำนวนมาก วาทกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้แสดงถึงจุดยืนทางความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในระบบประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เข้าใจถึงมุมมองเกี่ยวกับความมีเหตุผลและความถูกต้องในระบบประชาธิปไตยในกรณีของสังคมไทยได้ และสิ่งสำคัญที่เป็นประเด็นคำถามหลักของงานวิจัยนี้คือการให้หลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากทั้งในด้านสถานะความจริงของหลักการนี้เองและการใช้หลักการนี้อ้างหลักการสนับสนุนความเชื่อที่เป็นการตัดสินทางการเมือง โดยเห็นว่าสามารถจัดแบ่งทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมากเป็น 2 ฝ่ายคือ 1) ฝ่ายที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินทางสังคมการเมือง หรือเห็นว่ามีข้อจำกัดของการใช้หลักการเสียงข้างมากในบางเรื่องหรือในบางขอบเขต และ 2) ฝ่ายที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมากว่ามีอำนาจสูงสุดในการตัดสินทางสังคมการเมือง

2.4 สรุป

ปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากที่กล่าวถึงในประเด็นเรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหรือเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริง ตามทัศนะของฮาเบอร์มาส หลักการนี้จึงไม่ได้มีความสัมพันธ์กับความจริงในแบบภววิสัยหรืออัตวิสัยอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมถึงการไม่สามารถพิสูจน์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการนี้กับความจริงในรูปแบบใดได้ ไม่ว่าจะเป็นความจริงในแบบก่อนประสบการณ์หรือแบบหลังประสบการณ์ แต่หลักการนี้สามารถอ้างหลักการสนับสนุนได้โดยการยอมรับว่าเป็นจริงโดยการยอมรับร่วมกัน นั่นคือจะสามารถอ้างหลักการสนับสนุนได้ก็ต่อเมื่อได้รับการยอมรับร่วมกันเท่านั้น หลักการนี้จึงจะสามารถนำมาใช้อ้างหลักการเพื่อสนับสนุนการตัดสินทางสังคมการเมืองได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ยังมีความยอมรับร่วมกันในการใช้หลักการนี้อยู่เท่านั้น หากไม่อยู่ในสถานะที่ยอมรับร่วมกันของสังคม หลักการเสียงข้างมากก็จะเป็นหลักการที่ไม่สามารถใช้อ้างหลักการสนับสนุนได้ ส่วนในกรณีของการนำหลักการเสียงข้างมากไปใช้สนับสนุนความเชื่อที่เป็นการตัดสินทางสังคมการเมืองในประเด็นต่างๆ นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของฮาเบอร์มาสที่นำเสนอเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงสื่อสาร

และแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมได้ตรง สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการวิพากษ์เกี่ยวกับปัญหาเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมากสนับสนุนการตัดสินใจทางสังคมการเมืองไทยได้ โดยการศึกษาปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษาผ่านการแสดงออกของวาทกรรมเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก จะนำไปสู่ความเข้าใจที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการใช้หลักการเสียงข้างมากกับสังคมการเมืองไทย รวมถึงสามารถนำเสนอหลักเกณฑ์ที่เป็นต้นแบบในการใช้หลักการเสียงข้างมากเพื่อใช้ในการตัดสินใจทางสังคมการเมืองไทยได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำวิธีการศึกษาแบบทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) มาใช้ศึกษาประเด็นคำถาม โดยทฤษฎีวิพากษ์เป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่ใช้ในการประเมิน (Assessment) และวิพากษ์ (Critique) ประเด็นเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คน วิธีการศึกษาแบบทฤษฎีวิพากษ์คือการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาสิ่งที่อยู่ภายใต้สิ่งที่ปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นสิ่งที่ถูกปกปิดอยู่หรือเป็นสมมติฐานที่กำหนดการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้และความจริง ทฤษฎีวิพากษ์ที่กล่าวถึงกันในปัจจุบันเป็นทฤษฎีที่มีแรงบันดาลใจจากข้อเขียนของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ที่มีลักษณะเป็นการวิพากษ์เศรษฐกิจและสังคมสัมพันธ์กัน หรือเป็นการวิพากษ์เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานไปพร้อมกับการวิพากษ์อุดมการณ์ที่เป็นของโครงสร้างส่วนบนในสังคม (Ideological Superstructure) โดยมุ่งสนใจไปที่การใช้อำนาจในการควบคุมจัดการ นักคิดในกลุ่มมาร์กซิสต์ที่นำเสนอแนวคิดในลักษณะนี้ เช่น จอร์จ ลูคัสส์, (György Lukács), แอนโทนีโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ได้นำวิธีการแบบทฤษฎีวิพากษ์ไปใช้ในการวิพากษ์อุดมการณ์การใช้อำนาจของโครงสร้างส่วนบนในขอบเขตอื่น เช่น ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ภายหลังจากวิธีการแบบทฤษฎีวิพากษ์ได้รับการพัฒนาโดยกลุ่มนักสังคมศาสตร์กลุ่ม สำนักแฟรงค์เฟิร์ต (The Frankfurt School) ที่ถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญของการนำเสนอวิธีการแบบทฤษฎีวิพากษ์ โดยมีศูนย์กลางความสนใจอยู่ที่การประเมินและวิพากษ์อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ทำให้การใช้อำนาจครอบคลุมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (Marx, 1970 อ้างถึงใน Outhwaite, 2009. pp. 5-8)

แม็ก ฮ็อกไฮเมอร์ (Horkheimer, 1982, p.244) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีวิพากษ์จะทำหน้าที่ในการปลดปล่อยความเป็นมนุษย์จากสถานการณ์แวดล้อมที่กดขี่พวกเขาอยู่ โดยการวิพากษ์ถึงรูปแบบวิธีคิดในแบบวิทยาศาสตร์ที่มีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดแบบกลุ่มปฏิฐานนิยมเชิงตรรกะ (Logical Positivist) และเป็นการวิพากษ์ถึงบรรทัดฐาน ทฤษฎีที่ยอมรับโดยทั่วไปทางสังคม รวมถึงบรรทัดฐานเชิงคุณค่าต่างๆ หรือเป็นการวิพากษ์ถึงมโนคติที่มีความเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานต่างๆ ที่ยอมรับกันอยู่ในสังคม โดยเห็นว่าแนวคิดที่สำคัญของวิธีการในรูปแบบของทฤษฎีวิพากษ์ คือ

1) ทฤษฎีที่ใช้ในการวิพากษ์สังคมควรจะมุ่งไปที่การวิพากษ์ภาพรวมของสังคมในบริบททางประวัติศาสตร์ของสังคมนั้นเองอย่างเจาะจง และ 2) ทฤษฎีวิพากษ์เป็นวิธีการศึกษาแบบบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อยกระดับในการทำความเข้าใจสังคม อาทิ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยวิทยา และจิตวิทยา

ในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ.1960 เป็นต้นมา ด้วยอิทธิพลของกระแสวิธีการแบบวิวิวิเคราะห์ภาษา (Linguistic Analysis) หรือกระแส Linguistic Turn ที่ใช้วิธีการศึกษาตีความภาษา สัญลักษณ์ เป็นทฤษฎีพื้นฐานในการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังที่ เยอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาสนำเสนอใน “The theory of communicative action” ซึ่งเป็นทฤษฎีวิพากษ์ในรูปแบบการวิพากษ์สังคมโดยใช้ทฤษฎีการสื่อสาร (Communicative Theory) ฮาเบอร์มาสเห็นว่าการพิจารณาความจริงของข้อความภายใต้ภาษาที่ใช้ใน “โลกชีวิต” (Life World) หรือสิ่งที่สอดคล้องในเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในการมีความหมายของภาษา จะสามารถทำให้เกิดความเข้าใจต่อปรากฏการณ์พื้นหลังสิ่งแวดล้อมที่มีอำนาจต่อการปฏิบัติ ทศนคติ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Habermas, 1984, 1987) ทฤษฎีวิพากษ์ในลักษณะที่กล่าวถึงได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือศึกษาในกลุ่มของนักสังคมศาสตร์และนักปรัชญา สามารถพบรูปแบบการศึกษาวิเคราะห์ในลักษณะนี้ได้ ในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิทางเพศ เชื้อชาติ สตรีนิยม ระบบการศึกษา การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ และอื่นๆ ในทางสังคม การเมืองแนวคิดในรูปแบบของทฤษฎีวิพากษ์มีอิทธิพลอย่างมากและดำรงอยู่ในการก่อกำเนิดความเป็นชาติทั้งตามลัทธิสังคมนิยมและในรัฐแบบทุนนิยม รวมถึงการแผ่ขยายของการผลิตวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย ซึ่งนับได้ว่าเป็นทฤษฎีที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงสังคม ในงานวิจัยนี้จึงได้นำเอาวิธีการศึกษาดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทย โดยเห็นว่าจะสามารถนำไปสู่การเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การนำเสนอทางออกของการใช้หลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทยได้

3.1 เอกสารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเพื่อตรวจสอบความเป็นจริงของข้อมูลและการวิเคราะห์ โดยจะสำรวจข้อมูลในเชิงเอกสารและที่มีเนื้อใน 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นเอกสารของนักวิชาการที่เป็นทฤษฎีทางปรัชญาการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะแนวคิดในแบบหลังโครงสร้างนิยมและแบบหลังสมัยใหม่ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมาก ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก ข้อวิจารณ์ถึงความมีเหตุผลของระบอบประชาธิปไตย ปัญหาข้อโต้แย้งของหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และข้อเสนอเกี่ยวกับการแก้ปัญหาข้อบกพร่องของหลักการเสียงข้างมากในรูปแบบต่างๆ

กลุ่มที่ 2 เป็นเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยในช่วงเวลาระหว่างปี 2544-2557 และในช่วงเวลาใกล้เคียงที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ ซึ่งจะเลือกศึกษาจากกรณีตัวอย่างที่มีนัยยะสำคัญทางสังคมการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าว

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ โดยกำหนดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านการศึกษา เพศ อายุ ภูมิฐานะ และทัศนคติทางการเมือง วิธีการที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการเก็บข้อมูลจากการสนทนา โดยเน้นไปที่คำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) ซึ่งเป็นการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ ที่ไม่ได้แสดงออกมาผ่านทางเอกสารหรือผ่านทางช่องทางสื่อสารต่างๆ อย่างเป็นทางการ เป็นการรับรู้ในกลุ่มประชาชน รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่ไม่ได้แสดงออกผ่านทางคำพูด เพื่อนำมาตอบในประเด็นคำถามหลักของการวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงแนวคิด (Conceptual Analysis) ซึ่งอาศัยทฤษฎีแนววิพากษ์ (Critical Theory) การใช้แนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลเชิงสื่อสาร (Communicative Reasoning) และข้อเสนอเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองของ เออร์เกิน ฮาเบอร์มาสและวิธีการแบบการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของมิเชล ฟูโกต์ (Mitchel Foucault) เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลการศึกษาเก็บรวบรวมจากวาทกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย ที่อยู่ในรูปแบบของบทความ บทสัมภาษณ์ งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ และอื่นๆ ตามที่ฮาเบอร์มาส์ให้ความหมายกับวาทกรรม (Discourse) ว่า คือ การกระทำในเชิงสื่อสาร (Communicative Action) ที่แสดงออกถึงความคิดและความเชื่อผ่านภาษาในการสื่อสารเชิงสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของภาษาพูดหรือในรูปแบบของภาษาเขียน ซึ่งตลอดช่วงเวลาระหว่างปี 2544-2557 จากสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย มีวาทกรรมที่แสดงถึงความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากอยู่เป็นจำนวนมากวาทกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้แสดงถึงจุดยืนทางความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน มุมมองเกี่ยวกับเรื่องความมีเหตุผลและความถูกต้องในระบอบประชาธิปไตยในกรณีของสังคมไทยได้ สิ่งสำคัญที่เป็นประเด็นคำถามหลักของงานวิจัยนี้คือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก เนื่องจากในช่วงเวลาที่ศึกษามีทำที่ที่แตกต่างกันเป็นอย่างมากต่อการอ้างหลักการเพื่อสนับสนุนหลักการนี้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สามารถจัดแบ่งทัศนะที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมากเป็น 2 ฝ่ายคือ

3.3.1 ฝ่ายที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง หรือเห็นว่าควรมีข้อจำกัดของการใช้หลักการเสียงข้างมากในบางเรื่องหรือในบางขอบเขต

3.3.2 ฝ่ายที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมากว่ามีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลตั้งแต่ช่วงเวลาดังแต่ที่นายทักษิณเริ่มเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544 จนกระทั่งถึงเหตุการณ์การรัฐประหาร โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องหลักการและการใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจทางสังคมการเมืองมากที่สุด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิดในที่สร้างขึ้น โดยมุ่งประเด็นไปที่เรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากเป็นสำคัญ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะอาศัยการวิเคราะห์เชิงแนวคิด (Conceptual Analysis) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทย โดยจะมุ่งประเด็นไปที่เรื่องการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก โดยจะตอบคำถามที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ

3.4.1 การอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับความจริงอย่างไร

3.4.2 วาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 2544-2557 ในประเด็นเรื่องความมีเหตุผลหรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากมีปัญหาอย่างไร

3.4.3 สังคมไทยควรมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมากอย่างไร

บทที่ 4

ผลการวิจัย: วาทกรรมเสียงข้างมาก กับการรับรู้ในสังคมไทย

จากการพิจารณากรอบแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากและการพิจารณาประเด็นความขัดแย้งในสังคมไทยระหว่างปี 2543- 2557 ในบทที่ 2 จะพบว่า การทำความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งเรื่องหลักการเสียงข้างมากที่ปรากฏในสังคมไทยโดยการอ้างอิงถึงสมมติฐานหลักการ ทฤษฎี ในเชิงปรัชญาและรัฐศาสตร์เพียงเท่านั้น ไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจต่อสภาพปัญหาอย่างชัดเจนได้ ดังที่ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวทำให้ประเด็นความขัดแย้งในเรื่องหลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทยอาจถูกสรุปลดทอนให้กลายเป็นเพียงความขัดแย้งระหว่างฝ่ายประชาธิปไตยกับฝ่ายเผด็จการหรือฝ่ายต่อต้านประชาธิปไตย ในที่นี้ผู้วิจัยจึงจะไม่จำแนกกลุ่มขัดแย้งออกเป็น 2 ฝ่าย ด้วยวิธีการคิดดังกล่าว รวมถึงการแบ่งขั้วในรูปแบบอื่น เช่น ฝ่ายอนุรักษ์นิยมกับฝ่ายเสรีนิยม หรือฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา แต่จะจำแนกการทำความเข้าใจความขัดแย้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมากเท่านั้น โดยจะศึกษาปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวด้วยวิธีการสืบสาวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่ก่อให้เกิดการรับรู้แตกต่างกัน เนื่องจากเห็นว่าการศึกษาประเด็นดังกล่าวในเชิงวัฒนธรรมการเมืองหรือการศึกษาถึงวัฒนธรรมการเมืองในสังคมไทย จะทำให้เกิดความเข้าใจความขัดแย้งต่างๆ เหล่านี้ได้มากกว่า

ในการทำความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำวิธีการแบบการวิเคราะห์วาทกรรมหรือวิธีการศึกษาในแบบวงศาวิทยา (Genealogy) มาใช้ในการวิเคราะห์ โดยจะพิจารณาจากวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมากที่ไหลเวียนอยู่ภายในสังคมไทยในช่วงเวลาที่ศึกษารวมถึงการศึกษาวาทกรรมภาคปฏิบัติ (Discursive Practice) ที่มีนัยสำคัญกับเหตุการณ์ความขัดแย้งที่ศึกษา โดยเป็นการพิจารณาถึงการประกอบสร้างวาทกรรมที่สำคัญของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นกลุ่มความขัดแย้งในประเด็นเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก รวมถึงการทำความเข้าใจว่าวาทกรรมเหล่านั้นได้กำหนดการสร้างการรับรู้ให้กับกลุ่มและฝ่ายต่างๆ และนำไปสู่จุดตัดที่เป็นความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างไร

4.1 ความขัดแย้งเรื่องหลักการเสียงข้างมากกับการรับรู้ 2 รูปแบบ

ความขัดแย้งทางการเมืองในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทย ตลอดช่วงเวลาที่ศึกษาเห็นว่าสามารถจัดแบ่งทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับประเด็นนี้ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

กลุ่มที่ 1) คือ กลุ่มที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง และเห็นว่าหลักการเสียงข้างมากมีข้อจำกัดในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น กลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลในเครือข่ายของนายทักษิณ กลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. เป็นต้น

กลุ่มที่ 2) คือ กลุ่มที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมากว่ามีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง เช่น กลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลในเครือข่ายของนายทักษิณ กลุ่มแนวร่วมประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง และกลุ่มของนักวิชาการบางกลุ่มที่ใช้ชุดความคิดในกรอบของแนวคิดประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม

ในบทนี้จะนำเสนอวาทกรรมเกี่ยวกับเสียงข้างมากในสังคมไทยผ่านกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์วาทกรรมเพื่อพิจารณาการให้ความหมาย (Meaning) การสร้างการรับรู้ (Subjectivity) และการประกอบสร้างวาทกรรม (Discourse Formative) เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากของกลุ่มต่างๆ

4.1.1 การรับรู้ว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง

กลุ่มนี้คือ กลุ่มที่เห็นว่าทางเลือกตั้งโดยใช้หลักการเสียงข้างมากไม่ใช่ปัจจัยที่เพียงพอ (Sufficient Condition) สำหรับการปกครองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย แต่จะต้องอาศัยหลักการที่สำคัญอื่น เช่น การมีส่วนร่วม การตรวจสอบถ่วงดุล การมีธรรมาภิบาล หลักนิติรัฐ และอาจรวมถึงคุณค่าต่างๆ ที่ยอมรับอยู่ในสังคมไทยด้วย กลุ่มที่ยืนยันลักษณะนี้ในระดับเข้มข้นขึ้นอาจเป็นกลุ่มที่ปฏิเสธหลักการเสียงข้างมากโดยสิ้นเชิงว่าไม่สามารถนำมาใช้สนับสนุนการตัดสินใจทางสังคมการเมืองใดๆ ได้ รวมถึงอาจมีทัศนคติที่เห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสังคมการเมืองไทย โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ต่อต้านนายทักษิณและเครือข่ายอำนาจของนายทักษิณ เช่น กลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่ม กปปส. กลุ่มนักวิชาการที่เคยถูกเรียกว่ากลุ่มรู้ทันทักษิณ กลุ่มเอ็นจีโอ เป็นต้น

การต่อต้านการตัดสินใจโดยหลักการเสียงข้างมากและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในช่วงเวลาที่ศึกษานี้มีจุดเริ่มต้นจากการประท้วงการทำงานของรัฐบาลนายทักษิณในช่วงปลายปี 2548 ที่ถึงแม้ในขณะนั้นจะเป็นรัฐบาลที่มีเสียงส่วนใหญ่ในสภาแต่ก็ไม่สามารถทำหน้าที่บริหารประเทศได้ ภายหลังจากต่อต้านในระดับตัวบุคคลก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป จากการพบว่าถึงแม้ว่าจะประท้วงขับไล่ตัวบุคคลคือนายทักษิณก็ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากรัฐบาลของพรรคไทยรักไทย ที่ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคพลังประชาชนและพรรคเพื่อไทยตามลำดับ มีการใช้คำว่า “ระบอบทักษิณ” ที่ไม่ได้จำกัดประเด็นการต่อสู้ทางการเมืองว่าเป็นเรื่องของตัวบุคคลอีกต่อไป แต่เป็นการต่อต้านกับระบอบการเมืองการปกครองที่ครอบงำโดยนายทักษิณ การประท้วงต่อต้านในประเด็นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจในทางไม่ชอบมีพัฒนาการจนกลายเป็นการต่อต้านอุดมการณ์ในแบบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม มีการใช้ภาษาที่ปลุกเร้าความรู้สึก เช่น การต่อต้านทุนสามานย์ที่นำไปสู่การต่อต้านระบอบประชาธิปไตยในท้ายที่สุดด้วย

แนวคิดรูปแบบนี้ที่ปรากฏอยู่ในช่วงเวลาคความขัดแย้ง คือแนวคิดในแบบของกลุ่มพันธมิตรฯ ดังที่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐบาลของนายทักษิณที่มาจากการเลือกตั้งด้วยข้ออ้างเหตุผลต่างๆ อาทิ การนำเสนอความเห็นของนายสนธิ ลิ้มทองกุลในโอกาสต่างๆ เรื่องประชาธิปไตยของพระกัโจร ที่เห็นว่าการปกครองประเทศไม่ควรใช้วิธีการแบบพวกมากลากไป ที่หากมีโจรหรือคนไม่ดีจำนวนมากกว่ามาตัดสินโดยใช้หลักการเสียงข้างมากก็ไม่ใช้สิ่งที่ถูกต้อง ข้อความดังกล่าวเป็นการอ้างอิงกับคำกล่าวของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ที่เคยกล่าวว่า

...ประชาธิปไตยไม่ได้หมายความว่าเป็นการปกครองที่ถือเอาข้างมากแต่เสียงเท่านั้น เพราะ ถ้าเอาโจร 500 คนมาประชุมกับพระ 5 องค์และเสนอญัตติให้อภิปรายกันว่าจะไปปล้นเขาดีหรือไม่ดี เมื่อลงมติกันว่าโจร 500 ต้องลงมติไปปล้นเขาเพราะเอาชนะพระได้ทุกที แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ามติของเสียงข้างมากที่ให้ไปปล้นเขานั้นเป็นการถูกต้องด้วย ทำนองคลองธรรม

การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เรียกว่าประชาธิปไตย จะต้องไม่ถือเกณฑ์เอามากแต่เสียงเป็นใหญ่ ยังต้องมากด้วยวิชาความรู้ ความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง และความสุจริตซื่อสัตย์ต่อประชาชนด้วย จึงจะเป็นการปกครองที่ดี เพื่อประโยชน์สุขสมบูรณ์ของประชาชนพลเมือง สมชื่อประชาธิปไตย... (สุราชัย ยิ้มประเสริฐ, 2553, น. 229-230)

แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับคำเทศนาของท่านพุทธทาสภิกขุในแนวคิดเรื่องธัมมิกสังคม-นิยม ดังที่มีการนำคำเทศนามาเผยแพร่บ่อยครั้งในช่วงเวลาที่ศึกษาโดยกลุ่มผู้ชุมนุมหรือสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวสารทางการเมือง ท่านพุทธทาสได้เคยกล่าววิพากษ์ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในความหมายของประชาธิปไตยที่ให้อำนาจสูงสุดไว้กับคนส่วนใหญ่ และการตัดสินใจโดยหลักการเสียงข้างมากในหลายลักษณะ ดังที่มีการนำมาใช้อ้างถึงเพื่อต่อต้านล้มล้างรัฐบาลที่มาจากเสียงข้างมากว่า “ประชาธิปไตยหมายถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่” ไม่ใช่ “หมายถึงประชาชนเป็นใหญ่” พร้อมกับอ้างเหตุผลว่า “ถ้าประชาชนเป็นใหญ่ ประชาชนเห็นแก่ตัว ประชาชนบ้าๆ บอๆ ก็ฉิบหายหมด” (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2534) ท่านพุทธทาสมีข้อเสนอว่า ประชาธิปไตยควรยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่คือเป็น “ธัมมิกประชาธิปไตย” หรือ “ธรรม-มิกสังคมนิยม” หมายถึงการปกครองที่ประกอบด้วยธรรมะ ท่านพุทธทาสกล่าวว่า

ประชาธิปไตยต้องมีศีลธรรมเป็นรากฐาน ไม่อย่างนั้นจะเป็นประชาธิปไตยไม่ได้ ที่พูดกันว่า ประชาธิปไตยดีกว่าระบบใดนั้น หลับตาพูด คนไทยนับถือฝรั่งเป็นอาจารย์ เมื่อฝรั่งเขาว่าอย่างไร ก็พูดตามกันไปอย่างนั้น ว่าประชาธิปไตยนี้เพื่อประชาชน ของประชาชน โดยประชาชน แต่ลืมพูดไปว่าที่นี่มีศีลธรรม เมื่อไม่มีศีลธรรมเป็นพื้นฐานแล้ว ระบบประชาธิปไตยนั้นแหละ จะเป็นระบบที่เลวร้ายที่สุด (พระธรรมโกศาจารย์ [พุทธทาสภิกขุ], 2549, น. 135-136)

แนวความคิดเช่นนี้เป็นแนวคิดแบบเดียวกับเรื่อง “ธรรมาธิปไตย” ที่กล่าวถึงโดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ในการบรรยายเรื่อง “ธรรมมาธิปไตยไม่มาจึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ” ที่เสนอว่า สังคมที่ดี ผู้นำที่ดี และระบอบการปกครองที่ดี คือสังคม ผู้นำ และระบอบการปกครองที่ยึดถือธรรมะหรือมีการตัดสินใจที่ยึดถือความเป็นธรรมเป็นหลักสำคัญ (พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2549) จากข้ออ้างในลักษณะดังกล่าวทำให้ในภายหลังการกล่าวถึงธรรมาธิปไตยจึงกลายเป็นอีกลักษณะหนึ่งของการอ้างหลักการเพื่อใช้ต่อสู้กับหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทย

อีกส่วนหนึ่งกลุ่มผู้ประท้วงรัฐบาลของนายทักษิณ เป็นแนวความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ที่เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น กำหนดนโยบายพัฒนาประเทศ ตรวจสอบการใช้อำนาจ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงมีแนวโน้มส่งเสริมรูปแบบการมีส่วนร่วมของ

พลเมืองที่เกี่ยวข้องมากกว่าเป็นเรื่องเฉพาะของการเป็นผู้แทนทางการเมือง ความหมายของประชาธิปไตยดังกล่าวเป็นนัยสำคัญที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญปี 2540 และ 2550 จากที่มึความเห็นว่าการใช้หลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยเป็นการใช้อำนาจตัดสินใจที่ไม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม โดยนายสนธิ ลิ้มทองกุลเคยกล่าวถึงปัญหาของหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยที่เป็นรูปแบบของประชาธิปไตย 4 วินาที (หรือ “ประชาธิปไตย 3 วินาที” หรือ “ประชาธิปไตย 2 วินาที สถาปนาเผด็จการ 4 ปี”) ที่ประชาชนจะมีอำนาจในช่วงสั้นๆ ก่อนการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ภายหลังจากการเลือกตั้ง การกำหนดตัดสินใจต่างๆ เป็นไปโดยตัวแทน “ประชาธิปไตย 4 วินาที” จึงเป็นการแสดงออกถึงด้านที่เป็นข้อจำกัดของประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) นายสนธิได้กล่าวว่า

...ประชาธิปไตยของเรามันมีแค่ 4 วินาทีเองนะ ช่วงที่กาบัตรเสร็จแล้วเดินไปหย่อนลงหีบ นับ 1..2...3...4..... นั่นก็จบแล้ว สิทธิของเราหมดแล้วนะ เพราะว่าหลังจากนั้นแล้ว เท่าที่เป็นไปในอดีต รัฐบาลส่วนใหญ่จะทำอะไรต่อจากนั้น ถึงเราไม่เห็นด้วย เขาก็ไม่เคยฟัง... (คำนำถุ สิทธิสมาน, 2548)

การแสดงออกถึงแนวคิดในการต่อต้านหลักการเสียงข้างมากและการเลือกตั้งของกลุ่มพันธมิตรฯ แสดงออกมาในรูปแบบของการลงคะแนนไม่ใช้สิทธิ หรือ “โหวตโน” ในการเลือกตั้งปี 2549 และการปฏิเสธการเลือกตั้งในปี 2554 ที่แกนนำพันธมิตรฯ และสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ (พรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย.) ปฏิเสธการลงสมัครเลือกตั้ง พล.ต.จำลอง ศรีเมืองในฐานะแกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ ได้แถลงเกี่ยวกับท่าทีในการรณรงค์โหวตโน ว่า

...สำหรับการเลือกตั้งที่กำลังจะมีขึ้น มองว่ายังไม่มีพรรคการเมืองใดที่จะสามารถนำพาประเทศไทยไปสู่อนาคตได้ เพราะไม่มีพรรคไหนพูดถึงการรักษาอธิปไตยของบ้านเมือง และการแก้ปัญหาการคอร์รัปชัน รวมไปถึงการไม่มีพรรคการเมืองทางเลือกที่จะสามารถเข้ามาเป็นตัวเลือกให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ในประชาชนร่วมลงคะแนนในช่องโหวตโนด้วย ซึ่งถือเป็นอีกทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิรูปประเทศไทย... (ไทยรัฐออนไลน์, 2554)

ส่วนนายสนธิ ลิ้มทองกุล ในฐานะแกนนำและอดีตหัวหน้าพรรคการเมืองใหม่ กล่าวถึง แนวทางการโหวตโน (การลงคะแนนไม่ใช่สิทธิ) บนเวทีของของกลุ่มพันธมิตรฯ ว่า

... ไม่มีวิธีใดที่จะสั่งสอนเขาได้ดีกว่าการเผยแพร่กระจายโหวตโน ที่นั่งที่ดูทีวีอยู่ทั่วประเทศไทยเป็นล้านๆ คน ถ้าเห็นด้วยกับแนวทางของพันธมิตรฯ หรือถ้าไม่เป็นพันธมิตรฯ แต่คิดว่าการโหวตโนนั้นคือการประท้วงนักการเมือง เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเมืองแล้ว กรุณาแจ้งญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงทุกคน เจอคนก็พูดสั้นๆ เลือกมันไปทำไม ไอ้พวกนักการเมืองชั่วๆ เขาถามจะให้ทำอะไร จะไม่ให้ไปลงคะแนนเสียง ไม่ต้องไป แล้วไปกาไม่เลือกพรรคใด เขาถามว่าจะมีประโยชน์อะไร มีสิ เพราะถ้าลงคะแนนเสียงไม่เลือกพรรคใดนั้นสูง ก็เท่ากับว่าพรรคโหวตโนชนะทุกพรรค... (ผู้จัดการออนไลน์, 2554)

ในปี 2557 การชุมนุมประท้วงของกลุ่ม กปปส. ได้มีการใช้อ้างเหตุผลในลักษณะนี้ในการประท้วงการออกกฎหมายนิรโทษกรรม (พระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาสำคัญคือ การนิรโทษกรรมให้แก่บุคคลหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง และการทำให้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยคณะบุคคลหรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 รวมทั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวสืบเนื่องต่อมาที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2547 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม 2554 และ 8 สิงหาคม 2556 ไม่เป็นความผิดต่อไป) ขณะนั้นรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรมีเสียง ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 299 เสียง มีความพยายามที่จะผลักดัน พรบ. ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเพื่อให้บุคคลที่อยู่ภายในพรรคเพื่อไทยที่เป็นแกนนำสีแดงและมีคดีความเกี่ยวกับการชุมนุมค้างอยู่พ้นผิด รวมถึงการนิรโทษกรรมความผิดเกี่ยวกับคดีความคอร์รัปชันครอบคลุมความผิดของนายทักษิณพี่ชายของตนเองด้วย ภายหลังจากมีการชุมนุมประท้วงของกลุ่ม กปปส. และมีการประกาศยุบสภาให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ฝ่ายผู้ชุมนุมมีความเห็นว่าการเลือกตั้งไม่ได้เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาที่แท้จริงของความขัดแย้งในช่วงเวลาดังกล่าว แต่ต้องการให้นางสาวยิ่งลักษณ์ลาออกจากการเป็นนายก และเปิดโอกาสให้มีการปฏิรูปทางการเมือง ก่อให้เกิดการรณรงค์ “ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง” มีการประท้วงโดยการปิดหน่วยเลือกตั้ง จนกระทั่งภายหลังการเลือกตั้งครั้งนั้นได้กลายเป็นโมฆะ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ (ประชาไทออนไลน์, 2556ก) กล่าวถึงท่าทีการไม่ยอมรับการเลือกตั้งในครั้งนั้นว่า

...พุงนี้ มะรินนี้ เราจะรวมพลัง แสดงพลังของ กปปส. ทั่วประเทศ รมรงค์เรียกร้องการปฏิรูปประเทศไทย ก่อนการเลือกตั้ง เราจะแสดงตัวออกมาคัดค้านการเลือกตั้ง เพราะเราจะบอกพี่น้องประชาชนที่ไม่เข้าใจให้ชัดว่าหากปล่อยให้มีการเลือกตั้งต่อไป โดยกฎหมายเลือกตั้งเดิม ก็จะได้คนเลว คนไม่ดี เข้ามาเหมือนเดิม แล้วจะมีรัฐบาลที่ไม่ดีมาโกงชาติ โกงแผ่นดินเหมือนเดิม เราจึงต้องคัดค้าน

แล้วขออนุญาตกราบเรียนพี่น้องสื่อมวลชนครับ ผมอาจจะพูดเถลไถล ใช้คำผิดๆ ใดๆ ไปบ้าง แต่ความหมายที่แท้จริง คือ ยืนยันคัดค้านการเลือกตั้ง เพราะเราต้องการให้มีการปฏิรูป ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป นี่ก็ประเด็นสำคัญ ขอข้านะครับ ว่าเราจะคัดค้านการเลือกตั้ง ไม่ใช่ ขัดขวางการเลือกตั้ง คัดค้าน ไม่ใช่ ขัดขวาง วันที่ 26 มกราคม ที่จะถึงนี้ คือวันมะรินครับ เราขอเชิญชวน พี่น้อง กปปส. ทั่วประเทศ ตื่นเช้ามีด แล้วไปรณรงค์เรียกร้องให้มีการปฏิรูปประเทศ คัดค้านการเลือกตั้ง ที่หน้าหน่วยเลือกตั้งทุกแห่งเท่าที่ท่านจะทำได้

ใครก็ตามอย่าบังอาจมาตั้งข้อหาว่าเราขัดขวางการเลือกตั้งนะครับ เราไปรณรงค์เรียกร้องให้มีการปฏิรูปประเทศไทย แล้วเราจะไปรณรงค์ตรงไหนละครับ เราต้องไปตรงที่ๆ เขาจัดเลือกตั้ง เพราะเราคัดค้าน เราไม่เห็นด้วย... (ประชาไทออนไลน์, 2556ก)

ระดับความเข้มข้นของการต่อต้านการเลือกตั้งจึงไม่ใช่การต่อต้านการเลือกตั้งและยกเลิกการใช้หลักการเสียงข้างมากอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการต่อต้านการเลือกตั้งเฉพาะที่เห็นว่าไม่ถูกต้องเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งที่มีการซื้อเสียงหรือใช้อำนาจอิทธิพลของนักการเมืองเข้าแทรกแซงการเลือกตั้ง การยุบสภาเลือกตั้งเพื่อเป็นการยืนยันความชอบธรรมในตัวของนายทักษิณในปี 2548 หรือการเลือกตั้งในปี 2550 และ 2554 ที่เป็นการปฏิเสธการเลือกตั้งของกลุ่มพันธมิตรฯ และ กลุ่ม กปปส. ซึ่งมาจากความเห็นว่า การเลือกตั้งไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งให้กับสังคมไทยในขณะนั้นได้ ท่าทีของคนกลุ่มนี้จึงไม่ใช่การต่อต้านการเลือกตั้ง หรือไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง แต่เป็นการต่อต้านรัฐบาลที่ปราศจากธรรมาภิบาล ละเลยละเมิดต่อคุณค่าอื่นๆ ในระบอบประชาธิปไตย ในสังคมไทยแม้ว่าจะเป็นรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งก็ตาม จะพบได้ว่าการเลือกตั้งในปี 2550 รัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช สามารถจัดตั้งรัฐบาลและบริหารประเทศได้ตามปกติ จนกระทั่งรัฐบาลมีการกระทำที่เป็นเสมือนตัวแทนประโยชน์ของนายทักษิณเป็นชนวนเหตุให้มีการชุมนุมต่อต้านประท้วงรัฐบาลตามมา หรือในปี 2554 รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ก็สามารถบริหารประเทศเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี จนกระทั่งเมื่อมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมทำให้ฝ่ายที่

ต่อต้านเห็นว่าการเลือกตั้งไม่สามารถแก้ปัญหาข้อเรียกร้องของฝ่ายตนได้อีกต่อไปถึงได้เสนอให้มีการปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง

กลุ่มที่นำเสนอแนวคิดว่าไม่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งมากที่สุด คือ กลุ่มของพลเอกบุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ หรือ เสธฯ อ้าย ประธานกลุ่มองค์กรพิทักษ์สยาม (อพส.) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวในช่วงก่อนหน้าการประชุมของ กปปส. กลุ่มนี้มีการเสนอให้มีการแข่งขันประเทศไทยคือการยุติการเลือกตั้งและการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้เป็นช่วงระยะเวลา 5 ปีเพื่อปฏิรูปการเมือง พลเอกบุญเลิศ (โพสท์ทูเดย์, 2555) ให้สัมภาษณ์ไว้กับโพสท์ทูเดย์ วันที่ 28 ตุลาคม 2555 ว่า

จะไ้รัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งอย่างไร?

...“ถ้าหากคิด ถ้าง่ายเขาก็ไ้กัน ไปหมด 15 ล้านเสียงของเขามันเป็นสัญลักษณ์เท่านั้น ไม่รู้ว่าเลือกตั้งพวกท่านเปลี่ยนหีบมาหรือเปล่า ไปบีบบังคับราษฎรหรือเปล่า หรือท่านทำประชานิยมเขาชอบหรือเปล่า”

เมื่อถามถึงโมเดลข้อเสนอการแก้ไขปัญหาประเทศไทยได้สมมติฐานว่าไ้รัฐบาลยังลักษณะสำเร็จ เสธ.อ้าย ตอบว่า “เราก็จะมีคณะบุคคลขึ้นมาดูแล เหมือนเล่นบาสเกตบอล ถ้าทีมเกิดเพลิงพล้ำก็ขอเวลานอกให้เอ็งหยุดเล่นกันสักพักได้ไหม 2-3 นาที ถ้าเป็นเวลาทางการเมืองก็อาจเป็น 1 ปี 2 ปี 3 ปี 5 ปีแล้วจากนั้นมาเลือกตั้งกันใหม่

...ถ้าปีเดียวแบบตอนปี 2549 ก็เจ๊งกันพอดี เดี่ยวเขาก็ไ้ไปหลบเดี่ยวค่อยมาใหม่ ระยะเวลาประมาณนี้ก็คือว่าไม่มากไปไม่น้อยไป แต่เราต้องทำให้แข็งแรง”

แข่งขันประเทศไทย?

“ถูก...หยุดและให้บ้านเมืองเดินหน้าต่อไปได้”

ซักไปว่า คณะบุคคลที่ว่ามานี้หมายถึงรัฐบาลแห่งชาติใช่หรือไม่ แล้วจะมีที่มาอย่างไร เสธ.อ้าย บอกว่า ก็แล้วแต่จะเรียก แต่ไม่ให้นักการเมืองเข้ามาดูแลบ้านเมือง เพราะลองนึกดูมีนักการเมืองคนไหนทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศบ้าง

“พูดง่ายๆ ก็เหมือนเป็นคณะปฏิวัติ แต่ปฏิวัติโดยประชาชนแทนที่จะเอาปืน ไปจี้ให้เขาลงมาจากตำแหน่งแต่เป็นการเอาเป็นล้านไปบีบบังคับ ส่วนที่มาของคณะบุคคลก็อาจให้องค์กรวิชาชีพไปเลือกกัน เช่น ด้านสื่อมวลชนไปเลือกกันมา ด้านสาธารณสุขไปเลือกกันมา ด้านความมั่นคงไปเลือกกันมา เสนอชื่อกันเข้ามา เป็นต้น คณะบุคคลต้องมีจำนวนพอสมควร แต่ต้องไม่มากเกินไป ไม่งั้นมากหมอกก็มากความ”

การสนทนาในประเด็นนี้เป็นไปอย่างเข้มข้น พล.อ.บุญเลิศ เล่าต่อถึงภารกิจ 4 ข้อที่คณะบุคคลต้องทำภายใน 5 ปี ระหว่างมีอำนาจ คือ 1.การแก้รัฐธรรมนูญ 2.การเพิ่มการศึกษา 3.การเพิ่มความรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และ 4.นำตัวนายทักษิณกลับประเทศไทย เพื่อรับโทษตามกฎหมาย

เสธ.อ้าย อธิบายรายละเอียดแต่ละภารกิจว่า “อย่างรัฐธรรมนูญที่มีตั้ง 309 มาตรา ต้องทำให้มีมาตราน้อยๆ แต่ต้องชัดเจนและไปออกกฎหมายลูกแทน แต่ที่สำคัญต้องแก้เพื่อดูแลประชาชนให้ทั่วถึงสำคัญที่สุด

...จากนั้นต้องให้การศึกษาคนมากขึ้น และให้มีจรรยาบรรณ ศีลธรรม อบรมให้คนรู้จักผิด รู้จักถูก เพราะทุกวันนี้คนไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี โดยเฉพาะนักการเมือง เพราะการเมืองปัจจุบัน คือ การใช้เงินไปเลือกตั้ง ท่านทราบไหม คนกว่าจะเป็นผู้แทนราษฎรจะต้องใช้เงินเท่าไร แค่ 20 ล้านบาทก็ลำบากแล้ว แล้วเขาจะเอาจากไหน เขาก็เอามาจากการทุจริต มันก็วนเวียนอยู่อย่างนี้ ส่วนการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจสถาบันพระมหากษัตริย์มากขึ้น อาจถึงขั้นจำเป็นต้องแก้กฎหมายลงโทษการหมิ่นให้แรงขึ้น... (โพสต์ทูเดย์, 2555)

จากการพิจารณาข้ออ้างเหตุผลของกลุ่มที่ปฏิเสธการใช้หลักการเสียงข้างมาก พบได้ว่าเป็นการเรียกร้องให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายเสียงข้างมาก และเป็นการเรียกร้องให้ปฏิรูปการปกครองและการใช้หลักการเสียงข้างมาก มากกว่าการล้มล้างระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเพื่อนำไปสู่การใช้ระบอบการปกครองในรูปแบบอื่นให้เข้ามาทดแทน แต่อย่างไรข้อเสนอนี้ในลักษณะดังกล่าวก็มีนัยของการสนับสนุนให้มีการนำหลักการหรือการใช้อำนาจในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการใช้หลักการเสียงข้างมาก เช่น ในรูปแบบของการเป็นระบอบประชาธิปไตย ระบอบสังคมนิยม หรือสังคมนิยมประชาธิปไตย ที่เสนอให้นำหลักกรรมในศาสนาพุทธมาใช้ควบคุมหรือเข้ามาควบคุมการใช้เสียงข้างมาก การมีข้อเสนอเกี่ยวกับการใช้ มาตรา 7 รัฐธรรมนูญปี 2540 มาเพื่อเปิดโอกาสให้อำนาจในรูปแบบอื่น เช่น การเสนอให้กษัตริย์ใช้พระราชอำนาจเข้ามาจัดการกับปัญหาทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรฯ รวมถึงในบางสถานการณ์มีการสนับสนุนหรือเพิกเฉยต่อการทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

หากจะสืบสาวถึงพื้นฐานแนวคิดที่นำมาใช้ในการต่อต้านหลักการเสียงข้างมาก แนวคิดเช่นนี้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างการรับรู้มาอย่างยาวนานในสังคมไทย ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบราชาธิปไตยโดยคณะราษฎร มีการสร้างการรับรู้ว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยมาโดยตลอด ตามความเห็นของสายชล สัตยานุรักษ์แนวคิดเรื่องการปกครอง

แบบไทยหรือประชาธิปไตยแบบไทยได้ปรากฏอยู่ในการแสดงออกของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตามทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์เชื่อว่าด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันกษัตริย์จึงทำให้กษัตริย์อยู่เหนือจากบริบทการวิเคราะห์ถึงความขัดแย้งทางสังคมการเมือง โดยดำรงสถานะเป็นผู้นำทางศีลธรรมในสังคมไทยหรือเป็นธรรมราชาทำหน้าที่คอยตรวจสอบกำกับการทำงานของรัฐบาลไม่ให้ใช้อำนาจไปในทางไม่ถูกต้อง เปรียบได้กับการทำหน้าที่พ่อที่ใกล้ชิดกับลูกที่เป็นประชาชนเหมือนกับกษัตริย์ในสมัยสุโขทัย (สายชล สัตยานุรักษ์ 2548, น. 49) ดังที่มีการกล่าวถึงหลักราชประศาสน์ที่ชโยนนันต์ สมุทรวนิชหมายถึงระบอบที่มี “พระมหากษัตริย์และประชาชนร่วมกันปกครองประเทศโดยมีรากฐานแห่งความชอบธรรมจากปวงชนผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร” (ชโยนนันต์ สมุทรวนิช, 2517, น. 387)

ในช่วงเวลาที่ศึกษา มีการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการปกครองแบบไทยหรือประชาธิปไตยแบบไทย เพื่ออธิบายรูปแบบการปกครองว่าประชาธิปไตยแบบตะวันตกไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในสังคมไทย หรือการนำเสนอว่าการปกครองโดยรัฐธรรมนูญเข้าไม่ได้กับประเพณีไทย โดยมีวาทกรรมเกี่ยวกับการปกครองแบบไทยชุดหนึ่งที่ทำหน้าที่รองรับพระราชอำนาจของกษัตริย์และความชอบธรรมในการทำการรัฐประหารให้สามารถเป็นที่ยอมรับได้ในสังคมไทย โดยการสร้างการรับรู้ว่าทหารและการรัฐประหารเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองแบบไทยหรือประชาธิปไตยแบบไทย เช่น การสนับสนุนว่าการทำรัฐประหารเป็นความจำเป็นสำหรับสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทย หรือทหารมีความเลวร้ายน้อยกว่านักการเมือง “ผู้นำแบบไทย” คือผู้นำที่มีบารมี (Charismatic Leader) เป็นคนดีที่สามารถใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด การรับรู้เกี่ยวกับการรัฐประหารจึงมีสถานะเท่ากับการทำให้เมืองไทยกลับมาดีเหมือนเดิม คือการปราศจากการคอร์รัปชัน ปราศจากความแตกแยก กำจัดนักการเมืองที่เลวร้ายออกไป และดำรงรักษาไว้ซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (วรเทพ ว่องสรรพการ, 2561)

วัฒนธรรมทางการเมืองของพลเมืองในสังคมไทยจึงเป็นวัฒนธรรมที่ยึดติดกับตัวบุคคลและการใช้อำนาจของผู้นำ เช่น การกล่าวถึง “วาทกรรมคนดี” ในสังคมการเมืองไทย เมื่อมีการนำเรื่องคนดีหรือเรื่องศีลธรรมเข้ามากำหนดตัดสินใจทางการเมือง จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยไม่สามารถวางหลักการที่สำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้กับสถาบันต่างๆ ได้สำเร็จ เพราะวาทกรรมคนดีทำให้ปิดโอกาสการแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้างทางการเมือง สังคมไทยจึงไม่ได้มีความรู้สึกแปลกแยกกับการรัฐประหาร เพราะมองการรัฐประหารเป็นการแก้ปัญหาและการสืบทอดอำนาจตามปรกติธรรมคาที่สามารถเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกับการเลือกตั้งเพื่อเปลี่ยนรัฐบาล (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรัฐธรรมนูญฉบับ

วัฒนธรรมไทย จึงไม่ได้อยู่ในรูปแบบของรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อยู่ภายในประเพณีทางการเมืองการปกครอง วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสังคมนั้น ในบทความเรื่อง รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย ของนิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้วิเคราะห์ถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไทย อาทิ อำนาจของสถาบันกษัตริย์หรือพระราชอำนาจ อำนาจของสถาบันพระพุทธศาสนา กองทัพ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กฎหมาย รูปแบบของอำนาจและการคานอำนาจในสังคมไทย โดยแสดงให้เห็นว่าอำนาจแท้จริงที่ทำหน้าที่กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมการเมืองไทย ไม่ใช่อำนาจที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นระบบหรือสถาบัน หรืออยู่ในรัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษร แต่เป็นอำนาจที่มีอยู่ในวัฒนธรรมของสังคมการเมืองไทย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองใดก็ตามไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากวัฒนธรรมของสังคมนั้นยังไม่มีเปลี่ยนแปลง

ปัญหาของขบวนการการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะแบบชาตินิยมในสังคมไทยดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดจากการสร้างการรับรู้รูปแบบหนึ่งที่ทำให้สังคมขาดความเชื่อมั่นในกลไกของระบอบประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ ทักษะเช่นนี้ทำให้ไม่สามารถนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทยได้ แต่มุ่งหวังให้การปฏิรูปเกิดขึ้นโดยใช้สิ่งอื่นหรืออำนาจในรูปแบบอื่นเข้ามาทดแทน หรือก่อให้เกิดทางเลือกหรือเปิดโอกาสให้กับหลักการและอำนาจในรูปแบบอื่นเข้ามาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย หากเปรียบเทียบกับสังคมการเมืองในประเทศอื่นที่ไม่เปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการใช้อำนาจรูปแบบอื่นเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในประเทศที่มีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง อาทิ ในประเทศสหรัฐอเมริกาภายหลังการนับคะแนนที่ทำให้ นายโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald J. Trump) เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ถึงแม้จะมีการประท้วงและการก่อจลาจลเกิดขึ้นแต่ด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองในสหรัฐอเมริกานั้น ไม่เปิดโอกาสให้สังคมการเมืองมีทางเลือกอื่นได้นอกจากการยอมรับการตัดสินโดยหลักการเสียงข้างมาก หรือในประเทศญี่ปุ่นและในประเทศอื่นที่มีสถาบันกษัตริย์เหมือนกับในสังคมไทย การใช้อำนาจของสถาบันกษัตริย์ของญี่ปุ่นก็เป็นไปโดยวัฒนธรรมทางสังคมการเมืองของประเทศญี่ปุ่นที่ไม่เปิดโอกาสหรือมีการรับรู้ว่าสามารถใช้อำนาจในรูปแบบของพระราชอำนาจได้เหมือนกับในสังคมไทย การดำรงอยู่ของแนวคิดเช่นนี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในสังคมไทยเลยหากสังคมไทยไม่มีความพยายามสร้างการรับรู้ในรูปแบบที่กล่าวถึง

ในอีกตัวอย่างหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบขบวนการการเคลื่อนไหวของประชาชนในประเทศมาเลเซียที่ชื่อว่าเบอร์ซีห์ (Bersih) หรือกลุ่ม “พันธมิตรเพื่อการเลือกตั้งที่สะอาดและเป็นธรรม” (Coalition for clean and fair elections) เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ ปี 2548 และมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพื่อเสนอข้อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองในประเด็นต่างๆ จนกระทั่งมีการจัดให้มี

การชุมนุมประจำปีครั้งแรก ในชื่อ Bersih Rally (Wikipedia, 2008) และมีการชุมนุมอีกหลายครั้งในปี 2554, 2555, 2558, 2559 และ 2560 ในการชุมนุมปี 2560 ที่ชื่อว่า Bersih 5 rally กลุ่มผู้ชุมนุมต้องการเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีนาจิบ ราซัค (Najib Razak) ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากมีปัญหาคอร์รัปชันและเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองภายในประเทศ การเคลื่อนไหวดังกล่าวมีช่วงเวลาคาบเกี่ยวกับความขัดแย้งทางสังคมการเมืองในประเทศไทย แต่การเปลี่ยนแปลงสามารถเกิดขึ้นได้ในประเทศมาเลเซียโดยไม่ต้องอาศัยอำนาจนอกระบบ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยผลการเลือกตั้งในปี 2561 ที่ถึงแม้จะเป็นการเลือกตั้งที่มีการร้องเรียนเรื่องความโปร่งใสในกระบวนการจัดการเลือกตั้ง แต่ผลการเลือกตั้งในปี 2561 พันธมิตรฝ่ายค้านมาเลเซีย หรือ ปากาตัน ฮาราปัน (Pakatan Harapan, PH) ก็สามารถได้คะแนนเสียงเกินกว่าพรรครัฐบาลเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ การเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งถือเป็นการ โคนล้มพรรคบาริซัน เนชั่นแนล (Barisan Nasional, BN) ได้สำเร็จ ทำให้นายมหาธีร์ โมฮัมหมัด (Mahathir Bin Mohamad) อดีตนายกรัฐมนตรีและเป็นผู้เข้าร่วมการชุมนุมกับกลุ่มเบอร์ซึห์ด้วยกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งในวัย 92 ปี จากตัวอย่างนี้ทำให้พบว่าการประท้วงโดยภาคประชาชนในมาเลเซียไม่ได้นำไปสู่ความรุนแรงอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศไทย คือมีการทำรัฐประหารหรือการมีอำนาจในรูปแบบอื่นเข้าแทรกแซงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองได้ โดยสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงคือการรับรู้ของภาคประชาชนที่มีต่อรัฐบาลและการเมืองภายในประเทศ โดยแสดงออกผ่านการเลือกตั้ง

ในการศึกษาเรื่องประชาธิปไตยกับวัฒนธรรมแบบพลเมือง (The Civic Culture) ของ เกเบรียล อัลมอนด์ กับ ซิดนีย์ เวอร์บา (Gabriel Almond and Sidney Verba) ใน The Civic Culture: Political Attitudes And Democracy In Five Nations (Almond and Verba, 1963 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2555, น. 331) เห็นว่า หากต้องการพัฒนาประชาธิปไตย จะต้องการปลูกหรือรับเอาระบบคุณค่า ทศนคติทางการเมืองชุดหนึ่งที่เรียกว่าวัฒนธรรมแบบพลเมือง (The Civic Culture) เข้าไว้ หรือจะต้องมีระบบโครงสร้างทางการเมืองที่แวดล้อมทั้งหมด (Overall political system structure) เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นเสมือนทุนทางสังคม (Social Capital) ในกรณีของสังคมการเมืองไทยที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการรัฐประหารและโครงสร้างของระบบสังคมการเมืองดังที่ได้กล่าวมา ด้วยแนวคิดเช่นนี้จึงต้องถือว่าสังคมไทยมีต้นทุนทางสังคมที่ไม่เอื้อกับความเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบที่เป็นสากลมากนัก และวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยเป็นสิ่งที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

โดยสรุปแล้ว ฐานความคิดของกลุ่มที่เห็นว่าการเลือกตั้งไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุดในสังคมไทย จึงเป็นฐานความคิดในรูปแบบเดียวกับวาทกรรมแบบลัทธิชนชาตินิยมตามที่ฟูโกต์กล่าวถึง โดยฐานความคิดรูปแบบนี้ตั้งอยู่บนข้ออ้างที่เป็นเรื่องคุณค่าเกี่ยวกับความเป็นชาติหรือความเป็นไทย จากการใช้ข้ออ้างในลักษณะความเป็นชาติ ความเป็นไทย หรือการอ้างอิงกับคุณค่าอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น พระราชอำนาจ การทำรัฐประหาร คุณค่าที่มาจากศีลธรรมทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมไทย มีลักษณะเป็นการใช้ข้ออ้างเกี่ยวกับความเป็นชาติหรือความเป็นไทยเข้าควบคุมความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในแบบชีวอำนาจ (Bio-Power) และการนำมาต่อสู้กับการใช้หลักการเสียงข้างมากและค่านิยมของประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม โดยเฉพาะ

4.1.2 ข้ออ้างเหตุผลและการสร้างการรับรู้ของกลุ่มที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก

จากลักษณะการทำงานของรัฐบาลนายทักษิณในช่วงระหว่างปี 2544-2549 ที่เป็นฝ่ายเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร รูปแบบการบริหารประเทศนั้นเป็นการใช้อำนาจโดยการอ้างถึงความชอบธรรมของรัฐบาลเสียงข้างมากโดยตลอด นครินทร์ เมฆไตรรัตน์กล่าวถึงบทบาทของรัฐธรรมนูญปี 2540 ว่าทำให้ระบอบประชาธิปไตยในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะกึ่งประธานาธิบดี เนื่องจากมีเจตนารมณ์ให้รัฐบาลมีความเข้มแข็ง ด้วยมาตรการต่างๆ เช่น การเลือกตั้งในแบบบัญชีรายชื่อที่เป็นระดับชาติ (ในหลายประเทศมีวิธีการใช้บัญชีรายชื่อแบบท้องถิ่นหรือเป็นลักษณะบัญชีย่อย เช่น ญี่ปุ่น) ทำให้การเลือกตั้งเป็นเหมือนกับการเลือกนายกรัฐมนตรีโดยตรงตามรูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดี รวมถึงการมีอำนาจสิทธิ์ขาดต่างๆ เช่น การเสนอหรือปลดผู้ที่เป็นรัฐมนตรีได้โดยลำพัง ตลอดเวลา 5 ปี นายทักษิณเข้าร่วมการประชุมรัฐสภาน้อยครั้งทำให้ขาดโอกาสการรับฟังความเห็นที่แตกต่างและมีท่าทีดูถูกการทำงานของรัฐสภาโดยเขี่ยหยันว่าเป็นสถานที่สำหรับเล่นการเมือง แต่ตนเองต้องการทำงานเพื่อบ้านเมืองมากกว่าเล่นการเมือง จากลักษณะดังกล่าวจึงพบได้ว่าสิ่งที่เป็นความสำเร็จของรัฐธรรมนูญปี 2540 อย่างแท้จริงคือการทำให้ได้รัฐบาลที่เข้มแข็ง แต่สิ่งที่ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงคือการมีรัฐบาลที่สามารถตรวจสอบได้ ดังที่องค์กรอิสระสามารถถูกเข้าแทรกแซงได้อย่างง่ายดาย (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2553, น. 97-99)

ในช่วงของรัฐบาลนายทักษิณ โครงสร้างทางอำนาจหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจที่มีอยู่ในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งที่เป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญ 2540 และวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีอยู่ในสังคมไทยในขณะนั้น รัฐธรรมนูญ 2540 ได้เปิดโอกาสให้ทุนขนาดใหญ่สามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้โดยตรง หรือเข้ามาสู่การมีฐานะเป็นกลุ่มอำนาจใหม่ใน

สังคมไทย จากเดิมที่ทุนใหญ่เหล่านี้จะมีบทบาทผ่านตัวแทนที่เป็นข้าราชการและนักการเมืองผ่านการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทน แต่นายทุนในยุคของนายทักษิณสามารถเข้ามามีส่วนในการเมืองได้โดยตรง เนื่องจากไม่จำเป็นต้องลงรับสมัครเลือกตั้งในเขตพื้นที่ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ชำนาญ ในขณะที่เดียวกันการลงรับสมัครเลือกตั้งในฐานะบัญชีรายชื่อก็มีสถานะเป็นนักการเมืองในอีกระดับหนึ่งที่เหนือกว่า ด้วยกฎเกณฑ์ดังกล่าวจึงทำให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และ ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อมีสถานะเป็นนักการเมืองในระดับชาติไม่ใช่ในระดับท้องถิ่นที่มีทั้งทุนและอำนาจทางการเมืองในคราวเดียวกัน ส่วนอดีต ส.ส. ที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นหัวหน้ากลุ่มมี กลุ่ม ส.ส. ในเครือข่ายจำนวนมากพอที่จะลงสมัครในระบบ ส.ส.บัญชีรายชื่อแทน โดยมีหัวหน้าพรรคคือนายทักษิณเป็นผู้ควบคุมไว้อีกทีหนึ่ง กลุ่มทุนที่เข้าร่วมกับรัฐบาลนายทักษิณในช่วงเวลาดังกล่าวมีตัวอย่างเช่น กลุ่มทุนการสื่อสารและโทรคมนาคม กลุ่มทุนธนาคาร ซึ่งได้แก่กลุ่มธนาคารกรุงเทพ และกลุ่มธนาคารทหารไทย กลุ่มทุนอุตสาหกรรมเหล็กและปิโตรเคมี (นักธุรกิจในกลุ่มนี้ เช่น นายประยุทธ์ มหากิจศิริ แกนนำของกลุ่มการเมืองของพรรคไทยรักไทยคนสำคัญที่ดำรงตำแหน่งเป็นรองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย) กลุ่มธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มสื่อสารมวลชน กลุ่มอาหารและการเกษตร เช่น ตระกูลเจียรวนนท์ เป็นต้น (ทิวากร แก้วมณี, 2557)

ลักษณะการใช้อำนาจในรูปแบบของระบอบทักษิณถูกอธิบายว่าเป็นเผด็จการรัฐสภา เผด็จการเสียงข้างมาก เผด็จการนายทุน มีการสร้างคำอธิบายรูปแบบการบริหารประเทศในช่วงรัฐบาลนายทักษิณและเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันว่าเป็น “ระบอบทักษิณ” โดยเกษียร เตชะพีระกล่าวสรุปว่า ระบอบทักษิณเป็นระบอบอาญาสิทธิทุนนิยมจากการเลือกตั้ง (Elected Capitalist Absolutism) และอธิบายถึงคำนิยามดังกล่าวว่าสามารถแยกองค์ประกอบออกเป็นสองส่วนคือ 1) มีลักษณะสมบูรณ์อาญาสิทธิทุนในแง่การใช้อำนาจการเมือง และ 2) มีหัวหน้าฝ่ายบริหารทางการเมืองของชนชั้นนายทุน (เกษียร เตชะพีระ, 2547) ระบอบทักษิณจึงเป็นคำอธิบายถึงรูปแบบการใช้อำนาจในการปกครองแบบเดียวกับระบอบสมบูรณ์อาญาสิทธิราชย์ในรูปแบบที่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่กลุ่มทุนในเครือข่ายของนายทักษิณ เกษียรอธิบายว่า “ผู้ปกครองไม่ใช่ราชา หากเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารของคณะกรรมการจัดการผลประโยชน์ร่วมของชนชั้นนายทุนใหญ่ไทย (Capitalist Political/CEO) ผู้ได้อำนาจจากการเลือกตั้ง (Elected) และใช้อำนาจนั้นแบบอาญาสิทธิ์ (Absolute Power)” ระบอบทักษิณจึงเป็นระบอบสมบูรณ์อาญาสิทธิทุนหรือระบอบอาญาสิทธิทุนนิยมจากการเลือกตั้ง (Elected Capitalist Absolutism) มีลักษณะผูกขาดการใช้อำนาจทั้งในแง่ทางการเมืองที่เป็นการใช้อำนาจแบบรวมศูนย์อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดไว้ที่หัวหน้ารัฐบาล การใช้อำนาจต่อข้าราชการในการโยกย้ายและกำหนดนโยบายต่างๆ อาทิ การใช้ภาษาในการกำหนดนโยบายต่างๆ ว่าเป็น “สงคราม” เพื่อสื่อถึง

ความรุนแรงของปัญหาที่จะต้องอาศัยความเด็ดขาดเข้าแก้ไขในแบบแตกหัก ก่อให้เกิดการสนับสนุนวิธีการแบบอำนาจนิยมไว้ภายใต้ข้ออ้างเรื่องประสิทธิภาพการทำงาน ในนโยบายการทำสงครามกับความยากจน สงครามยาเสพติด สงครามปราบปรามผู้มีอิทธิพล และสงครามปราบคอร์รัปชัน เป็นต้น รวมถึงการใช้อำนาจในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารทางการเมืองของชนชั้นนายทุน ที่เป็นผู้กุมอำนาจการจัดสรรทรัพยากรในรัฐแล้วมีนายทุนใหญ่เข้าร่วม (เกษียร เตชะพีระ, 2547, น. 43-48)

ในขอบเขตที่กว้างกว่าการต่อต้านตัวบุคคลคือนายทักษิณและเครือข่าย คือการต่อต้านระบอบทักษิณในรูปแบบของวิธีการใช้อำนาจที่เกิดขึ้นในยุคของรัฐบาลนายทักษิณ วิทยากร เชียงกูล อธิบายว่า “ระบอบทักษิณ” ไม่ใช่แค่รัฐบาลนายทักษิณ แต่หมายรวมถึงระบอบและนโยบายทางเศรษฐกิจการเมืองแบบผูกขาดรวบอำนาจโดยนายทักษิณและกลุ่มนักธุรกิจการเมืองของเขาการใช้ อำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ระบบอุปถัมภ์ การซื้อเสียง การใช้นโยบายประชานิยมแบบหาเสียงระยะสั้นเพื่อเร่งการเติบโตของเศรษฐกิจทุนนิยมแบบสุดโต่ง การใช้อำนาจรัฐหาผลประโยชน์ให้ตนเองให้มากที่สุด เร็วที่สุด โดยไม่คำนึงถึงหลักประชาธิปไตย ความเป็นธรรม จริยธรรมใดๆ” (วิทยากร เชียงกูล, 2556) รูปแบบการใช้อำนาจในแบบของระบอบทักษิณ คือ การบริหารประเทศในรูปแบบการรวบอำนาจไว้ที่คนเดียว ในลักษณะ CEO ทั้งในพรรคและในการบริหารประเทศ รวมถึงปฏิเสธการใช้อำนาจตรวจสอบในช่องทางต่างๆ อาทิ สภา และองค์กรอิสระทั้งหมด

ทิวากร แก้วมณี อธิบายว่า การเมืองในระบอบทักษิณว่าเป็นพัฒนาการสูงสุดของระบอบธุรกิจการเมือง ซึ่งในระบอบธุรกิจการเมืองนั้นมีลักษณะเด่นคือเป็นการเมืองที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลของนักธุรกิจและผลประโยชน์ธุรกิจ เงินทุนเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ระบอบการเมืองธุรกิจจะมีการใช้กลไกประชาธิปไตยเป็นแรงขับเคลื่อนทางการเมืองซึ่งอาจมีลักษณะของประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์หรืออาจมีลักษณะเป็นเผด็จการโดยกลุ่มทุน (Capital Authoritarian) เกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า “วจนรอุบาทว์การเมืองใหม่” จากการใช้พรรครวบรวมเงินสนับสนุนนำไปสู่เผด็จการอำนาจนิยม การใช้เงินเพื่อควบคุมประชาชนและระบบการเมือง (Electoral Authoritarianism) นักการเมืองเข้าพรรคการเมืองเพื่อให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง ทำให้การเลือกตั้งกลายเป็นเครื่องมือของเผด็จการในคราบนักเลือกตั้ง เมื่อได้อำนาจรัฐสภาหลังการเลือกตั้งก็จะจัดตั้งรัฐบาล ตั้งคณะรัฐมนตรี และใช้อำนาจรัฐทำการคอร์รัปชัน หรือดำเนินนโยบายที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ส่วนหนึ่งเพื่อสะสมเป็นเงินทุนสำหรับลงทุนในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ในขณะที่นักการเมือง คณะรัฐมนตรีหลายคนเป็นนักธุรกิจที่มาเล่นการเมือง

โดยตรงก็ได้โอกาสจากกฎระเบียบการตัดสินใจของรัฐเอื้อให้การลงทุนของคนได้เปรียบคู่แข่งชั้นในตลาดและบริจาคเงินเหล่านี้เข้าสู่พรรคการเมืองเพื่อรักษากลุ่มการเมืองของตน กลายเป็นการได้มาซึ่งอำนาจรัฐและการเมืองโดยการใช้เงินทุนเป็นวงจร (ทิวากร แก้วมณี, 2557)

ในหนังสือชื่อ “สองนคราประชาธิปไตย” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2553) อธิบายถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความแตกต่างกันระหว่างเมืองและชนบทในช่วงเวลา 25 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนยุคสมัยของรัฐบาลนายทักษิณ ว่า

...ชนชั้นกลางในเมืองโดยทั่วไป ก่อนข้างจะใช้มาตรฐานตะวันตกในการมองประชาธิปไตยไทย ประชาธิปไตยที่ “แท้จริง” หรือ “ถูกต้อง” ในความเห็นของพวกเขา คือระบบที่ ประการแรก ให้ความสำคัญกับ นโยบาย อุดมการณ์ และคุณธรรม ความสามารถของพรรคและนักการเมืองในการนำพาประเทศชาติ และประการที่ 2 ถือว่าการลงคะแนนเสียงของประชาชนต้องกระทำในฐานะปัจเจกชนผู้ใช้วิจารณญาณทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงความผูกพันหรือหนี้บุญคุณที่มีต่อผู้สมัคร และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องไม่คำนึงถึงอามิสสินจ้างใดๆ... (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2553, น. 7-8)

และอธิบายถึงแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยของชนชั้นล่างในชนบทว่า

...ส่วนชาวชนบทนั้นโดยทั่วไปเห็นประชาธิปไตยเป็นเรื่องของผู้น้อยหรือลูกน้องที่ใช้การลงคะแนนเสียงเป็นการเลือกที่จะเชื่อมโยงตนเองและชุมชนเข้ากับนาย หรือสายอุปถัมภ์สายใด การที่ชาวนาและชาวไร่จะสนับสนุนใครในทางการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับบุญคุณที่ผู้สมัคร (หรือเครือข่ายของเขา) มีต่อตนเองและครอบครัว หรือพวกพ้องในอดีต เป็นสำคัญ รวมทั้งขึ้นกับความคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองในอนาคตจากผู้สมัครและบริวารอย่างไร... (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2553, น. 8)

ในทัศนะของเอนก ความแตกต่างของชนกลางและชนชั้นล่างจึงเป็นความแตกต่างของมุมมองที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย ประชาชนในเมืองไม่มีสิทธิ์ในการเลือกรัฐบาลด้วยตัวเอง เพราะนายกรัฐมนตรีนส่วนใหญ่จะเป็นนายที่ได้รับการเลือกตั้งจากท้องถิ่น หรือมีฐานเสียงที่เป็น ส.ส. ในต่างจังหวัดเท่านั้น ในขณะที่ชาวชนบทก็จะอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคของนายทักษิณได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและประชาชนในรูปแบบนี้

เปลี่ยนไป ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ได้เปิดโอกาสให้คนในเมืองสามารถเลือกนักการเมืองจากนโยบายของพรรคผ่านทาง ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อได้ สามารถผลักดันความต้องการของตนเองไปสู่การเป็นนโยบายพรรคมากกว่าระบบเดิมที่นโยบายไม่มีความจำเป็นต้องตอบสนองกับคนเมือง เพราะไม่ใช่ฐานเสียงที่สำคัญ ในขณะที่เดียวกันคนในชนบทที่มีความสัมพันธ์กับนักการเมืองในท้องถิ่นน้อยลง จากเดิมที่นักการเมืองท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้อุปถัมภ์ให้กับประชาชนภายในพื้นที่ ภายใต้กติกาใหม่ได้สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนว่านักการเมืองท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นเพียงทางผ่านไปสู่อุปถัมภ์ระดับชาติที่มีทุนและอำนาจเหนือกว่าโดยใช้นโยบายแบบประชานิยมและโครงการเอื้ออาทรในรูปแบบต่างๆ ในขณะที่เดียวกันประชาชนก็รู้สึกที่สามารถตอบแทนให้คุณให้โทษกับนักการเมืองระดับชาติได้ผ่านการเลือกตั้ง ทำให้การได้มาของเสียงข้างมากและการใช้หลักการเสียงข้างมากเป็นไปภายใต้ระบบอุปถัมภ์กันระหว่างนักการเมืองกับผู้เลือกตั้ง เมื่อประชาชนเลือกรัฐบาลเข้ามารัฐบาลก็สามารถใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จและมีหน้าที่ที่จะต้องมอบความเอื้ออาทรให้กับประชาชน และเมื่อประชาชนได้รับความเอื้ออาทรจากรัฐบาลแล้วก็ต้องตอบแทนโดยการสนับสนุนและเลือกให้ฝ่ายรัฐบาลกลับเข้ามาใช้อำนาจอีกเป็นวงจร

การบริหารประเทศของรัฐบาลนายทักษิณจึงเป็นการปกครองโดยการแผ่ขยายอำนาจออกไปผ่านสถาบันและองค์กรต่างๆ โดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ตัวเองคนเดียว เป็นการใช้อำนาจเข้าแทรกแซงกดทับ สถาบัน หน่วยงาน องค์กร สื่อมวลชน นักวิชาการ และภาคประชาสังคมต่างๆ แต่เป็นการใช้อำนาจในอีกรูปแบบหนึ่งที่พบในช่วงเวลาการบริหารประเทศคือการใช้อำนาจในรูปแบบของการควบคุมทางสังคมที่เป็นการใช้อำนาจในรูปแบบอำนาจในเชิงลบ (Negative Power) ในการกำหนดสร้างการรับรู้ ซึ่งเป็นการสร้างชุดความคิดในรูปแบบของเสรีนิยมหรือเสรีนิยมใหม่ อาทิ การพยายามแปรรูปองค์กรต่างๆ ที่เป็นของรัฐไปให้เอกชนเป็นผู้ถือครอง อาทิ การแปรรูปการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การไฟฟ้า การประปา กิจการโทรคมนาคม องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย การมุ่งเน้นไปที่ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจผ่านการกระตุ้นการบริโภค การบริหารประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวได้สร้างการรับรู้แบบหนึ่งให้เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทย คือการรับรู้ถึงรูปแบบความสัมพันธ์แบบใหม่จากเดิมเป็นความสัมพันธ์เชิงระดับที่มีสถาบันกษัตริย์และศาสนาพุทธเป็นจุดสูงสุดในลำดับชั้นความสัมพันธ์ สิ่งที่เข้ามาแทนที่ในสมัยของรัฐบาลนายทักษิณคือลำดับชั้นของทุนที่สามารถก้าวขึ้นเป็นลำดับของชนชั้นสูงได้ในสังคมไทย ซึ่งนับเป็นการสร้างเครือข่ายของการอุปถัมภ์แบบใหม่ให้เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

รายการนายกทักษิณคุยกับประชาชน ที่ออกอากาศทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ ในทุกๆ วันเสาร์ ตั้งแต่นายกทักษิณเข้ารับตำแหน่ง มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการใช้อำนาจของนายกทักษิณตลอดการบริหารประเทศ ในรายการมีเนื้อหาครอบคลุมทุกเรื่องทั้งประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การต่างประเทศ ใช้เพื่อตอบโต้กับฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง การกล่าวถึงเรื่องส่วนตัว ครอบครัว ความดีงามและการประสบความสำเร็จในชีวิตด้านต่างๆ ของตนเอง ในการออกอากาศครั้งหนึ่งนายกทักษิณ เปรียบเทียบบทบาทการทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีของตัวเองว่าเป็นการแสดงบทบาทของนักการเมืองโพธิสัตว์ว่า

...คำหนึ่งที่พระพุทธทาสพูดไว้ในหนังสือธรรมะกับการเมือง คือ ท่านให้ความสนใจต่อบุคลากรทางการเมืองมาก ประชาธิปไตยจะรุ่งเรืองหรือไม่อยู่ที่คุณภาพของบุคลากรทางการเมืองเป็นหลัก ระบบอย่างเดียวไม่พอ ท่านพูดว่าถ้านักการเมืองไม่เป็นนักการเมืองโพธิสัตว์ ถ้านักการเมืองไม่รักเพื่อนมนุษย์ ไม่เข้าใจว่าเพื่อนมนุษย์คือเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งสิ้น ถ้ามีนักการเมืองแบบนั้นมากๆ ประชาธิปไตยจะกลายเป็นประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่ดีมาก ท่านให้สติมาก"... (ผู้จัดการออนไลน์, 2548ก)

การสร้างการรับรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงของรัฐบาลนายกทักษิณ จึงเป็นการรับรู้เกี่ยวกับสถานะของรัฐบาลนายกทักษิณว่าเป็นผู้อุปถัมภ์รายใหญ่ที่เปลี่ยนจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดจากนักการเมืองท้องถิ่นเป็นการอุปถัมภ์โดยนักการเมืองระดับชาติ ดังปรากฏในการตั้งชื่อโครงการต่างๆ ในสมัยของรัฐบาลนายกทักษิณที่มีลักษณะการแสดงออกในรูปแบบการอุปถัมภ์จากฝ่ายรัฐบาลที่มีต่อประชาชนในโครงการเอื้ออาทรทั้งหลาย อาทิ บ้านเอื้ออาทร คอมพิวเตอร์เอื้ออาทร กรมธรรม์เอื้ออาทร หวยเอื้ออาทร ไฟฟ้าเอื้ออาทร มอเตอร์ไซด์เอื้ออาทร แท็กซี่เอื้ออาทร มหาวิทยาลัยเอื้ออาทร โทรทัศน์เอื้ออาทร นักบิน-แอร์โฮสเตสเอื้ออาทร คำเหล่านี้เป็นคำที่ใช้ในรูปแบบความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ที่ผู้ใหญ่จะต้องมีความเมตตาต่อผู้น้อยและผู้น้อยก็ต้องจงรักภักดีซื่อสัตย์ต่อผู้ใหญ่

จากการดำเนินโครงการเอื้ออาทรและนโยบายประชานิยมในรูปแบบต่างๆ และการสร้างการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลนายกทักษิณ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงบุญคุณในรูปแบบเดียวกับระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่เดิมในสังคมไทย นโยบายประชานิยมในระบบอุปถัมภ์จึงเป็นวิวัฒนาการการใช้นโยบายของรัฐ เงินงบประมาณ และทรัพยากร สร้างคะแนนเสียงในรูปแบบการสร้างบารมีให้แก่พรรคและผู้นำพรรค ร่วมกับการใช้นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองไทยภายใต้ระบบอุปถัมภ์และการจดจำบุญคุณของคนไทย ส่งผลให้นโยบายประชานิยมประสบความสำเร็จและ

เป็นเครื่องมือของนักการเมืองได้อย่างลงตัว พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์กล่าวถึงการสร้างการรับรู้ในลักษณะดังกล่าวว่าเป็น “การครองความคิดจิตใจ” (Hegemonic Formation) เป็นการอธิบายถึงการครอบงำในระบบบทักษิณว่าเป็นการครอบงำทั้งในระดับการเมือง วัฒนธรรม และลึกลงไปในระบบเศรษฐกิจ อาทิ การสร้างความรับรู้ถึงความเท่าเทียมกัน ผ่านการใช้นโยบายประชานิยม (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2547, น. 69)

ถึงแม้หลักการเสียงข้างมากจะตั้งอยู่บนหลักการที่มีพื้นฐานมาจากประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม แต่เมื่อนำหลักการนี้มาใช้ในสังคมไทยที่มีวิถีคิดในแบบอำนาจนิยมและระบบอุปถัมภ์ กลับยิ่งส่งเสริมกันทำให้หลักการเสียงข้างมากมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจเหนือกว่าคุณค่าอื่นๆ หรือเป็นการใช้หลักการเสียงข้างมากในรูปแบบของอำนาจนิยมหรือเป็นระบบอุปถัมภ์อีกรูปแบบหนึ่ง ดังที่จะพบได้ว่าประชาชนที่สนับสนุนการใช้อำนาจของรัฐบาลนายทักษิณ ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดมากกว่าการปรารถนาให้การใช้อำนาจนั้นถูกตรวจสอบ ซึ่งทำที่ดังกล่าวไม่แตกต่างจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองในระบอบอุปถัมภ์ คือการยอมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ โดยการคาดหวังถึงความเมตตาากรุณาของผู้ปกครองที่จะมอบให้ และการตอบกลับความเอื้ออาทรนั้น โดยการแสดงออกถึงความซื่อตรงจงรักภักดี ดังที่นายทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวไว้ในงานแสดงสิทธิสัญญาเช่าที่ราชพัสดุให้กับประชาชนตามโครงการรัฐเอื้อราษฎร์ ที่หอประชุมโรงเรียนบรรพตพิทยาคม อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2548ข) ว่า

...ผมตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อม จังหวัดไหนมอบความไว้วางใจให้เราต้องดูแลเป็นพิเศษ แต่เราต้องดูแลคนทั่วประเทศด้วย แต่เวลาจำกัด ต้องเอาเวลาไปจังหวัดที่เราได้รับความไว้วางใจมากเป็นพิเศษ จังหวัดที่ไว้วางใจเราน้อยต้องเอาไว้ทีหลัง ไม่ใช่ไม่ไป ก็ต้องเรียงอย่างนี้ ผมเป็นคนพูดตรงไปตรงมา เปิดเผย สื่อมวลชนอยู่ต้องเปิดเผย ไม่มีความลับสำหรับผม วันนี้คิดกับประชาชนอย่างไร ก็อยากเห็นคนทั่วประเทศไม่ว่าอยู่ที่ไหน เลือกหรือไม่เลือกผม ก็อยากให้ทุกคนหายจน แต่เนื่องจากเวลาจำกัดก็ต้องไล่ลำดับกันไป แต่เจ้าหน้าที่ก็ทำเหมือนกันหมดทั่วประเทศ... (ผู้จัดการออนไลน์, 2548ข)

หลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยจึงดำรงอยู่อย่างผิดเพี้ยนจากระบบที่ถูกวางไว้โดยการมีป้องกันข้อผิดพลาดต่างๆ ด้วยที่มีอยู่ภายในระบบเองอย่างในสังคมตะวันตก เช่น การมีหลักการแบ่งแยกอำนาจ (The Separation of Powers) และการตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and Balance) จะ

พบได้ว่าในยุคสมัยของนายทักษิณ การแบ่งแยกอำนาจเป็นไปอย่างล้มเหลวเพราะรัฐสภาที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ถูกควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดด้วยระบบพรรคการเมืองที่รัฐธรรมนูญปี 2540 กำหนดไว้ ส่วนวุฒิสภา ที่มาจากการเลือกตั้งก็มาจากรัฐสภาเดียวกับ ส.ส. ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งต้องผ่านการสนับสนุนของ ส.ส. ในพื้นที่ คนทั้ง 2 กลุ่มจึงไม่มีความแตกต่างกันในแง่ของฐานเสียง นอกจากนี้ยังมีการส่งตัวบุคคลเข้ากำกับหน่วยงานและองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาล และหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐที่เป็นเส้นสายโยงใยการใช้อำนาจของรัฐบาล นายทักษิณแทบทั้งหมด ทำให้ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการทำงานของรัฐบาลไม่สามารถพึ่งพาการตรวจสอบที่มีอยู่ภายในระบบได้

ยศ สันตสมบัติ อธิบายถึงวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคทักษิณว่า “สังคมการเมืองไทยเวลานี้กำลังตกอยู่ใต้ชะเง้องของระบอบทักษิณนิยม ละครของระบอบดังกล่าว มุ่งเน้นการควบคุมมวลชนเอาไว้ภายใต้สัญญาแห่งประชานิยม” (ยศ สันตสมบัติ, 2547, น. 56) และเห็นว่าในยุคของทักษิณการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นเรื่องของภาพลักษณ์ เป็นภาพลักษณ์แบบนายทักษิณที่ประสบความสำเร็จทางการเงินที่ส่งผลต่อการรับรู้เชิงคุณค่า การรับรู้เรื่องคุณค่าในสังคมไทยที่มีอยู่อย่างหลากหลายได้หมดไปกลายมาเป็นระบบเดียว อาทิ เงินทำให้ สินค้า แรงงาน ร่างกาย ฐานะ ตำแหน่ง ศีลธรรม ความดี ความงาม ความมั่นคงในชีวิต กลายเป็นสิ่งที่ถูกแลกเปลี่ยนและซื้อได้ด้วยเงิน นายทักษิณกลายเป็นตัวแทนของผู้ที่ประสบความสำเร็จในด้านการเงินที่สะท้อนถึงภาพลักษณ์ที่คนไทยต้องการเป็น ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่ต้องตอบสนองต่อปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนหน้า (วิกฤตการเงินปี 2540) ที่คนไทยมีความรู้สึกขาดความเชื่อมั่นในทางเศรษฐกิจ รวมถึงการออกนโยบายประชานิยมจำนวนมากที่เป็นการหว่านกระจายเม็ดเงินลงไปในระบบเศรษฐกิจเพื่อกระตุ้นการบริโภคในภาคครัวเรือน อาทิ การแจกเงินในรูปแบบกองทุนชนิดต่างๆ การพักหนี้ การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ซึ่งถูกวิจารณ์ว่านโยบายเหล่านี้ได้กลบทับปัญหาที่แท้จริง ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างใดๆ กับระบบเศรษฐกิจ หรือได้สร้างปัญหาขึ้นใหม่ให้กับเศรษฐกิจไทย เป็นการทำให้เกิดปัญหาหนี้สินซ้ำซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในระบบและนอกระบบ จากการกู้ในระบบจนเต็มวงเงินแล้วกู้เงินนอกระบบเข้ามาเพื่อชดเชยหนี้ในระบบ แล้วกลับมากู้ในระบบอีกครั้งเพื่อนำไปใช้หนี้นอกระบบ กลายเป็นหนี้สินที่พอกพูนมากขึ้นเรื่อยๆ หรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับกองทุนหมู่บ้านและหนี้สินมหาศาลในโรงพยาบาลเพิ่มมากขึ้นในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค (ยศ สันตสมบัติ, 2547, น. 58-60)

สิ่งที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งนอกจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทักษะเรื่องเสียงข้างมากในสังคมไทยของกลุ่มนี้คือวิธีการใช้หลักการเสียงข้างมากของฝ่ายที่สนับสนุนนายทักษิณ เป็นการนำแนวคิดเรื่องเสียงข้างมากไปผนวกกับวาทกรรมในรูปแบบปฏิรูป คือ การเห็นว่าหลักการเสียงข้างมากคือเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมทางสังคมต่อสู้กับการกดขี่โดยชนชั้นสูง และอื่นๆ มีการสร้างการรับรู้ว่าคนเสื้อแดงเป็นกลุ่มคนที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ การใช้หลักการเสียงข้างมากจึงเป็นเครื่องมือสำคัญหรือเป็นการสะท้อนถึงความเท่าเทียมและความยุติธรรมทางสังคมให้กลับมาได้ จึงทำให้หลักการเสียงข้างมากมีลักษณะในการสนับสนุนโดย วาทกรรมปฏิรูปที่วางกรอบการต่อสู้ทางการเมืองว่าเป็นเรื่องของ การต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม ในกรณีสังคมไทยวาทกรรมปฏิรูปจึงมีลักษณะการใช้หลักการเสียงข้างมากในรูปแบบของอำนาจนิยมเป็นเครื่องมือในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม จากกรณีที่สังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาของโครงสร้างทางสังคมการเมืองไทยที่สั่งสมมาช้านานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และการเข้าถึงทรัพยากร จนกระทั่งในท้ายสุดการสนับสนุนนายทักษิณกลายเป็นทางเลือกของกลุ่มคนรากหญ้าในสังคมไทย โดยใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือต่อรองผ่านนโยบายของพรรคไทยรักไทยให้เอื้อต่อผลประโยชน์ของชนชั้นล่าง

ในกลุ่มนักวิชาการไทยจำนวนหนึ่งที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม นปช. หรือกลุ่มคนเสื้อแดงได้ใช้คำอธิบายในลักษณะของวาทกรรมปฏิรูป ที่มีการเรียกร้องในประเด็นเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม อาทิ การชูประเด็น “เรื่องประชาธิปไตยที่กินได้” ของพรรคไทยรักไทย ที่นำเสนอว่าประชาธิปไตยในระบบของพรรคไทยรักไทยเป็นประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร และตอบสนองต่อวิถีชีวิตของคนในระดับรากหญ้า มากกว่าประชาธิปไตยที่เป็นเรื่องของหลักการเพื่อตอบสนองต่อชีวิตของอภิสิทธิ์ชนบางกลุ่ม พิษณุ พงศ์สวัสดิ์อธิบายถึงความหมายของคำว่าประชาธิปไตยที่กินได้ว่า “หมายถึงระบบการตัดสินใจร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่สลับซับซ้อน มีทั้งเรื่องราวของตัวเอง ครอบครัว ชุมชนของเขา และท้องถิ่นของเขา ซึ่งระบบการตัดสินใจร่วมเหล่านั้นอาจไม่ใช่ระบบที่สมบูรณ์ แต่เขารู้สึกว่าเขาจะต้องได้ ต่อรองได้มากบ้างน้อยบ้าง” (พิษณุ พงศ์สวัสดิ์, 2552) จะพบว่าการใช้กรอบนโยบายแบบเอื้ออาทรและโครงการประชานิยมในลักษณะต่างๆ ได้นำไปสู่การสร้างการยอมรับของกลุ่มประชาชนในการรับรู้ความหมายของประชาธิปไตยและการเลือกตั้งในความหมายนี้ ในอีกด้านหนึ่งด้วยข้ออ้างในลักษณะดังกล่าวได้ทำให้เกิดการปฏิเสธหรือลดทอนคุณค่าของหลักการอื่นๆ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไปพร้อมๆ กันด้วย โดยเหลือเอาไว้เพียงหลักการเสียงข้างมากและการเลือกตั้งเท่านั้น

หลักการของกลุ่มที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในกลุ่มนี้จึงตั้งอยู่บนแนวคิดแบบเสรีประชาธิปไตย โดยเห็นว่อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งและการใช้หลักการเสียงข้างมากจะต้องเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมไทย และปฏิเสธอำนาจทุกชนิดที่อยู่นอกเหนือจากรอบประชาธิปไตยในแบบสากล อาทิ การใช้พระราชอำนาจและการทำรัฐประหาร โดยกองทัพ โดยเห็นว่าการเลือกตั้งจะเป็นการประกันสิทธิและความเสมอภาคทางการเมืองผ่านการเคารพหนึ่งคนหนึ่งเสียง ยุคติ มุกดาวิจิตรอธิบายว่าการเลือกตั้งเป็นพันธะสัญญาที่ทำให้ประชาชนที่ถึงแม้จะแตกต่างกันเล็กน้อยในด้านสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ชาติกำเนิด และการศึกษา ฯลฯ ก็มีอำนาจเท่าเทียมกัน ในการกระทำต่อผู้ปกครองเป็นการชั่วคราว ทั้งยังสามารถเรียกยึดอำนาจคืนได้หากผู้ปกครองฉ้อฉล (ยุคติ มุกดาวิจิตร, 2556) และในเวทีอภิปราย “เลือกตั้งคือทางออก นายฯ ถือนคือทางตัน” ที่จัดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลยิ่งลักษณ์ (ประชาไท, 2557) ยุคติเสนอว่าการเลือกตั้งเป็นวิธีการแบบสันติที่จะสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้ดีที่สุด โดยกล่าวว่า

... จากข้อเสนอของนักวิชาการสันติศึกษาออกมาเสนอ นายคนกลางแทน นาย ก. 7 แปลว่าเราต้องมีนายคนกลางให้ได้เช่นนั้นหรือ โดยการคิดในแนวทางที่จะให้มีนายคนกลางให้ได้ นั้น แปลว่า เราคิดว่าการเลือกตั้งมันไม่ใช่ทางออกอย่างนั้นหรือ ทำไมต้องคิดเอาใจออกห่างจากการเลือกตั้ง โดยการหาคนกลางมาให้ได้ จึงไม่เข้าใจว่าทำไมนักวิชาการสันติวิธีเหล่านั้นจึงต้องคิดช่วยเหลือกลุ่มที่เป็นกลุ่มการเมืองที่ไม่ได้ดำเนินวิธทางที่เป็นสันติวิธี ทำไมเราไม่ใช้การเลือกตั้งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและเป็นสันติวิธี ทำไมต้องไปหาทางอื่นก่อน

เวลาที่เรายกกว่าเราจะใช้วิธีการสันติวิธี เช่น จะยึดสถานที่ราชการ ซึ่งเราอาจบอกว่าเป็นสันติวิธี แต่นั่นทำไปเพื่ออะไร เพื่อสถาปนาตัวเองเป็นรัฐาธิปไตย แล้วเดินออกนอกวิถีทางประชาธิปไตย แล้วปกป้องชนชั้นนำในสังคม อย่างนี้จะเรียกว่าเป็นสันติวิธีหรือเปล่า

วิธีการที่คล้ายสันติวิธี แล้วนำมาซึ่งผลที่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย เรายังจะเรียกว่าเป็นสันติวิธีหรือเปล่า จึงไม่เข้าใจว่าทำไมนักสันติวิธีจึงมาปกป้องคนที่ใช้เครื่องมือที่ดูเหมือนสันติวิธี แต่ทำไปเพื่อเผด็จการ เพื่อการยึดอำนาจ เพื่อการบิดเบือนหลักการประชาธิปไตย อย่างนี้จะเรียกว่าสันติวิธีหรือเปล่า ทั้งที่มีวิธีการอื่นที่เป็นสันติวิธีอยู่ก็คือการเลือกตั้ง... (ประชาไทออนไลน์, 2557)

ในบทความเรื่อง “นิทานสอนใจว่าด้วยความโง่ จน เจ็บ ของผู้เลือกตั้งชนบท: มายาคติ และอคติของนักรัฐศาสตร์ไทย” ประจักษ์ ก้องกีรติ กล่าวถึงหลักการและความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะถึงแม้ว่าประชาธิปไตยจะมีองค์ประกอบอื่นที่สำคัญด้วย เช่น สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคทางการเมืองของประชาชน หลักนิติรัฐ รวมถึงการควบคุมกลไกความมั่นคงโดยรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง แต่หากไม่มีการเลือกตั้งก็ไม่สามารถถือว่าสังคมนั้นเป็นประชาธิปไตย โดยประจักษ์เห็นว่าการเลือกตั้งสามารถทำหน้าที่สะท้อนปรัชญาและหลักการที่เป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยในหลายประการ เช่น หลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักการเรื่องการมีส่วนร่วมและการแข่งขันทางการเมือง หลักการเรื่องความเสมอภาคทางการเมืองผ่านหลักการหนึ่งคนหนึ่งเสียง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2551, น. 142-143) ประจักษ์ได้กล่าวถึงข้อวิจารณ์เรื่องประชาธิปไตย 4 วินาที ของกลุ่มพันธมิตรฯ ว่า ข้อวิจารณ์ในเรื่องประชาธิปไตย 4 วินาที ทำให้เห็นถึงข้อจำกัดของกลไกประชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งก็ไม่สามารถแยกออกจากเนื้อหาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ และอธิบายว่า

...แต่ในทางกลับกัน ถ้ามีสิทธิอื่นๆ แต่สิทธิการเลือกตั้งกลับไม่ถูกเคารพ เราก็ห่างไกลจากการมีประชาธิปไตยเช่นกัน การทำรัฐประหารล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะ เป็นรัฐประหารเงียบหรือได้โตะ คือการไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งของคนส่วนใหญ่ในสังคม และทำลายกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย ทำให้ผู้เลือกตั้งจำนวนมากที่สิทธิของพวกเขาถูกทำให้เป็นโมฆะรู้สึกว่าคุณค่าความเป็นพลเมืองไม่เท่ากับคนอื่น หรือพูดง่าย ๆ ว่ากลายเป็นพลเมืองชั้นสองทางการเมือง เพราะไม่มีใครเคารพการตัดสินใจของพวกเขา แต่มายังถูกดูถูกเหยียดหยามจากปัญญาชน สื่อมวลชน และชนชั้นกลางในเมือง ว่าพวกเขาเป็นพวก “โง่ จน เจ็บ” ที่มีความลำหลังและไม่เข้าใจประชาธิปไตย ไม่รู้จักใช้สิทธิทางการเมืองอย่างถูกต้องเหมาะสมตามบรรทัดฐานของชนชั้นกลาง

ผมเสนอว่าเราควรเลิกถกเถียงแบบคู่ตรงข้ามว่าจะไรสำคัญกว่าระหว่าง “ประชาธิปไตยเชิงรูปแบบ/กระบวนการ” (Procedural Democracy) กับ “ประชาธิปไตยเชิงเนื้อหา” (Substantive Democracy) ซึ่งถกเถียงกันมาตั้งแต่ผมยังไม่เกิดด้วยซ้ำ จนวันนี้ก็ยังสาละวนเถียงกันอยู่อย่างนี้ไม่ไปไหน ประเด็นง่ายๆ มีแค่ว่า เราต้องการทั้งรูปแบบและเนื้อหา ยิ่งไปกว่านั้น สำหรับประชาธิปไตยแล้ว รูปแบบก็คือเนื้อหา เราแยกออกจากกันไม่ได้ เราจะสร้างประชาธิปไตยไม่ได้เลย ถ้าเราไม่ยอมรับหลักการความเสมอภาคเท่าเทียมทาง

การเมืองและสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐาน (เนื้อหา) ซึ่งสะท้อนผ่านการเลือกตั้ง (รูปแบบ)...
(ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2553, น. 34-35)

จากข้ออ้างเหตุผลของฝ่ายที่สนับสนุนการเลือกตั้ง การยืนยันดังกล่าวได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนหนึ่งและมีความเข้มแข็งจนสามารถลงหลักปักฐานได้ในสังคมไทยตั้งแต่หลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมปี 2535 ในสมัยของรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย โดยเฉพาะในสมัยที่ 2 (ปี 2540-2543) ที่มีท่าทีการปฏิรูปการเมืองภาคประชาชนมาโดยตลอด การแสดงให้เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส. เท่านั้น และการแสดงให้เห็นว่ารัฐสภาคือเวทีการเมืองเพียงหนึ่งเดียวสำหรับการตัดสินใจในกิจการสาธารณะต่างๆ ของประเทศ ท่าทีดังกล่าวเป็นมรดกของพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่ในยุคของการต่อต้านรัฐบาลทหารโดยมีจุดยืนแบบเสรีนิยมและสนับสนุนระบอบการเลือกตั้ง (ในช่วงสมัย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช) การปฏิรูปภาคประชาสังคม อาทิ กลุ่ม NGO และผู้สื่อข่าวโอกาสทางสังคม โดยใช้ข้ออ้างทางกฎหมาย และการกล่าวอ้างว่าตนเองมาจากการเลือกตั้งและกล่าวหาว่าฝ่ายต่อต้านรัฐบาลรับเงินจากต่างชาติ (ยศ สันตสมบัติ, 2547, น. 57-58) การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับหลักการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนตลอดช่วงเวลาการทำงานของรัฐบาลนายทักษิณเช่นกันว่าการเมืองเป็นเรื่องภายในสภา แต่แตกต่างกันตรงที่นายทักษิณสามารถใช้การเลือกตั้งและการเมืองในระบบสภาตอบสนองความต้องการให้กับผู้สื่อข่าวโอกาสทางสังคมได้ โดยการทำให้ประชาชนรับรู้ว่าการเลือกตั้งนักรการเมืองสามารถทำได้ให้นักรการเมืองที่มาจากเลือกตั้งที่ตนเองเป็นผู้เลือกจริงๆ โดยบุคคลที่อยู่ในบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองอันดับหนึ่งในพรรคที่มีคะแนนเสียงสูงสุดเป็นพรรคที่มีโอกาสในการจัดตั้งรัฐบาลก่อนแตกต่างจากช่วงเวลาก่อนหน้าที่การเลือกตั้งทั่วไปไม่สามารถทำให้ผู้เลือกคือประชาชนสามารถรู้ได้ว่าใครจะเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะเป็นการตัดสินใจในกลุ่มนักรการเมืองร่วมกับองค์กรสถาบันที่เป็นการตัดสินใจลับหลังประชาชน เมื่อประกอบกับการรับรู้เกี่ยวกับนโยบายเอื้ออาทรและโครงการประชานิยมต่างๆ ก็ทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มใหม่ที่มีตัวตนทางการเมืองขึ้นคือกลุ่มคนที่เป็พื้นฐานเสียงของพรรคไทยรักไทยที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนในชนบทหรือคนรากหญ้า จึงยังทำให้หลักการเสียงข้างมากเป็นหลักการสำคัญในระบบประชาธิปไตยที่กลุ่มคนในชนบทตระหนักและใช้เป็นเครื่องมือสำคัญทางการเมืองของคนกลุ่มนี้

ข้ออ้างเหตุผลของฝ่ายที่สนับสนุนการเลือกตั้งจึงเป็นการยืนยันถึงการใช้หลักการเสียงข้างมากในการตัดสินใจทางการเมือง ในฐานะเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ เป็นเงื่อนไขที่จำเป็น เป็นหลักประกันหรือเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนความเป็นประชาธิปไตย แต่การอ้างว่าการเลือกตั้งและการตัดสินใจ

เสียงข้างมากมีความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยก็อาจมีข้อโต้แย้งว่าในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการและคุณค่าที่สำคัญอื่นๆ ไม่ต่างอะไรจากหลักการใช้เสียงข้างมากเช่นกัน เช่น เรื่องหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล หรือหลักนิติรัฐ แต่ทำไมถึงตัดสินความเป็นประชาธิปไตยโดยยึดเอาแต่เพียงหลักการเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสินเท่านั้น หากใช้ตัวอย่างเดียวกับประจักษ์คือถ้ามีระบอบการปกครองหนึ่งที่มีการเลือกตั้ง แต่ประชาชนภายในรัฐไม่มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกถึงความคิดเห็นเพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของรัฐบาลเลย การแสดงออกทางการเมืองทุกชนิดถูกควบคุมแทรกแซงโดยรัฐบาลทั้งหมด สื่อสารมวลชนไม่สามารถนำเสนอข่าวสารนอกเหนือจากที่รัฐบาลต้องการให้นำเสนอ รัฐบาลใช้อำนาจของตนและเครือข่ายควบคุมการตรวจสอบและการจัดการเลือกตั้งไว้ได้ทั้งหมด การปกครองเป็นไปโดยการสร้างการรับรู้อย่างเข้มข้นจากฝ่ายเดียว การปกครองในลักษณะนี้ยังสามารถเรียกได้ว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อีกหรือไม่ หากมองว่าการเลือกตั้งคือระบบการแข่งขันเหมือนกับการแข่งขันในเชิงเศรษฐกิจ (แนวความคิดแบบซุมปีเตอร์) เจื่อนใจของตลาดแข่งขันข้อหนึ่งคือการเปิดโอกาสให้มีการรับรู้ข้อมูลที่สมบูรณ์ หากการเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยเจื่อนใจการรับรู้ข้อมูลที่สมบูรณ์ (Perfect Information) ก็ทำให้การเลือกตั้งไม่ได้เกิดขึ้นจากการตัดสินใจที่สมบูรณ์และเป็นอิสระของประชาชนอย่างแท้จริงได้ ดังนั้นรูปแบบการปกครองดังกล่าวถึงแม้จะมีการเลือกตั้งแต่ก็ไม่สามารถเรียกระบอบการปกครองเช่นนั้นว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เช่นกันหรือไม่

ประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงไม่ใช่เรื่องของ การตัดสินว่าหลักการอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเพียงหลักการเดียว หากแต่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถนิยามได้ด้วยหลักการข้อใดข้อหนึ่ง แต่จำเป็นที่จะต้องใช้การให้ความหมายในรูปแบบของกลุ่มความหมาย (Cluster) ที่ประกอบกันขึ้นเพื่อใช้ในการทำความเข้าใจความหมายของคำ หรือวาทกรรมประชาธิปไตยเป็นวาทกรรมที่สร้างคุณค่าให้กับเรื่องต่างๆ นอกจากสิทธิและความเสมอภาคในการเลือกตั้ง แต่ต้องการสิทธิและเสรีภาพในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล หรือสิทธิเสรีภาพในเรื่องอื่นๆ รวมทั้งเรื่อง นิติรัฐ ความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งยังไม่นับรวมถึงการเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมยอมรับหลักการและคุณค่าในเชิงประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมของตนเองด้วย การกล่าวถึงประชาธิปไตยจึงไม่สามารถกระทำได้โดยการยืนยันถึงคุณค่าในเรื่องใดเพียงเรื่องหนึ่ง ในทางกลับกันก็ไม่มี ความจำเป็นที่ต้องยึดถือคุณค่าอื่นๆ แล้วปฏิเสธการเลือกตั้ง แต่ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยืนยันคุณค่าและหลักการต่างๆ ในชุดคุณค่านี้ไปด้วยกัน

สิ่งที่ประจักษ์กล่าวถึงว่าไม่ควรแยกแยะระหว่าง “ประชาธิปไตยเชิงเนื้อหา” (Substantive Democracy) ที่หมายถึง ความเสมอภาคเท่าเทียมทางการเมืองและสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐาน กับ “ประชาธิปไตยเชิงรูปแบบ / กระบวนการ” (Procedural Democracy) เนื่องจากเนื้อหาดังกล่าวได้สะท้อนผ่านการเลือกตั้ง (รูปแบบ) ถึงแม้จะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจำแนกเช่นนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามความเสมอภาคเท่าเทียมทางการเมืองก็ไม่ได้เป็นเพียงเนื้อหา หากแต่เป็นรูปแบบที่ต้องการให้เกิดขึ้นในภาคปฏิบัติการเช่นกัน อาทิ การมีกระบวนการการตรวจสอบที่เป็นอิสระและเป็นธรรมเกิดขึ้นในเชิงข้อเท็จจริง ซึ่งหลักการเรื่องการตรวจสอบเช่นนี้ก็ไม่สามารถแยกออกจากหลักการเรื่องเสียงข้างมากในการให้ความหมายกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังคงมีเนื้อหาและกระบวนการในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากแต่จะต้องยอมรับและยืนยันถึงหลักการเหล่านั้นไว้ทั้งหมดอย่างเท่าเทียมกัน

ความพยายามในรูปแบบนี้ที่เป็นการตีกรอบว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองเป็นความขัดแย้งทางชนชั้น โดยให้น้ำหนักไปที่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม อันนำไปสู่การสนับสนุนให้ใช้หลักการเสียงข้างมากเป็นเครื่องมือในการต่อสู้เพื่อความชอบธรรมสำหรับชนชั้นล่าง การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการอ้างหลักการเสียงข้างมากมาใช้เพื่อมองข้ามปัญหาในเชิงข้อเท็จจริงที่เกิดจากการบริหารประเทศของรัฐบาลนายทักษิณที่อ้างแต่การเลือกตั้งและเสียงข้างมากจนกระทั่งละเลยคุณค่าอื่นๆ ที่มีอยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในภายหลังจึงมีผลให้เกิดการรับรู้ว่าการเสียงข้างมากสามารถลบล้างหลักการอื่นๆ ที่ควรมีอยู่ในระบอบประชาธิปไตยได้ทั้งหมด ดังที่มีความพยายามแก้ปัญหาแบบนี้เป็นแนวคิดประชาธิปไตยในรูปแบบอื่น เช่น ที่เรียกว่าประชาธิปไตยแบบประชานิยม (Populist Democracy) เป็นลักษณะของประชาธิปไตยที่ยึดถือให้ความสำคัญกับหลักการเสียงข้างมากเช่นกัน แต่ก็ยังคงยืนยันในคุณค่าอื่นที่มีอยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย เช่น หลักนิติรัฐ (Rule of Law) หรือหลักแห่งความชอบธรรมในการใช้กฎหมายปกครองประเทศ การมีสิทธิและเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงที่เท่ากันสำหรับพลเมืองทุกคน ที่ไม่ละเมิดต่อสิทธิในการปกครองตนเองของประชาชนภายในรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากก็ไม่ใช่ว่าหลักการที่พอเพียง (Sufficient Condition) สำหรับความเป็นประชาธิปไตย

ในความเข้าใจของ โจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter) เขาเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นเพียง “การจัดการเชิงสถาบันเพื่อการให้ได้มาซึ่งการตัดสินใจทางการเมือง ที่ให้อำนาจแก่ปัจเจก

บุคคล (อาทิ นักการเมือง / เพิ่มเติมข้อความในวงเล็บโดยผู้วิจัย) ในการตัดสินใจโดยวิธีการต่อสู้แข่งขันเพื่อให้ได้คะแนนเสียงของประชาชน” (Schumpeter, 1943, p. 269) และเห็นว่าประชาธิปไตยสมัยใหม่ไม่ได้หมายความว่าประชาชนจะมีสิทธิอำนาจในการปกครองอย่างแท้จริง เพราะประชาชนมีโอกาสเพียงเลือกรับหรือปฏิเสธผู้ที่จะมาทำหน้าที่ปกครองประเทศผ่านการเลือกตั้งเท่านั้น เมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุดลง อำนาจการตัดสินใจก็ตกอยู่ในมือของชนชั้นนำที่มาจาก การเลือกตั้ง (Elective Elites) วิธีการขั้นต่ำที่จะทำให้เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดคือการจัดให้มีการเลือกตั้งที่เสรี บริสุทธิ์ และเที่ยงธรรม ในแง่ีสถานภาพของประชาธิปไตยจึงไม่มีอะไรมากไปกว่ากระบวนการการขึ้นสู่อำนาจของนักการเมือง ขณะที่ปล่อยปละละเลยข้อเรียกร้องของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนมากไว้เบื้องหลัง / นอกสภาหรือมิได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองใดๆ จนกล่าวได้ว่า “ประชาธิปไตยคือการปกครองของนักการเมือง” (อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า, 2559) รัสเซล ฮาร์ดิง (Russell Hardin) กล่าวถึงประชาธิปไตยในรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับตั้งอยู่บนหลักการเสียงข้างมาก (Majority Democracy) เช่นนี้ว่าเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากยอมรับเพียงแต่หลักการเสียงข้างมากแต่ได้ละเลยข้อตกลงร่วมกันอื่นๆ ที่จะทำให้ระบบประชาธิปไตยสามารถทำงานได้ หรือหากจะทำความเข้าใจความหมายของประชาธิปไตยตามรากศัพท์ที่ว่าประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน ประชาธิปไตยแบบเสียงข้างมากก็ได้ลดทอนการปกครองโดยประชาชนให้เหลือแต่เพียงการปกครองโดยประชาชนเสียงข้างมากในช่วงเวลาที่เขามีความเห็นแตกต่างกัน (Hardin, 1993, p. 158)

เมื่อพิจารณาในเชิงข้อเท็จจริงการสนับสนุนว่าการเลือกตั้งเป็นคุณค่าสำคัญในการตัดสินใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็อาจมีความขัดแย้งในเชิงข้อเท็จจริงได้ โดยเฉพาะในกรณีสังคมไทยจะพบว่าการพยายามยืนยันหลักการเสียงข้างมากในการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวในช่วงเวลาของความขัดแย้งกลับยิ่งทำให้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยมีความซับซ้อนและขยายวงสร้างปัญหามากขึ้นไปเรื่อยๆ เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในทางสังคมการเมืองไทยไม่ได้เกิดขึ้นจากการยอมรับหรือไม่ยอมรับในหลักการเสียงข้างมาก หรือการไม่ยอมรับการเลือกตั้งเพียงเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่เกิดจากความเห็นว่าการเลือกตั้งไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาทางสังคมการเมืองในขณะนั้นได้ เช่น ปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของรัฐบาล หรือปัญหาเรื่องนิติรัฐ ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่สามารถตัดสินใจได้โดยความนิยมหรือโดยเสียงข้างมาก

การประชุมประท้วงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่แยกออกจากการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งหรือผลการเลือกตั้งแต่อย่างใด อาทิ การ

ชุมนุมประท้วงของกลุ่มพันธมิตรฯ ในปี 2548-2549 ที่มีประเด็นเรื่องการประท้วงการทำงานของรัฐบาลของนายทักษิณ แต่ในขณะนั้นนายทักษิณพยายามใช้การเลือกตั้งในการยืนยันความชอบธรรมของตัวเองเหนือข้อเรียกร้องต่างๆ ทั้งที่ปัญหาของรัฐบาลคือการตรวจสอบและการถ่วงดุลที่ไม่มีประสิทธิภาพและการใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งไม่สามารถตอบคำถามได้ด้วยคะแนนนิยมจากการเลือกตั้ง หรือในการต่อต้านการเลือกตั้งของกลุ่ม กปปส. ในปี 2556-2557 ก็เป็นการยืนยันการใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องของรัฐบาลในการออกกฎหมายนิรโทษกรรม และต้องการให้รัฐบาลแสดงความรับผิดชอบโดยการลาออกเพื่อนำไปสู่กระบวนการตรวจสอบความผิดที่โปร่งใส ไม่ใช่การชุมนุมประท้วงเพื่อต่อต้านประชาธิปไตยหรือต่อต้านการเลือกตั้ง เมื่อรัฐบาลในขณะนั้นเลือกทางออกโดยการยุบสภาให้มีการเลือกตั้ง จึงทำให้กลุ่ม กปปส. เห็นว่าหากจะมีการเลือกตั้งจริงก็ต้องมีการปฏิรูปเพื่อแก้ปัญหาทางการเมืองทั้งระบบก่อน เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าหลักการและคุณค่าของฝ่ายที่ไม่สนับสนุนการเลือกตั้งพยายามยืนยันคือคุณค่าอื่นๆ ที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยที่ควรมีสถานะสำคัญไม่ต่างอะไรจากการเลือกตั้งด้วย

ในหนังสือชื่อ “How Democracy Die” ของ สตีเวน เลวิตสกีและแดเนียล ซิบแลต (Levitsky and Ziblatt, 2018) ซึ่งเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์ของระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยในหลากหลายสังคม เขากล่าวถึงปัญหาของระบอบประชาธิปไตยในโลกปัจจุบันว่า สิ่งที่คุณค่าประชาธิปไตยในโลกสมัยใหม่อย่างแท้จริงแล้วไม่ใช่ ลัทธิฟาสซิสต์ ลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือการปกครองโดยระบอบทหาร เนื่องจากในโลกยุคปัจจุบันการรัฐประหารและการใช้อำนาจในรูปแบบของความรุนแรงเป็นสิ่งที่หาได้ยากมากแล้ว แต่สิ่งที่เป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยคือการเลือกตั้งเอง โดยยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นกับในประเทศประชาธิปไตยหลายประเทศ เช่น รัฐบาลของอูโก ชาเวส ในเวเนซุเอล่า การละเมิดรัฐธรรมนูญในจอร์เจีย ฮังการี นิการาคว่า เปรู ฟิลิปปินส์ รัสเซีย และอเมริกา ฯลฯ ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาของการไม่มีการเลือกตั้ง หรือการแทรกแซงโดยอำนาจในรูปแบบอื่นที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งอีกต่อไป เลวิตสกีและซิบแลตเห็นว่าในขณะที่คนยังคงออกไปเลือกตั้ง แต่ประชาธิปไตยได้ถูกทำลายถึงแก่นแท้ที่สำคัญในตัวระบบเอง ด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ ปัญหาที่เกิดจากการพยายามล้มล้างรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางรัฐสภาและศาล แต่รัฐบาลเหล่านี้ไม่เคยพยายามที่จะทำให้ระบบศาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไม่มีการต่อสู้กับการคอร์รัปชันและไม่ได้สร้างการเลือกตั้งที่เป็นธรรมและใสสะอาดขึ้นเลย ในขณะที่หนังสือพิมพ์ก็ควบคุมการนำเสนอเนื้อหาของตัวเองเนื่องจากกลัวการถูกกีดกันแก่งทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ มีการควบคุมการแสดงออกภาคประชา

สังคมที่อาจมีอุปสรรคต่างๆ ในทางกฎหมาย เช่น การถูกตรวจสอบทางการเงินย้อนหลังและปัญหาการฟ้องร้องในคดีความต่างๆ

อีกตัวอย่างสำคัญของเลวิทสกีและซิบแลตคือกรณีที่ชาวอเมริกาได้เลือกนายโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald J. Trump) มาเป็นประธานาธิบดี ถึงแม้เขาจะเป็นรัฐบาลที่มาจากเสียงข้างมากของคณะผู้เลือกตั้ง (Electoral College ซึ่งเป็นระบบการเลือกตั้งของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้เพื่อถ่วงดุลอำนาจของหลักการเสียงข้างมากที่อีกชั้นหนึ่ง) ที่คณะผู้เลือกตั้งจะมาจากผลการเลือกตั้งของแต่ละรัฐตามสัดส่วนที่กำหนดในรัฐธรรมนูญอีกทีหนึ่ง ภายหลังจากการเลือกตั้งเมื่อมีการก่อจลาจลเกิดขึ้นเพื่อประท้วงผลการเลือกตั้ง เนื่องจากนโยบายที่เขาใช้ในการหาเสียงมีลักษณะขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตยและหลักการสำคัญของสังคมอเมริกัน หรือภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งนายทรัมป์ได้มีพฤติกรรมในหลายอย่างที่มีลักษณะดังกล่าว อาทิ การใช้เหตุผลทางศาสนาและเชื้อชาติในการเลือกปฏิบัติ การแทรกแซงและกีดกันการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ สื่อสารมวลชน และองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลต่างๆ เลวิทสกีและซิบแลตวิเคราะห์ว่าการกระทำต่างๆ ของทรัมป์แม้จะยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแต่ก็ได้สั่นสะเทือนต่อระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากในรัฐธรรมนูญสหรัฐได้วางระบบการตรวจสอบและการถ่วงดุลไว้เป็นอย่างดีจึงไม่เกิดปัญหาที่ร้ายแรงขึ้นจากการใช้อำนาจของทรัมป์ รวมถึงรูปแบบการเมืองแบบแบ่งขั้ว (Polarization) ในสหรัฐทำให้ฝ่ายตรงข้ามทรัมป์ (พรรคเดโมแครต) ไม่สามารถต่อต้านการกระทำของเขาได้เพราะถือว่าเป็นวิถีปฏิบัติตามๆ กันมาที่จะต้องยอมรับการทำงานของรัฐบาลจากอีกฝ่ายที่มาจากการเลือกตั้ง โดยยอมให้ทรัมป์ดำเนินนโยบายต่างๆ ที่ค่อยๆ ทำลายแก่นของความเป็นประชาธิปไตยและหลักการที่สำคัญสังคมอเมริกาไปเรื่อยๆ (Levitsky and Ziblatt, 2018)

เมื่อพิจารณามาถึงตรงนี้แม้ว่าการยึดถือหลักการเสียงข้างมากและการเลือกตั้งจะถูกวิจารณ์ว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร แต่อย่างไรก็ต้องยอมรับว่าการเลือกตั้งยังเป็นเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) ที่ขาดไปไม่ได้สำหรับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในกรณีของสังคมไทยโดยแท้จริงแล้วในอีกฝ่ายก็ไม่ได้ปฏิเสธผลการเลือกตั้งหรือไม่ได้ปฏิเสธการใช้หลักการเสียงข้างมากโดยสิ้นเชิง ดังที่ไม่ได้มีการต่อต้านรัฐบาลทันทีภายหลังจากการเลือกตั้ง แต่การชุมนุมประท้วงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินนโยบายที่เป็นการใช้อำนาจอย่างบิดเบือนของรัฐบาล เช่น การประท้วงรัฐบาลของนายทักษิณ ในกรณีที่เป็นเรื่องการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเลือกตั้งถึง 5 ปี หรือการประท้วงรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เกี่ยวกับการบริหารที่เป็นเสมือนกับหุ่นเชิด หรือเป็นนอมินี (Nominee) ของนายทักษิณ

และนางสาวยิ่งลักษณ์ที่พยายามออกกฎหมายนิรโทษกรรมเอื้อประโยชน์ให้นายทักษิณในคดีความคอร์รัปชันย้อนหลัง ซึ่งทุกกรณีล้วนแล้วแต่เป็นการประท้วงการบริหารงานของรัฐบาลทั้งสิ้น ประชาธิปไตยของฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามจึงเป็นประชาธิปไตยในอีกความหมายหนึ่งที่กว้างกว่าในแง่ขอบเขตของเวลาและพื้นที่ นั่นคือความเป็นประชาธิปไตยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจ หากแต่เป็นประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการควบคุมตรวจสอบการบริหารของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งด้วย

ในท้ายที่สุดความขัดแย้งในประเด็นเรื่องเสียงข้างมากจึงดำเนินมาถึงจุดที่เป็นทางแพร่งหรือมีภาวะเป็นปฏิปท (Dilemma) นั่นคือหากปฏิเสธการใช้หลักการเสียงข้างมากก็อาจนำไปสู่การแทรกแซงของอำนาจในรูปแบบอื่นๆ และนำไปสู่ความรุนแรงได้มากกว่า แต่หากยืนยันการใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจหากก็ไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทยได้ รวมถึงอาจเกิดความรุนแรงขึ้นได้เช่นเดียวกัน ในการพิจารณาปัญหาดังกล่าวจึงไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องหลักการเสียงข้างมากเพื่อยืนยันหรือปฏิเสธหลักการนี้ว่ามีคุณค่าสูงสุดในการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ แต่ควรเป็นการยืนยันถึงหลักการและคุณค่าแบบอื่นไปพร้อมๆ กัน โดยจะต้องปฏิเสธการใช้อำนาจในรูปแบบอื่นที่อยู่นอกเหนืออำนาจในรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่ให้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้

4.2 ความขัดแย้งเรื่องหลักการเสียงข้างมากกับการสร้างการรับรู้ 2 รูปแบบ

จากการพิจารณาความขัดแย้งในประเด็นเรื่องหลักการเสียงข้างมากด้วยวิธีการวิเคราะห์ถึงการประกอบสร้างของวาทกรรมที่มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องนี้ จะพบได้ว่าการรับรู้ที่แตกต่างกันเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดจากการสร้างการรับรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งที่เป็นารรับรู้ที่มีความเป็นมาก่อนหน้าช่วงเวลาที่ศึกษาคือปี 2544 และการรับรู้ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษานี้ด้วย เป็นการรับรู้ที่เกิดจากการปะทะประสานกันจนทำให้เกิดการรับรู้ที่เป็นกระแสหลักเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก 2 ชุดหลักๆ จะพบได้ว่า ความขัดแย้งในเรื่องหลักการเสียงข้างมากไม่ได้เป็นเพียงความขัดแย้งในเชิงทฤษฎีระหว่างการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับหลักการข้อนี้ แต่เป็นความขัดแย้งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมการเมืองไทยอย่างแยกไม่ออก จากการศึกษาผู้วิจัยได้พบว่าการตีความทำความเข้าใจความขัดแย้งในประเด็นนี้ในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปีที่ศึกษา มีความแตกต่างและขัดแย้งกับแนวการตีความในหลายๆ แนวทาง การพิจารณาปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากจึงต้องตั้งอยู่บน

ฐานความเข้าใจที่สำคัญในการพิจารณา 2 ประเด็นปัญหาสำคัญ คือ 1) ปัญหาว่าเรื่องหลักการเสียงข้างมากเป็นความขัดแย้งระหว่างใครหรือระหว่างสิ่งใด 2) รากฐานของความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยในประเด็นเรื่องเสียงข้างมากแท้จริงแล้วคือสิ่งใด

4.2.1 ความเป็นคู่ขัดแย้งในปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทย

ในการพิจารณาเรื่องคู่ขัดแย้งในช่วงเวลานี้มีความซับซ้อนมากเนื่องจากในแต่ละฝ่ายไม่ได้มีความเป็นเอกภาพของแนวความคิดได้ความคิดหนึ่งอย่างชัดเจน มีความพยายามในการแบ่งแยกผู้เข้าร่วมความขัดแย้งและคู่ขัดแย้งที่ขัดกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่จำนวนมาก อาทิ การแบ่งแยกว่าเป็นฝ่ายประชาธิปไตยกับฝ่ายต่อต้านประชาธิปไตย ฝ่ายเสรีนิยมกับฝ่ายอนุรักษนิยม ฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา ชนชั้นบนและชนชั้นกลางกับชนชั้นล่าง หรือแม้กระทั่งการแบ่งว่าเป็นฝ่ายสนับสนุนนายทักษิณและฝ่ายต่อต้าน ทั้งหมดเป็นการจำแนกที่ขัดกับข้อเท็จจริงของประเด็นความขัดแย้งที่ได้กล่าวถึงไปในเรื่องการพิจารณาหลักการเสียงข้างมาก แต่จากการพิจารณาในหัวข้อที่ผ่านมา สิ่งที่เป็นรากของความขัดแย้งอย่างแท้จริงจากการพิจารณาปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมาก คือ ความแตกต่างที่เกิดจากการสร้างการรับรู้ที่เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

การวางกรอบความขัดแย้งว่าเป็นคู่ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายประชาธิปไตยที่มีความก้าวหน้ากับฝ่ายเผด็จการที่เป็นพวกอนุรักษนิยมล้าหลัง โดยมีกลุ่มตัวแทนความขัดแย้งเป็นคู่ขัดแย้งหลักคือคนเสื้อแดงและคนเสื้อเหลือง ในกลุ่มคนทั้งสองฝ่ายต่างพยายามที่จะจับคู่ต่อสู้แข่งขันกันในการให้ข้อมูลและการแสดงความคิดเห็นโดยคาดหวังว่าความเชื่อของตนจะสามารถกำหนดความเห็นให้กับสาธารณะได้ ทั้งสองฝ่ายมีกรอบความคิดที่เป็นกระแสหลัก คือ ฝ่ายของคนเสื้อแดงเป็นฝ่ายที่มีมุมมองต่อปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองว่าเป็นเรื่องของระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ทุกคนในสังคมได้รับโอกาสต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน และวางกรอบความขัดแย้งว่าเป็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างคนส่วนมากกับชนชั้นสูงในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ในขณะที่คนเสื้อเหลืองให้ความสำคัญกับการต่อต้านนักการเมืองที่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน การเล่นพรรคเล่นพวก การเบียดบังเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว และมีความต้องการให้เกิดการปฏิรูประบอบประชาธิปไตยแบบเดิมที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวนี้ไปพร้อมๆ กับการยึดมั่นในคุณค่า ศีลธรรม และประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในสังคมไทย

ในการแบ่งขั้วความขัดแย้งดังกล่าว พบได้จากงานศึกษาวิเคราะห์การเมืองจำนวนมากในสังคมไทย โดยมีการจำแนกว่าฝ่ายของพรรคเพื่อไทย กลุ่มคนเสื้อแดง และเครือข่ายของนายทักษิณ ชินวัตร เป็นฝ่ายประชาธิปไตย และฝ่ายของกลุ่มคนเสื้อเหลืองที่เป็นกลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่ม กปปส. พรรคประชาธิปัตย์ กองทัพ เป็นฝ่ายต่อต้านประชาธิปไตย แต่จากการพิจารณาในบทความนี้ ความขัดแย้งระหว่างทั้งสองกลุ่มไม่ใช่ความขัดแย้งที่เกิดจากความเห็นในเรื่องทฤษฎีทางการเมืองที่แตกต่างกันจนกระทั่งเป็นความเห็นโดยคนละระบอบการปกครอง ดังที่คู่ขัดแย้งที่เกิดขึ้นจนกระทั่งถึงปัจจุบันต่างมีความพยายามที่จะอ้างถึงความเป็นประชาธิปไตย แต่มีลักษณะวิธีการปฏิบัติที่อาจเป็นประชาธิปไตยและเผด็จการอำนาจนิยมด้วยกันทั้งคู่ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทยจึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการเห็นไม่ตรงกันในเรื่องระบอบการปกครอง แต่เป็นความขัดแย้งที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและความเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยมีฐานอยู่บนเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองที่ถูกสร้างการรับรู้ที่แตกต่างกัน

การอธิบายความขัดแย้งในอีกลักษณะหนึ่ง คือ การนำคำอธิบายเรื่องสองนครา-ประชาธิปไตยของเอนก เหล่าธรรมทัศน์มาใช้ในการอธิบายความขัดแย้งว่าเป็นรูปแบบเดียวกับในช่วงเวลา 10 ปีนี้ด้วย จากมุมมองดังกล่าวพบได้ว่ามีทั้งส่วนที่ทั้งสอดคล้องและขัดแย้งกันอยู่จนไม่สามารถนำคำอธิบายปรากฏการณ์ได้ลงตัว ในส่วนที่มีความสอดคล้องกันคือการเห็นว่าความขัดแย้งที่ปรากฏเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเมืองในเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน ที่เอนกแบ่งเป็นชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง นั่นคือชนชั้นกลางยังคงกล่าวถึงความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงอยู่ (ประชาธิปไตยที่ไม่ใช่เพียงการเลือกตั้ง หรือการยึดหลักเสียงข้างมาก) และมองว่าการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรัฐบาลเป็นสิ่งสำคัญภายหลังการเลือกตั้ง ในขณะที่ชนชั้นล่างที่มีมุมมองประชาธิปไตยในระบบอุปถัมภ์

ความพยายามในการนำการจำแนกคู่ขัดแย้งดังกล่าวของเอนกมาใช้ในการอธิบายความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในปัจจุบัน และการทำให้ความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งในเรื่องชนชั้น หรือเป็นสงครามระหว่างชนชั้นแบบความขัดแย้งที่วางกรอบไว้ในทฤษฎีแบบคาร์ล มาร์กซ์ (Marx and Friedrich, 1964) ที่เป็นการขัดแย้งระหว่างโครงสร้างส่วนบนกับโครงสร้างส่วนล่าง อาทิ มีการพยายามตีความความขัดแย้งในรอบ 10 ปีนี้ให้เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ไทยให้กลายเป็นประวัติศาสตร์ของการกดขี่โดยชนชั้นสูง และเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์การเมืองก่อนหน้านี้ให้เป็นเรื่องของความขัดแย้งที่มีประเด็นหลักเป็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีการใช้ภาษาอย่างเช่น 'ไพร่ อภิสิทธิ์ชน กระฎุมพี

โดยเฉพาะกลุ่มคนคนเสื้อแดงที่เคยมีประวัติเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาก่อน นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ กล่าวถึง การต่อสู้ของกลุ่มคนเสื้อแดงในลักษณะของการต่อสู้ทางชนชั้นใน ลักษณะของการใช้คำอุปมาอุปไมย ที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าความแตกต่างทางชนชั้นนำมาซึ่งความ ไม่เท่าเทียม การกดขี่ข่มเหง และความต่ำต้อยของกลุ่มคนเสื้อแดง

...เราไม่มีหลายอย่างนะครับ เราไม่มีโอกาสได้รับความยุติธรรม เราไม่มีโอกาสได้รับการ ปฏิบัติอย่างดีจากองค์กรของรัฐ เราไม่มีโอกาสได้รับพื้นที่ ที่นำเสนอข่าวอย่าง ตรงไปตรงมาจากสื่อหลายแขนง เราไม่มีโอกาสได้ประกาศการต่อสู้ของตัวเองว่านี่คือการ ต่อสู้อย่างชัดเจน บริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา และที่สำคัญที่สุดพี่น้องครับ... ให้พี่น้องจดจำ และมั่นใจว่า เราไม่มีเส้นครับ.....เราไม่มีเส้นครับ...

เราเกิดบนพื้นแผ่นดิน เราโตบนพื้นแผ่นดิน เราก้าวเดินบนพื้นแผ่นดิน เมื่อเรายืนอยู่บนดิน เราจึงห่างไกลเหลือเกินกับท้องฟ้า... พี่น้องครับ ...เมื่อเรายืนอยู่บนดิน ต้องแหงนคอตั้งบ่า แล้วเรารู้ว่า... ฟ้าอยู่ไกล... เมื่อเราอยู่บนดิน แล้วก้มหน้าลงมา เราจึงรู้ว่า... เรามีค่าเพียง ดิน...แต่ผมแน่ใจว่า ด้วยพลังของคนเสื้อแดงที่มันจะมากขึ้นทุกวัน ทุกวัน ขยายตัวเพิ่มขึ้น ทุกนาทิตู ทุกนาทิตู แม้เรายืนอยู่บนพื้นดิน แม้เราพูดอยู่บนพื้นดิน แต่จะได้ยินถึงท้องฟ้า แน่นอน!

เสียงไซโยโห่ร้องของเราในยามนี้ จากคนที่มีค่าเพียงดิน จากคนที่เกิดและเติบโตบนพื้น แผ่นดิน จะได้ยินถึงท้องฟ้า แน่นอน! คนเสื้อแดงจะบอกดิน บอกฟ้าว่า... คนอย่างข้าก็มี หัวใจ...! คนเสื้อแดงจะบอกดิน บอกฟ้าว่า... ข้าก็คือคนไทย...! คนเสื้อแดงจะถามดิน ถาม ฟ้าว่า... ถ้าไม่มีที่ขึ้นที่สมคุณค่า...! จะถามดิน ถามฟ้าว่า... จะให้ข้าหาที่ขึ้นเองหรืออย่างไร ...! เสียงไซโยโห่ร้องของคนเสื้อแดง จะได้ยินถึงดิน ถึงฟ้า...! (Jlatsally, 2008)

ในงานวิจัยเรื่อง ““การเมืองคนดี”: ความคิด ปฏิบัติการ และอัตลักษณ์ทางการเมืองของผู้สนับสนุน “ขบวนการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย” โดย อภิชาติ สถิตนิรามัย และ อนุสรณ์ อุดมโณ มีความพยายามยืนยันว่า ความขัดแย้งในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นความขัดแย้งเชิงชนชั้น โดยอธิบายว่า กลุ่มคนเสื้อแดงส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทในภาคอีสานและภาคเหนือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง และ กปปส. เป็นกลุ่มคนกรุงเทพฯ และภาคใต้ กลุ่มคนเสื้อเหลืองและ กปปส. โดยเฉพาะจะมีรายได้ และการศึกษาสูงกว่าคนเสื้อแดง โดยให้เหตุผลที่สำคัญ 2 ข้อ คือ 1) องค์กรประกอบเชิงชนชั้นทาง เศรษฐกิจของมวลชนผู้สนับสนุนของแต่ละฝ่ายการเมือง ถึงแม้ว่ากลุ่มคนที่สนับสนุน กปปส. และ กลุ่ม นปช. ต่างมีความหลากหลายทั้งทางอาชีพ รายได้ และพื้นที่อยู่อาศัย หรือมีลักษณะเป็น

ขบวนการต่อสู้ข้ามชนชั้น (Cross-Class Movement) หรือมีลักษณะตัดข้ามชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม (Cross Classes) แต่ก็ไม่สามารถยืนยันในเชิงปริมาณได้ว่า ผู้เข้าร่วมในทั้งสองฝ่ายประกอบด้วยชนชั้นใดเป็นชนชั้นหลัก และ 2) จากการพิจารณาถึงเป้าหมายและข้อเรียกร้องทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวด้วย ได้เห็นว่าเป้าหมายและข้อเรียกร้องหลักทางการเมืองของทั้งสองฝ่ายเป็นการรื้อฟื้นระเบียบทางการเมืองสังคมแบบช่วงชั้นขึ้นมาใหม่ ด้วยเหตุผลในข้อที่สองนี้ทำให้อนุสรณ์เห็นว่า “ความขัดแย้งทางการเมืองของมวลชนทั้งสองฝ่ายเสือนั้น ยังคงมีลักษณะความขัดแย้งเชิงชนชั้น ระหว่างชนชั้นกลางบน (ฝ่ายเหลือง) กับชนชั้นกลางล่าง (ฝ่ายแดง) ต่อไป” (อภิชาติ สถิตนิรามัย และอนุสรณ์ อุณโณ, 2560, น. 141)

ผู้วิจัยเห็นว่าตัวอย่างการศึกษาที่พบว่าในกลุ่มคนเสื้อแดงประกอบด้วยชนชั้นล่างนั้นจึงไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างมีชนชั้นนำ ชนชั้นกลางและล่าง ด้วยกันทั้งหมด การยืนยันว่าความขัดแย้งดังกล่าวเป็นความขัดแย้งทางชนชั้นจึงยังต้องอาศัยคำอธิบายอีกมากและยังไม่สามารถตอบคำถามต่างๆ ได้ในหลายคำถาม อาทิ ด้วยนโยบายประชานิยมของพรรคไทยรักไทย ถึงแม้จะเอื้อประโยชน์ให้กับชนชั้นล่างหรือคนในชนบท แต่ชนชั้นกลาง (ทั้งชนชั้นกลางบนและกลางล่าง) กลุ่มทุนและคนในเมืองก็ได้รับประโยชน์ต่างๆ จากรัฐบาลที่ดำเนินนโยบายของพรรครัฐบาลในเครือข่ายของนายทักษิณ เช่นกัน อาทิ นโยบายการต่ออายุราชการ นโยบายบำเหน็จดำรงชีพ (นโยบายการจ่ายบำเหน็จให้แก่ข้าราชการ 243,921 รายเป็นเงิน 36,156.3 ล้านบาท เพื่อให้ผู้รับบำนาญสามารถรับบำเหน็จตกทอดได้ส่วนหนึ่งก่อน (คณะกรรมการการจัดทำรายงานผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐทำเนียบรัฐบาล, 2547) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) นโยบายกระตุ้นอสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ หรือในช่วงของรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ เช่น นโยบายการรับประกันเงินเดือนขั้นต่ำ 15,000 บาท นโยบายลดราคาน้ำมัน นโยบายรถคันแรก บ้านคันแรก หรือแม้แต่นโยบายจูงใจชาวทุกเมล็ดซึ่งผู้ที่ได้ประโยชน์จริงๆ ก็คือ ชาวนาในระดับบนที่มีลักษณะเป็นผู้ประกอบการมากกว่าจะเป็นชาวนาในระดับล่าง ในช่วงของรัฐบาลของนายทักษิณที่มีความเชื่อว่าเป็นช่วงที่เศรษฐกิจดี มูลค่าของหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ก็สูงขึ้นเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มชนชั้นกลางบนและชนชั้นสูงด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาลอื่นที่มีลักษณะนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือคนระดับล่างหรือมีลักษณะเป็นนโยบายประชานิยม เช่นกัน อาทิ นโยบายต่างๆ ของพรรคประชาธิปัตย์ และนโยบายประชารัฐของ คสช. ก็ไม่ได้ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจกับกลุ่มชนชั้นกลางแต่อย่างใด

สิ่งที่เกิดขึ้นจากการตีความความขัดแย้งในสังคมไทยในช่วงเวลาที่ศึกษานี้ว่าเป็นเรื่องการต่อสู้ทางชนชั้นจึงถือได้ว่าเป็นส่วนเสริมพลัง (Empower) ให้กับความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นแต่ไม่ได้เป็นสารัตถะที่แท้จริงของความขัดแย้ง จากเดิมที่เป็นความขัดแย้งในเรื่องการบริหารประเทศของรัฐบาลนายทักษิณและเกี่ยวกับตัวบุคคลคือนายทักษิณ ข้ออ้างเหตุผลนี้พยายามทำให้ปัญหาความขัดแย้งขยายวงเป็นเรื่องการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ทั้งที่ประเด็นความขัดแย้งที่แท้จริงแล้วไม่ได้มีจุดเริ่มต้นมาจากการต่อสู้ทางชนชั้นแต่อย่างใด การประท้วงขับไล่รัฐบาลที่มาจากเสียงข้างมากถูกตีความว่าเป็นการกระทำของชนชั้นสูงและชนชั้นกลางที่ละเมิดต่อเสียงส่วนใหญ่ที่เป็นชนชั้นล่างในสังคมไทย และนำไปขยายความเพื่อเป็นข้อต่อสู้ทางการเมืองในรูปแบบเดียวกับการทำสงครามระหว่างชนชั้น การอธิบายความขัดแย้งในแนวทางเช่นนี้จึงนำไปสู่การสนับสนุนให้เกิดความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในเชิงสังคมเพิ่มมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เพราะสังคมไทยมีปัญหาระหว่างชนชั้นอยู่แล้ว ทั้งที่ในบางแง่มุมการตีความความขัดแย้งทางสังคมการเมืองในครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่เป็นเรื่องของชนชั้นนำและกลุ่มทุนในสังคมการเมืองไทยกันเอง มากกว่าจะเป็นความขัดแย้งที่เป็นเรื่องของชนชั้นบนและกลางกับชนชั้นล่าง

จากการพิจารณาดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่าไม่สามารถจำแนกได้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้เป็นการต่อสู้ระหว่างชนบทกับเมือง ชนชั้นบนและชนชั้นกลางกับชนชั้นล่างหรือคนรวยกับคนจน แต่เห็นว่สิ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันอย่างแท้จริงเป็นเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันมากกว่าสิ่งอื่น ดังที่คริสที เมฆไตรรัตน์กล่าวเปรียบเทียบระหว่างสถานการณ์การเมืองในช่วงเวลาของทฤษฎีสองนคราประชาธิปไตยกับความขัดแย้งในช่วงปี 2549 ว่า

...การเผชิญหน้าของมือบในช่วงเวลานี้ บางมิติก็คิดคล้ายอาจารย์เกษียรว่าเป็นเรื่องของเมืองกับชนบท บางมิติมันมากกว่านั้น เรากำลังเจอกลุ่มชนชั้นนำสองกลุ่มที่มีค่านิยมแตกต่างกันอย่างชัดเจน

ความจริงในกลุ่มของคนรักทักษิณก็ไม่ใช่ชนบท มีคนชั้นนำ มีตัวเป็งๆ อยู่ตั้งหลายคน หรือกลุ่มที่ไล่คุณทักษิณก็มีคนจน ชาวไร่ชาวนาก็อยู่ในส่วนนี้

สังคมไทยวันนี้แตกเป็นสองส่วนชัดเจน เรื่องเมืองกับชนบท ใช่ เรื่องชนชั้น ใช่ แต่นอกจากนั้นเรากำลังเผชิญหน้ากับค่านิยมสองชุดที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง... (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2553, น. 98-99)

อีกข้อสังเกตหนึ่งจากการศึกษาความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองของฝ่ายต่างๆ จะพบได้ว่า จากการจำแนกข้อความขัดแย้งเป็นสื่อเหลืองกับสื่อแดง ทั้งสองกลุ่มไม่ได้วางกรอบความขัดแย้งกันไว้อยู่ในกรอบเดียวกัน คนสื่อเหลืองใช้กรอบที่เป็นแนวคิดเรื่องจริยธรรม ส่วนคนสื่อแดงใช้กรอบแนวคิดที่เป็นการต่อสู้ทางชนชั้น โดยทั้งสองฝ่ายต่างนำเสนอความคิดเห็นของตัวเองที่มักจะเป็นการพูดกันคนละเรื่องเสมอ เช่น ในขณะที่คนสื่อเหลืองเรียกร้องเรื่องจริยธรรมทางการเมืองแต่กลับถูกโต้แย้งเรื่องสิทธิความเสมอภาคจากคนสื่อแดง และในขณะที่คนสื่อแดงเรียกร้องเรื่องสิทธิและความเสมอภาคแต่คนสื่อเหลืองก็โต้แย้งในประเด็นทางจริยธรรม การตีกรอบว่าความขัดแย้งทางสังคมการเมืองเป็นเรื่องการต่อสู้ทางชนชั้นเพียงอย่างเดียวจึงเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ความขัดแย้งที่แท้จริง

จากการศึกษาจึงทำให้พบว่าสาเหตุแท้จริงที่ทำให้คู่ขัดแย้งมีความเปลี่ยนแปลงไปเกิดจากการสร้างการรับรู้ที่เกิดขึ้นทางสังคมการเมืองในช่วงเวลาการบริหารประเทศโดยรัฐบาลของนายทักษิณ ค่านิยมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาการปกครองโดยนายทักษิณ การเสนอข่าวสารข้อมูลเพียงด้านเดียวจากฝ่ายรัฐบาล การทำหน้าที่ได้อย่างจำกัดของฝ่ายค้าน องค์กรอิสระ และเปิดโอกาสให้มีความคิดในเชิงวิพากษ์ที่น้อยมากในช่วงเวลาของนายทักษิณ หรือจากการวิเคราะห์การประกอบสร้างของวาทกรรมดังที่อธิบายไปก่อนหน้านี้ อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความเป็นคู่ขัดแย้งในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญไปจากช่วงเวลาที่ศึกษาและแตกต่างจากการตีความของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวมา คือการมีอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้สังคมไทยไม่สามารถถูกครอบงำไว้ด้วยการสร้างการรับรู้ในรูปแบบเดียวในแบบของรัฐบาลนายทักษิณได้อีกต่อไป จากเดิมที่ทั้งชาวเมืองและชาวชนบทมีช่องทางและการเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยมีฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ครอบงำการนำเสนอ แต่ในยุคของรัฐบาลนายทักษิณ โดยเฉพาะช่วงเวลาตั้งแต่ 2548 เป็นต้นมา ได้เกิดมีวาทกรรมเชิงวิพากษ์เกิดขึ้นผ่านสื่อที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมได้ เช่น วิทยูทูบชน โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม และอินเทอร์เน็ต จึงทำให้มีการรับรู้ที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาล โดยไม่ได้จำแนกว่าใครมาจากพื้นที่อะไร เป็นชนบทหรือคนเมือง รวมถึงความซับซ้อนของแนวคิดและสถานการณ์ทางการเมืองในโลกยุคปัจจุบัน ที่ไม่สามารถแบ่งออกไปเป็นฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวา เสรีนิยมกับอนุรักษนิยม ฝ่ายประชาธิปไตยกับฝ่ายเผด็จการ หรือเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นอีกต่อไป แต่เป็นความขัดแย้งที่มีฐานมาจากการรับรู้ที่อยู่ภายใต้วาทกรรมในรูปแบบใดมากกว่า การสร้างการรับรู้ดังกล่าวจึงทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมือง ชูควาทกรรมหรือการยึดถือในระบอบแห่งความจริง (Regime of Truth) ที่แตกต่างกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างการสร้างการรับรู้ 2 ชุดที่ปะทะกันอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่เป็นกระแส

หลักในสังคมการเมืองไทยกับการรับรู้ในรูปแบบของระบบอุปถัมภ์แบบกึ่งประชานิธิที่ระบอบทักษิณสร้างขึ้น

4.2.2 ลักษณะของความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรมของการเมืองไทย

ในคำอธิบายของไซริคต์ เจริญสิน โอปาร์ ได้กล่าวถึงความหมายของวาทกรรมว่า “หมายถึงระบบ และกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และการให้ความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็ความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง” วาทกรรมได้ทำหน้าที่ “ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Valorize)” และกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “วาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) หรือที่ฟูโกต์เรียกว่า Episteme (ไซริคต์ เจริญสิน โอปาร์, 2545, น. 19-20) ในอีกด้านหนึ่งปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย และสถานการณ์ในปัจจุบัน การพิจารณาความขัดแย้งว่าเป็นความขัดแย้งในประเด็นเรื่องหลักการเสียงข้างมากจึงเป็นการตรึงความหมายของความขัดแย้งให้เป็นแค่ความขัดแย้งในเรื่องหลักการเสียงข้างมากและเป็นการโต้แย้งกันในเรื่องทฤษฎี การตีกรอบการศึกษา ดังกล่าวทำให้ขาดการมองปัญหาในมิติที่ซับซ้อนกว่าและทำให้เกิดปัญหาในการทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริง เนื่องจากขาดการพิจารณาปัญหาความขัดแย้งในเชิงข้อเท็จจริงและความเป็นพลวัตของประเด็นปัญหา รวมถึงการเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับของการศึกษาการเมืองเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทยด้วย (การศึกษาการเมืองเชิงวัฒนธรรม (Cultural Politics) เป็นรูปแบบการศึกษาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยไม่แยกความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและวัฒนธรรม โดยคำนี้มีความหมายที่มุ่งเน้นไปที่การศึกษาวิถีของวัฒนธรรมในสังคมนั้นที่ครอบคลุมถึงทัศนคติของผู้คน ความเห็น ความเชื่อ และมุมมอง ที่ทำหน้าที่ออกแบบสังคม (Shapessociety) และความเห็นทางการเมือง (Political Opinion) ที่นำไปสู่การแสดงออกในเชิงข้อเท็จจริงทางสังคมและการเมือง)

แนวทางการวิเคราะห์ปัญหาในที่นี้จึงควรเป็นการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง การศึกษาในรูปแบบนี้จะมีความสอดคล้องกันคือเห็นว่าความขัดแย้งในสังคมการเมืองไทยไม่ใช่ความขัดแย้งที่สามารถเข้าใจได้ผ่านการอ้างอิงตัดสินโดยทฤษฎีทางการเมืองที่ไม่มีส่วนเชื่อมโยงกับมิติทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง แต่เป็นความขัดแย้งที่มีรากเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย หรือหากใช้ภาษาแบบฟูโกต์ก็กล่าวได้ว่าเป็นความ

ขัดแย้งระหว่างวาทกรรมที่เกิดจากการสร้างการรับรู้ 2 รูปแบบ ในที่นี้คือ วาทกรรมแบบชนชาตินิยมเป็นวาทกรรมที่ว่าด้วยเรื่องการปกครองแบบไทย กับวาทกรรมทางการเมืองในอีกรูปแบบหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในสมัยของรัฐบาลนายทักษิณ เมื่อหลักการเสียงข้างมากถูกวางลงไปนวาทกรรมทั้งสองรูปแบบ จึงทำให้เกิดการตีความเพื่อทำความเข้าใจในหลักการเรื่องนี้ที่แตกต่างกันออกไป โดยในฝ่ายที่ไม่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมากจะเห็นว่าหลักการนี้ไม่สามารถนำมาใช้ได้ เพราะขัดแย้งกับคุณค่าต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทย อาทิ ความเคารพเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ การดำรงอยู่ของพระราชอำนาจ การยอมรับการรัฐประหารให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาการเมืองแบบไทยๆ รวมถึงหลักการศีลธรรมในศาสนาพุทธและคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม หลักการเสียงข้างมากจึงไม่ได้มีสถานะเป็นหลักการสูงสุดในการตัดสินใจทางการเมือง หากแต่การตัดสินใจโดยหลักการเสียงข้างมากจะต้องสอดคล้อง ไม่ขัดแย้ง และไปกันได้กับความเป็นไทยด้วยจึงจะเป็นที่ยอมรับ

ส่วนหลักการเสียงข้างมากที่วางอยู่บนวาทกรรมทางการเมืองในอีกรูปแบบหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในสมัยของรัฐบาลนายทักษิณ เป็นชุดของวาทกรรมที่สร้างการรับรู้ในการสนับสนุนว่าหลักการเสียงข้างมากมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ แนวคิดที่เป็นกระแสหลักในกลุ่มนี้ได้นำหลักการเสียงข้างมากไปใช้ในรูปของอำนาจนิยม หรือใช้เป็นเครื่องมือของระบบอุปถัมภ์ในอีกเครือข่ายหนึ่ง มากกว่าจะเป็นการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากที่ผ่านการมีส่วนร่วม การไตร่ตรอง หรือการเคารพในคุณค่าต่างๆ ที่มีอยู่ในระบอบประชาธิปไตย เช่น การเคารพความแตกต่าง ความหลากหลาย การเคารพในสิทธิ ความเสมอภาค และเสรีภาพ จากการใช้ข้ออ้างเสียงข้างมากในการตัดสินใจในหลายๆ เรื่องที่ก่อให้เกิดการตั้งคำถามถึงความชอบธรรมของหลักการดังกล่าว เช่น ใช้ในการสนับสนุนการทำสงครามเสพติด การออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับตนเองและพรรคพวก หรือการใช้เสียงข้างมากจากการเลือกตั้งเพื่อใช้วัดความไว้วางใจของประชาชนต่อนายทักษิณ ชินวัตร ในการเลือกตั้งปี 2548 และเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขที่มีสถานะสำคัญสูงสุดในการตัดสินใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การสร้างการรับรู้ใน 2 รูปแบบ ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจและการตีความการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาทางสังคมการเมืองที่แตกต่างกัน รวมถึงปัญหาในเรื่องหลักการเสียงข้างมากด้วย การศึกษาการก่อรูปของวาทกรรมในทั้งสองรูปแบบจึงทำให้สามารถค้นพบว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏในช่วงเวลาที่ศึกษามีความเป็นมาอย่างไร รวมถึงการเปิดเผยให้เห็นถึงเจตจำนงของวาทกรรมต่างๆ ที่รวมอยู่เพื่อใช้ให้ความหมายกับหลักการเสียงข้างมาก การรับรู้ที่เกิดจากวาทกรรมได้ทำหน้าที่ผลิต

ซ้ำสร้างความรู้เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากควบคู่ไปกับการแบ่งแยกส่วนของประชาชนในสังคม และมุ่งที่จะจำกัดซึ่งกันและกัน ดังที่มีการเรียกร้องให้ปราบปรามจับกุมฝ่ายตรงข้ามโดยใช้กฎหมายแล้ว ยังมีความพยายามในการจำกัดการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เช่น การเรียกร้องให้ปิดสถานีโทรทัศน์ ปิดเว็บไซต์ ประท้วงหนังสือพิมพ์ที่รายงานข่าวของฝ่ายตรงข้าม การต่อต้านผลงานของนักร้องนักแสดงที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มที่อยู่ฝ่ายตรงข้าม เป็นต้น (วรเทพ ว่องสรรพการ, 2561)

4.3 สรุป

ในบทนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาปัญหาความขัดแย้งเรื่องหลักการเสียงข้างมากที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยการพิจารณาในมิติทางด้านวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจการรับรู้ การสร้างการรับรู้ และการประกอบสร้างของวาทกรรมของฝ่ายต่างๆ ที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทย การพิจารณาปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในรูปแบบการเมืองเชิงวัฒนธรรมนั้นทำให้เกิดความเข้าใจต่อสภาพปัญหาความขัดแย้งในเรื่องหลักการเสียงข้างมากได้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อจะนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอข้อเสนอแนะการใช้หลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยต่อไป

บทที่ 5

ผลการวิจัย: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่สะท้อนเกี่ยวกับความขัดแย้ง เรื่องหลักการเสียงข้างมาก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามแบบเปิดกับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มเลือกจากผู้มีส่วนร่วมอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมการเมืองในช่วงเวลาระหว่างปี 2544-2557 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีตำแหน่งทางสังคมการเมือง แต่มีโอกาสแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงเวลาที่ศึกษา อาทิ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การทำประชาคม การรับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ การรับรู้ถึงการชุมนุมทางการเมือง รวมถึงบางส่วนได้เข้าร่วมกับการชุมนุมทางการเมืองด้วย ทำให้ผู้สัมภาษณ์มีส่วนร่วมในช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่างๆ อาทิ การเลือกตั้งที่ไม่ประสบความสำเร็จและการเลือกตั้งที่นำไปสู่ประเด็นความขัดแย้ง การชุมนุมทางการเมืองหลายครั้งโดยหลายฝ่าย รวมถึงมีการรัฐประหารเกิดขึ้นถึง 2 ครั้งในช่วงเวลาที่ศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ภาคประชาชนได้มีประสบการณ์การรับรู้ถึงความขัดแย้งที่รุนแรงและต่อเนื่องยาวนานมากที่สุดครั้งหนึ่งในสังคมไทย และเป็นประสบการณ์ตรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเรียนรู้บทเรียนต่างๆ ที่เป็นผลกระทบของการตัดสินใจทางการเมืองด้วย

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 14 ราย กำหนดเลือกจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านการศึกษา เพศ อายุ ภูมิฐานะ และทัศนคติทางการเมือง ผู้สัมภาษณ์ได้แจ้งถึงประเด็นในการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์ของงานวิจัยอย่างชัดเจน โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีทั้งส่วนที่ต้องการเปิดเผยชื่อและไม่ต้องการโดยได้มีการสอบถามถึงความสมัครใจล่วงหน้า ในงานวิจัยนี้จึงมีการอ้างอิงเฉพาะผู้ที่ต้องการเปิดเผยชื่อนั้น การสัมภาษณ์จำแนกกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็น 2 กลุ่มใหญ่อิงกับการแบ่งขั้วความขัดแย้งในบทที่ 4 คือ 1) กลุ่มที่มีแนวโน้มในการสนับสนุนฝ่ายการเมืองในขั้วของนายทักษิณ ชินวัตร และต่อต้านการทำการรัฐประหาร และ 2) กลุ่มที่มีแนวโน้มในการต่อต้านฝ่ายการเมืองในขั้วของนายทักษิณ ซึ่งเป็นการจัดแบ่งขั้วในแบบหยابๆ ที่ในแต่ละกลุ่มจะมีรายละเอียดความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกันออกไป วิธีการที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการเก็บข้อมูลจากการสนทนาในเชิงคุณภาพจึงไม่ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากเพื่อใช้ยืนยันในเชิงปริมาณการสัมภาษณ์ไม่ได้กำหนด

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและขั้นตอนการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า แต่เน้นไปที่คำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) คือ คำถามในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลตอบได้อย่างอิสระ และเป็นคำถามที่เน้นในเรื่องความคิดเห็นหรือเหตุผล เปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์อธิบายได้อย่างเต็มที่ โดยมีโครงสร้างคำถามที่เตรียมไว้ในแบบหลวมๆ

การสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ 1) เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงทฤษฎีและคำอธิบายที่สร้างขึ้นตามที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์ 2) เพื่อตรวจสอบความเป็นจริงของข้อมูลและการวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีและการวิเคราะห์ในเชิงเอกสารต่างๆ และ 3) เพื่อค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ ที่ไม่ได้แสดงออกผ่านทางเอกสารหรือผ่านทางช่องทางสื่อสารต่างๆ อย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นข้อมูลจากการรับรู้ในภาคประชาชน รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่ไม่ได้แสดงออกผ่านทางคำพูด โดยผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่เป็นรายละเอียดการรับรู้และแนวคิดของกลุ่มต่างๆ ต่อปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย และในประเด็นเรื่องปัญหาความขัดแย้งที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมาก จะทำให้การศึกษาเพื่อหาคำตอบในงานวิจัยนี้มีมิติที่หลากหลายและมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ในบทนี้จึงจะนำเสนอข้อมูลเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใน 3 ประเด็นคือ 1) การรับรู้ของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย 2) การรับรู้ของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมการเมือง และ 3) การรับรู้ต่อสถานะของหลักการเสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทย

5.1 ทักษะที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยช่วงระหว่างปี 2544-2557

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาในระดับใด เพศ ภูมิลำเนา หรือทัศนคติทางการเมืองในรูปแบบใดก็ตาม ต่างยอมรับร่วมกันว่าประชาธิปไตย หรืออุดมการณ์แบบประชาธิปไตยมีความสำคัญกับสังคมไทย โดยให้เหตุผลต่างๆ เช่น ประชาธิปไตยมีความสำคัญและมีความจำเป็นเพราะทำให้ทุกคนมีความเท่าเทียมและมีสิทธิพื้นฐานในการดำรงชีวิต และช่วยลดความเหลื่อมล้ำในทางสังคม หรือเห็นว่าเผด็จการ (การไม่เป็นประชาธิปไตย) ทำให้ปิดโอกาสการรับรู้ของประชาชน ปิดโอกาสการพูดคุย ทำให้ทุกสิ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารทั้งหมด ไม่สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ประชาธิปไตยถึงแม้จะโง่งแต่ก็ยังตรวจสอบได้ นายอนุรักษ์ เจนวานิชย์ หรือใช้ชื่อในการเคลื่อนไหวทางการเมืองว่า “ฟอร์ด เส้นทางสีแดง” ที่ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มคนเสื้อแดงตั้งแต่ปี 2553 มีความเห็นว่า

“ประชาธิปไตยสำคัญมากในแง่ที่ว่าจะช่วยพัฒนาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าทัดเทียมอารยประเทศ แต่ต้องเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่ใช่ประชาธิปไตยที่ครอบงำโดยเผด็จการทหารหรือชนชั้นนำที่แทรกแซงการเมืองผ่านองค์กรอิสระ และเห็นว่าในกรณีของประเทศไทย หลักการสำคัญที่สุดคือต้องทำให้เป็นประชาธิปไตยที่ปราศจากการครอบงำ” โดยในกรณีของการครอบงำประชาธิปไตยในสังคมไทยนั้น นายอนุรักษ์เห็นว่าเป็นการครอบงำโดยกลุ่มชนชั้นสูงที่ร่วมมือกันเป็นเครือข่ายที่อาจหมายรวมถึงกองทัพด้วย (อนุรักษ์ เจนตวนิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 มีนาคม 2562)

ผู้สัมภาษณ์ส่วนน้อยที่มีความรู้สึกไม่พอใจกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นกลุ่มคนที่มีความเห็นต่อด้านการทำงานของรัฐบาลในเครือข่ายของนายทักษิณ ชินวัตร จะมีความรู้สึกท้อแท้และเบื่อหน่ายต่อประชาธิปไตย เนื่องจากเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่นำไปสู่ความฉ้อฉลของนักการเมืองและนำไปสู่ความวุ่นวาย ในการสัมภาษณ์ นายสุรเชษฐ ล้ำคุณากร อายุ 41 ปี อาชีพพนักงานบริษัทด้านการเงิน ที่เห็นว่า

“ประชาธิปไตยมีความจำเป็นต่อสังคมไทย แต่ถ้าประชาธิปไตยแบบที่เป็นอยู่ในสังคมไทยก็อาจจะไม่จำเป็น เนื่องจากเห็นว่าเป็นประชาธิปไตยที่มีปัญหาและสร้างปัญหามากกว่าการไม่เป็นประชาธิปไตย (ช่วงเวลาที่ปกครองโดยคณะปฏิวัติ) เสียอีก หรือนางเบญจมาศ นิตยสุวรรณ ข้าราชการเกษียณ อายุ 64 ปีที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมกับกลุ่มของพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. เห็นว่าหากเลือกได้ก็ไม่ต้องเป็นประชาธิปไตยก็ได้ เพียงแต่ขอให้มีความปลอดภัยในชีวิตและมีเศรษฐกิจที่ดี เพราะเห็นว่าบ้านเมืองตอนที่ประเทศไทยมีแต่ความวุ่นวาย แต่ในช่วงที่เป็นเผด็จการหรือปกครองโดยรัฐบาลทหาร บ้านเมืองมีความสงบและปลอดภัยมากกว่า” (เบญจมาศ นิตยสุวรรณ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 มีนาคม 2562)

ในกรณีของนายชาติรี ทับละม่อม เจ้าของธุรกิจสิ่งพิมพ์ อายุ 44 ปี อธิบายว่า

“เมื่อก่อนคิดว่าประชาธิปไตยสำคัญ เพราะทำให้คนรู้สึกเสมอกัน คนยอมรับกันได้ มีกันคนละเสียง แต่จากประสบการณ์จนถึงปัจจุบัน คิดว่าไม่สำคัญและไม่จำเป็นแล้ว” ผู้วิจัยได้สอบถามต่อไปว่า “เป็นเพราะประชาธิปไตยไม่ดี หรือเพราะสังคมไทยไม่เหมาะสมกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย” ผู้ให้สัมภาษณ์ก็ยังคงยืนยันว่าประชาธิปไตย

เป็นสิ่งที่ดี แต่คนไทยนำมาใช้ในแบบที่ไม่ดี คนส่วนมากยังเข้าใจว่าประชาธิปไตยเป็นเพียงการเลือกตั้งหรือการออกเสียงแล้วตัดสินตามเสียงข้างมาก แต่ยังขาดความเข้าใจประชาธิปไตยในมิติอื่นๆ และเห็นว่าปัญหาใหญ่ของประชาธิปไตยในสังคมไทยคือการขาดความรู้ความเข้าใจต่อหลักการสำคัญในระบบประชาธิปไตย จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา” (ชาตรี ทับละม่อม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 มีนาคม 2562)

โดยสรุปแล้วจากการสัมภาษณ์ทำให้พบว่า หากพิจารณาโดยแท้จริงในความเห็นของผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยดังกล่าว การปฏิเสธแนวคิดแบบประชาธิปไตยเป็นเพียงผลพวงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ประชาธิปไตยในสังคมไทยที่ทำให้เกิดความรู้สึกผิดหวัง เบื่อหน่าย และอึดอัด จึงทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น ไม่ใช่การปฏิเสธหลักการสำคัญในระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ความแตกต่างระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยในสังคมไทยจึงไม่ใช่ความแตกต่างระหว่างฝ่ายของผู้สนับสนุนประชาธิปไตยกับฝ่ายที่ไม่สนับสนุนประชาธิปไตย แต่เป็นความแตกต่างระหว่างความเข้าใจและการยอมรับในรายละเอียดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย เช่น เป็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยในแบบเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในแบบของซุมปีเตอร์ หรือประชาธิปไตยในแบบการมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยในแบบร่วมไต่ตรงองเป็นประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้คุณค่าในรูปแบบอื่นที่เป็นคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง หรือมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นต้น จากเนื้อหาการสัมภาษณ์ในส่วนนี้เป็นสิ่งที่สามารถยืนยันการวิเคราะห์ตามที่ปรากฏอยู่ในบทที่ 4 ได้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างคู่ขัดแย้งระหว่างฝ่ายของประชาธิปไตยกับฝ่ายต่อต้านประชาธิปไตยหรือฝ่ายเผด็จการ หากแต่เป็นความขัดแย้งที่มาจาก การรับรู้ต่อความเป็นประชาธิปไตยและสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันในช่วงเวลาที่ศึกษามากกว่า

เมื่อสอบถามว่าหลักการที่สำคัญสำหรับระบอบประชาธิปไตยคืออะไร คำตอบส่วนใหญ่ของผู้ที่ให้สัมภาษณ์ยังคงให้ความเห็นว่าเป็นเรื่องการเมืองจริยธรรมในการบริหารประเทศของนักการเมือง หลักการที่สำคัญรองลงมาอื่นๆ เช่น การให้ความสำคัญกับความยุติธรรมหรือกฎหมาย เรื่องการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือการจัดการด้านเศรษฐกิจที่ดี ส่วนหลักการเรื่องสิทธิและ

เสรีภาพที่สัมพันธ์กับการเลือกตั้งและหลักการเสียงข้างมากจะมีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยในความเห็นของผู้สัมภาษณ์ในลำดับไม่เกินลำดับที่ 3 และ 4 เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแนวการตอบคำถามดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้มีความเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นแต่เพียงเรื่องของการเลือกตั้งหรือเรื่องของหลักการเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียว หากแต่ประชาธิปไตยยังมีหลักการสำคัญอื่นๆ ที่ต้องใช้ควบคู่กันไปด้วย ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่ามีความสำคัญกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ เรื่องประเพณี วัฒนธรรม และการส่งเสริมการศึกษาและการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย เป็นต้น

นายอนุรักษ์ เจนตวานิชย์อธิบายถึงมุมมองต่อประชาธิปไตยของตนว่า

“สำคัญสุด คือ การให้ความรู้ความเข้าใจกับคนระดับล่าง” และต้องทำให้เห็นว่าประชาธิปไตยเป็น “ประชาธิปไตยที่กินได้” (อนุรักษ์ เจนตวานิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 มีนาคม 2562)

นั่นคือ ทำให้ชาวบ้านมีอิสระในการตัดสินใจอย่างเสรี โดยปราศจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเห็นว่าหากยังมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอยู่ ชาวบ้านก็จะตัดสินใจเลือกแต่นักการเมืองที่มีนโยบายแจกเงินแจกของ และนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่นเดียวกับอาจารย์ศนิवार วุฒฑกุล ที่เห็นว่า

“การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ นโยบายรัฐ การสื่อสารกับชาวบ้านให้เข้าใจ การสร้างประชาธิปไตยระดับฐานราก มันจะเป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืนจริงๆ ต้องไม่ใช่ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง แต่ต้องเป็นประชาธิปไตยในระดับชาวบ้าน” (ศนิवार วุฒฑกุล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มีนาคม 2562)

ส่วนนายชาติรี ทับละม่อม มีความเห็นว่า

“ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนสำคัญที่สุด โดยเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยจะไม่สามารถเดินต่อไปได้ ถ้าคนไม่ได้เรียนรู้และมีวัฒนธรรมแบบสังคมประชาธิปไตย โดยเปรียบเทียบว่า “เหมือนเอาธมาให้จับ แต่จับไม่เป็น เสียกันไม่จบ

บ้างว่าต้องข้างมาก บ้างว่าอย่าละเลยข้างน้อย” ซึ่งเห็นว่าบทบาทของสื่อเป็นสิ่งที่สำคัญมาก “ถ้าประชาชนเข้าใจ มีวุฒิภาวะระบบจะควบคุมนักการเมืองได้” (ชาติรี ทับละม่อม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 มีนาคม 2562)

จากการสัมภาษณ์ ถึงแม้การวิเคราะห์จะจำแนกกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นเรื่องทัศนคติที่มีต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยออกเป็น 2 กลุ่มตามกลุ่มผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มหลัก คือ กลุ่ม นปช. หรือกลุ่มคนเสื้อแดง ที่มีท่าทีสนับสนุนรัฐบาลในเครือข่ายของนายทักษิณและปฏิเสธรการรัฐประหารในปี 2549 และ 2557 และกลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่ม กปปส. ที่มีท่าทีต่อต้านรัฐบาลในเครือข่ายของนายทักษิณ แต่เมื่อพิจารณาแล้วแต่ละกลุ่มมีรายละเอียดแตกต่างกันอย่างหลากหลายมาก ตั้งแต่การยอมรับว่าหลักการเสียงข้างมากหรือการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจปัญหาทางสังคมการเมืองไทย จนกระทั่งเห็นว่าหลักการนี้ไม่มีความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยเลย โดยผู้ที่มีความเห็นโน้มเอียงไปในทางสนับสนุนพรรคการเมืองในเครือข่ายของนายทักษิณจะมีความเห็นต่อระบอบประชาธิปไตยที่ค่อนข้างไปในมุมที่ 1 คือ กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพและสนับสนุนการเลือกตั้งโดยการใช้หลักการเสียงข้างมากตัดสินใจปัญหาทางสังคมการเมือง ส่วนกลุ่มที่ต่อต้านเครือข่ายของนายทักษิณก็จะมีแนวโน้มไปในมุมที่เห็นว่า หลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจปัญหาทางสังคมการเมืองไทย โดยกลุ่มที่มีลักษณะสุดโต่งไปทั้งสองด้านมีจำนวนอยู่น้อยมากเพียง 1-2 ราย เท่านั้น ส่วนใหญ่จึงเป็นทัศนคติที่อยู่ในพื้นที่กลางๆ คือ ไม่ได้สนับสนุนว่าหลักการเสียงข้างมากสำคัญที่สุดและไม่ถึงกับเห็นว่าไม่มีความสำคัญเลย เพียงแต่ในแต่ละกลุ่มมีการจัดลำดับความสำคัญต่อหลักการต่างๆ ที่มีอยู่ในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกันจากพื้นฐานการรับรู้ที่มีต่อปัญหาและความความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเท่านั้น

5.2 ทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย

ตามที่มีการจำแนกกลุ่มความขัดแย้งในสังคมไทยออกเป็นคู่ขัดแย้งต่างๆ เช่น ฝ่ายประชาธิปไตยและฝ่ายเผด็จการ ฝ่ายอนุรักษ์นิยมและฝ่ายเสรีนิยม ฝ่ายสนับสนุนทักษิณกับฝ่ายต่อต้านทักษิณ ฝ่ายที่เป็นกลุ่มทุนเก่าและฝ่ายที่เป็นกลุ่มทุนใหม่ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นบนกับชนชั้นล่าง หรือการอธิบายว่าเป็นความขัดแย้งเฉพาะในกลุ่มของชนชั้นนำ ความขัดแย้งระหว่างเมืองกับชนบท และฝ่ายสนับสนุนสถาบันกษัตริย์และฝ่ายที่ปฏิเสธรสถาบันกษัตริย์ แต่จากเนื้อหาในบทที่ 4 และประเด็นการสัมภาษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางสังคมการเมืองในช่วงเวลาที่

ศึกษา คู่ความขัดแย้งหลักที่แท้จริงในช่วงระหว่างปี 2543-2547 ผู้วิจัยพบว่าเป็นคู่ความขัดแย้งที่เกิดจากการรับรู้ที่ถูกต้องสร้างขึ้น โดยวาทกรรมที่แตกต่างกัน 2 ชุด คือ

- 1) วาทกรรมแบบชนชาตินิยมที่เป็นวาทกรรมว่าด้วยเรื่องการปกครองแบบไทย
- 2) วาทกรรมทางการเมืองอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมไทยที่เกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลของนายทักษิณ

ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า

“ฝ่ายที่มีแนวโน้มสนับสนุนนายทักษิณ ชินวัตร มีทั้งทัศนคติแบบอนุรักษนิยม อาทิ การอ้างถึงประเพณีวัฒนธรรมไทย ศาสนาพุทธ สถาบันกษัตริย์ การมีท่าทียอมรับในกฎเกณฑ์ของระบบอุปถัมภ์ รวมถึงบางรายยอมรับบทบาทของกองทัพในการทำการรัฐประหาร แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นไปเพื่อการควบคุมความไม่สงบและเป็นการทำเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริงไม่ใช่การทำเพื่อพวกพ้อง โดยเห็นว่ากรณีการทำการรัฐประหารในปี 2549 และ 2557 เป็นการทำการรัฐประหารที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากเป็นไปเพื่อกำจัดนักการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงข้ามของชนชั้นนำกลุ่มหนึ่งเท่านั้น” (ชวลิต ลลิติน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2562)

ส่วนในกลุ่มที่ต่อต้านนายทักษิณนั้นก็ยังมีทั้งกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเรื่องหลักการสิทธิเสรีภาพที่สะท้อนผ่านการเลือกตั้งหรือยังคงเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญ เพียงแต่ต้องเป็นการเลือกตั้งที่ปราศจากการแทรกแซงด้วยทุนและผู้มีอิทธิพลหรือเห็นว่าการให้มีการปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง นอกจากนี้คือการให้ความสำคัญกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจการอยู่ดีกินดีของผู้คน หรือกระทั่งเป็นกลุ่มที่ไม่สนับสนุนการมีอยู่ของสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทยเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับยุคสมัย ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งที่ไม่ต้องการเปิดเผยชื่อระบุว่า เขาเข้าร่วมประท้วงกับกลุ่มพันธมิตรฯ และ กปปส. มีสาเหตุจากการบริหารงานของรัฐบาลที่ทุจริตและการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมเท่านั้น ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนหรือต่อต้านสถาบันกษัตริย์ เพราะเห็นว่าสถาบันกษัตริย์ไม่ควรนำมากล่าวอ้างเพื่อประโยชน์ทางการเมือง และเห็นว่าการมีอยู่และการใช้อำนาจของสถาบันกษัตริย์อาจมีความขัดแย้งกับรูปแบบการใช้อำนาจในสังคมประชาธิปไตยด้วย

ในการรับรู้ถึงความขัดแย้งในรูปแบบอื่นๆ เช่น การรับรู้ว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายที่เป็นกลุ่มทุนเก่าหรือกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มเดิมที่มีอยู่ในสังคมไทยและฝ่ายที่เป็นกลุ่มทุนใหม่หรือ

กลุ่มที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใหม่ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นบนกับชนชั้นล่าง ความขัดแย้งเฉพาะในกลุ่มของชนชั้นนำ ความขัดแย้งระหว่างเมืองกับชนบท หรือฝ่ายสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ และฝ่ายที่ปฏิเสธสถาบันกษัตริย์ ความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนะเหล่านี้เป็นรายละเอียดที่อยู่ภายใต้การรับรู้ที่มีอยู่ในความขัดแย้งหลักที่กล่าวถึงในช่วงเวลาที่ศึกษาเท่านั้น เนื่องจากไม่ว่าจะจำแนกกลุ่มขัดแย้งว่าเป็นคู่ขัดแย้งในประเด็นใด จะสามารถพบได้ว่าการผสมปนเปกันในเรื่องความคิดความเชื่อทางการเมืองหรือกลุ่มทางสังคมเหมือนกันทุกฝ่าย เช่น ในกลุ่มที่ถูกจำแนกว่าเป็นกลุ่มทุนเก่าหรือกลุ่มทุนใหม่ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่ามีอุดมการณ์ความคิดความเชื่อในรูปแบบใดแบบหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมกันได้ทั้งหมด และเป็นเช่นนี้ในทุกๆ คู่ความขัดแย้ง ในการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มที่มีรายได้ต่อครัวเรือนต่ำกว่า 15,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 15,000 บาท หรือสูงมากกว่านั้น ไม่สามารถกำหนดได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยจะสนับสนุนฝ่ายของนายทักษิณหรือกลุ่มที่มีรายได้มากจะต่อต้านนายทักษิณ รวมถึงผู้ให้สัมภาษณ์ที่อยู่ในเมืองก็มีทั้งที่สนับสนุนฝ่ายของนายทักษิณและต่อต้านนายทักษิณ เนื่องจากผู้ที่สนับสนุนนายทักษิณหรือต่อต้านนายทักษิณทั้งสองกลุ่มมีทั้งผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง เช่น จบการศึกษาระดับปริญญาโท และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เช่น ม.3 หรือ ป.6 ด้วยกันทั้งสองกลุ่ม จึงพบว่าความขัดแย้งในช่วงเวลาที่ศึกษาไม่สามารถจำแนกได้ในรูปแบบตามที่ได้กล่าวไว้ วิธีการที่จะสามารถอธิบายความขัดแย้งในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นเหมือนกับเนื้อหาที่กล่าวถึงในบทที่ 4 คือ เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ใน 2 รูปแบบ คือ การรับรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจากวาทกรรมที่แตกต่างกัน 2 ชุด คือ 1) วาทกรรมแบบชนชาตินิยมที่เป็นวาทกรรมว่าด้วยเรื่องการปกครองแบบไทย กับ 2) วาทกรรมทางการเมืองอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมไทยที่เกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร

ในอีกประเด็นหนึ่งที่พบได้จากการสัมภาษณ์คือการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ที่ให้สัมภาษณ์ ประเด็นที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนที่สุดระหว่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ บุคลิกและอารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม นั่นคือในฝ่ายของผู้ที่มีการรับรู้ในรูปแบบที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลทักษิณจะมีอารมณ์ความรู้สึกถึงความคับแค้น โมโหอัดอั้นไม่พอใจ และรู้สึกถึงการเป็นฝ่ายของผู้ถูกระทำเนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น การเห็นว่านายทักษิณเป็นผู้ที่สร้างประโยชน์ให้กับกลุ่มคนชนชั้นล่างในสังคมไทย แต่ถูกใส่ร้ายรังแกให้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังที่มีการใช้ภาษาเรียกกลุ่มของตัวเองว่า “ไพร่” และเรียกฝั่งตรงข้ามว่าเป็น “อำมาตย์” ในขณะที่เดียวกันกลุ่มที่มีการรับรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ก็มีอารมณ์ความรู้สึกถึงความเกลียดชัง โกรธแค้น เบื่อหน่าย ตลอดจนความรู้สึกโสโครกเศร้าจากการรับรู้ว่านายทักษิณและเครือข่ายมีการคอร์รัปชัน บิดเบือนการใช้อำนาจในรูปแบบต่างๆ รวมถึงมีท่าทีแสดงออกที่หมิ่นเหม่ต่อการไม่เคารพในพระราชอำนาจ อารมณ์

ความรู้ลึกจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำงานควบคู่ไปกับวาทกรรมทางการเมืองที่ปรากฏในช่วงเวลาความขัดแย้ง ในฐานะเป็นสิ่งที่ใช้สนับสนุนความเป็นเหตุผลต่างๆ (Backseat of Reason) ในทางการเมืองด้วย

จะพบว่า ในช่วงเวลาระหว่างปี 2543-2547 สังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และในทางการเมือง สังคมเริ่มมีรูปแบบและวิธีการรับรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งที่เกิดจากรัฐธรรมนูญปี 2540 และการบริหารประเทศในสมัยของรัฐบาลนายทักษิณ โครงสร้างของสังคมเมืองและชนบทที่เปลี่ยนไป รวมถึงเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทำให้สังคมไทยมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปและเปิดรับความคิดความเชื่อในรูปแบบอื่น นอกเหนือจากการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา จนกระทั่งค่านิยมและวิธีการคิดในแบบของระบอบทักษิณกลายเป็นกระแสหลักของสังคมไทยในช่วงเวลานั้นๆ เมื่อมีความพยายามในการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมที่ตามมากับโลกทัศน์ในรูปแบบดังกล่าว โดยการสร้างการรับรู้ในรูปแบบของชนชาตินิยมให้กลับคืนมาใหม่ และการสร้างการรับรู้ใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับค่านิยมเหล่านั้น ในรูปแบบการอ้างถึงการต่อสู้ว่าเป็น “การกู้ชาติ” ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวถึงพระราชอำนาจของสถาบันกษัตริย์ การเรียกร้องให้กองทัพออกมาทำหน้าที่จัดการคนไม่ดี การเรียกร้องการมีจริยธรรมทางการเมือง ทั้งหมดจึงเป็นความพยายามในการเรียกร้องทวงคืนคุณค่าในรูปแบบเก่าตามการรับรู้แบบวาทกรรมความเป็นไทยเพื่อต่อสู้กับคุณค่าที่มีอยู่ในการรับรู้แบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างการรับรู้สองรูปแบบขึ้นในสังคมไทย

ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยความขัดแย้งที่ผ่านมา โดยเฉพาะช่วงเวลาก่อนปี 2543 เป็นความขัดแย้งที่มีคู่ความขัดแย้งที่ชัดเจน อาทิ ประเด็นความขัดแย้งในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516, 6 ตุลาคม 2519 หรือ ในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปี 2535 ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจกับประชาชน หรือเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนชั้นนำที่มีปมปัญหาที่ชัดเจน เช่น การต่อสู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ เรียกร้องประชาธิปไตย ขับไล่รัฐบาล หรือประท้วงการทำงานของรัฐบาล การแย่งชิงอำนาจ หรือเป็นการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่ประเด็นความขัดแย้งในช่วงเวลาที่ศึกษามีประเด็นความขัดแย้งที่แตกออกเป็นประเด็นย่อยเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นประเด็นความขัดแย้งที่มาจากยอมรับในคุณค่าที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งที่มีอยู่ในสังคมจึงถูกกำหนดทิศทางให้เป็นไปตามการรับรู้ที่แตกต่างกันนี้ด้วย (รวมถึงประเด็นเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมาก) ชุดคุณค่าต่างๆ ที่มาพร้อมกับการให้ความหมายกับความเป็นไทยในรูปแบบเดิม เช่น การ

ยอมรับในพระราชอำนาจของสถาบันกษัตริย์ บทบาทของกองทัพ ค่านิยมเกี่ยวกับนักการเมือง ความเชื่อเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมที่มีอยู่ใน โครงสร้างแบบเดิมของสังคมไทยไม่สามารถตอบโจทย์ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาความขัดแย้ง ได้เหมือนกับความขัดแย้งทางการเมืองในยุค ก่อนหน้าได้อีกต่อไป เช่น การแสดงบทบาทของกษัตริย์ในการช่วยคลี่คลายความขัดแย้งอย่างใน เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 หรือเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมปี 2535 ก็ไม่สามารถกระทำได้อีก รวมถึงการแสดงบทบาทของกองทัพ ค่านิยมความเชื่อต่างๆ ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ก็ไม่สามารถนำไปสู่การคลี่คลายของปัญหาได้ ในทางตรงกันข้ามอาจนำไปสู่ประเด็นความขัดแย้งใน รูปแบบใหม่ตามมามากยิ่งขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน

5.3 ทักษะเรื่องหลักการเสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทย

จากประเด็นเรื่องหลักการเสียงข้างมากที่ได้แบ่งแยกกลุ่มขัดแย้งในประเด็นเรื่องหลักการเสียง ข้างมากออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพที่มีแนวโน้มนับสนุน การใช้หลักการเสียงข้างมากในการตัดสินใจทางสังคมการเมืองเป็นหลัก จากการสัมภาษณ์ได้ พบว่ากลุ่มนี้ถึงแม้จะเห็นว่าหลักการเสียงข้างมากในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้ไม่ได้ปฏิเสธหลักการที่สำคัญอื่นๆ เช่น การยึดถือจริยธรรม ความเคารพในกฎหมาย และการ แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจปากท้อง และ 2) คือกลุ่มที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีอำนาจสูงสุด ในการตัดสินใจทางสังคมการเมืองไทย โดยหลักการอื่นๆ ที่กลุ่มนี้เห็นว่ามีความสำคัญเท่าเทียมกัน หรืออาจมากกว่าหลักการเสียงข้างมาก เช่น การจัดการปัญหาเรื่องเศรษฐกิจความกินดีอยู่ดีของ ประชาชน การยึดถือหลักจริยธรรม ศีลธรรม ความมีธรรมาภิบาล ความเคารพในกฎหมาย (อย่าง เป็นธรรม) จารีตประเพณี การสร้างความเข้าใจในหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น ดังนั้นความเข้าใจว่าหลักการเสียงข้างมากเป็นหลักการสูงสุดเพียงหลักการเดียวในการตัดสินใจ ทางสังคมการเมืองจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามทักษะของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด

จากทักษะที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยและทักษะที่มีต่อความขัดแย้งใน ช่วงเวลาที่ศึกษา โดยทั่วไปกลุ่มที่มีแนวโน้มนับสนุนพรรคการเมืองในเครือข่ายของ นายทักษิณจะมีแนวโน้มนับสนุนการเลือกตั้งและหลักการเสียงข้างมากมากกว่า เพราะเห็นว่ามี ความสำคัญกับแนวคิดในเรื่องหลักสิทธิเสรีภาพของประชาชน หรือเห็นว่าเป็น โอกาสที่ประชาชน จะได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง หากมีปัญหาอะไรกับรัฐบาลที่มาจากพรรคเลือกตั้งก็ยังสามารถใช้ การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจในการเลือกตั้งครั้งต่อไปได้ ดีกว่าผู้ปกครองที่ไม่ได้มาจาก

การเลือกตั้งที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ อำนาจการตัดสินใจเกิดจากกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น นายชวลิต ลลินอดีตนายทหารเรือข้าราชการเกษียณอายุ 64 ปี เห็นว่า

“การใช้หลักการเสียงข้างมากจะช่วยป้องกันอำนาจนอกระบบไม่ให้เข้ามามีส่วนทางการเมืองได้ โดยเห็นว่าการเมืองไทยมีการใช้อำนาจในรูปแบบนอกระบบมาก ทำให้ระบอบประชาธิปไตยกลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มผู้มีอิทธิพลกลุ่มต่างๆ ประชาธิปไตยจึงเป็นแค่เครื่องมือของกลุ่มชนชั้นนำ อาทิ ทหาร นักการเมือง ผู้มีอิทธิพลต่างๆ โดยประชาชนไม่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงจากระบอบประชาธิปไตย และเชื่อว่าการทำให้ประชาชนมีความรู้และตัดสินใจอย่างเป็นอิสระจะสามารถทำให้อำนาจนอกระบบเหล่านี้มีอำนาจลดน้อยลงไปได้ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ประชาชนเป็นฝ่ายถูกระงับ และการต่อสู้โดยการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการต่อสู้กับผู้ใช้อำนาจ ดีกว่าการชุมนุมประท้วง เพราะทำให้คนโดยทั่วไปเดือดร้อน” (ชวลิต ลลิน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2562)

ในอีกแง่มุมหนึ่งอาจารย์ศนิवारซึ่งเป็นผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารมีความเห็นว่าการเลือกตั้งอาจไม่มีความสำคัญ โดยอ้างตัวอย่างคำเทศนาของหลวงพ่อบุชา สุภทฺโท (พระโพธิญาณเถร) ว่า

“ถ้าให้เสียงข้างมากของแมลงวันตัดสินใจก็คงตัดสินใจว่าอุจจาระเป็นสิ่งที่ดีเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเสียงข้างมากอาจสร้างสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ได้ และอาจทำให้สิ่งผิดกลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องได้ เหมือนกับในระบบการทำงานที่พวกเขาเสียส่วนใหญ่ก็จะมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ซึ่งบางเรื่องก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ถูกต้อง” (ศนิवार วุฒฑกุล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มีนาคม 2562)

ส่วนนายชาติรี ทับละม่อม ที่มีท่าทีต่อต้านนายทักษิณและเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่ม กปปส. หรือในอดีตเข้าร่วมชุมนุมในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปี 2535 เห็นว่า

“ในสถานการณ์ที่ประชาชนยังไม่มีความพร้อม (ในการตัดสินใจทางสังคมโดยคำนึงหลักการอื่นๆ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย) เห็นว่าคงต้องใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจเหมือนเดิม เพราะเป็นสิ่งเดียวที่คนรู้สึกเท่ากัน โดยต้องให้ศาลทำหน้าที่ใน

การกำกับการใช้อำนาจไม่ให้ออกนอกกรอบ แต่ในความเป็นจริงศาลก็ไม่สามารถทำได้ เพราะประชาธิปไตยในสังคมไทยมักจะถูกแทรกแซงโดยทุนหรือจากอำนาจเผด็จการในรูปแบบต่างๆ อยู่เสมอ” (ชาติรี ทับละม่อม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 มีนาคม 2562)

จากการสัมภาษณ์จึงพบได้ว่า กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ต่างมีระดับของความเข้มข้นในการยึดถือหลักการเสียงข้างมากในระดับที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ในระดับที่ยืนยันว่าหลักการเสียงข้างมากเป็นหลักการสำคัญที่สุดในการตัดสินใจทางการเมือง จนกระทั่งฝ่ายที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากไม่สามารถตัดสินใจปัญหาทางสังคมการเมืองได้ แต่ทั้งสองฝ่ายต่างมีความเห็นร่วมกันว่าหลักการสำคัญของการปกครองในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นไม่สามารถใช้หลักการเสียงข้างมากตัดสินใจได้ตามลำพัง และอย่างไรก็ตามการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากก็ต้องอ้างอิงอยู่กับหลักการที่สำคัญอื่นๆ ในระบอบประชาธิปไตย อาทิ ความยุติธรรมและกฎหมาย การจัดการด้านเศรษฐกิจที่ดี องค์กรประกอบเงื่อนไขด้านประเพณีวัฒนธรรม และการส่งเสริมการศึกษาและการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ความขัดแย้งในเรื่องการตัดสินใจโดยหลักการเสียงข้างมากจึงไม่ใช่ประเด็นปัญหาหลักเกี่ยวกับความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยเพียงเท่านั้น แต่เป็นความขัดแย้งกันในประเด็นอื่นๆ อาทิ การรับรู้และตีความเรื่องความยุติธรรมและข้อกฎหมายที่แตกต่างกัน อาทิ ความไม่พอใจของผู้สัมภาษณ์ที่อยู่ในกลุ่มคนเสื้อแดงเกี่ยวกับการตัดสินใจคดีความในกรณีของนายสมิคร สุนทรเวช ให้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพราะรับจ้างทำกับข้าว หรือในกรณีของนางสาวยิ่งลักษณ์ ที่เห็นว่าถูกปลดออกจากตำแหน่งเพราะปลดข้าราชการคนเดียว การยุบพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนในอดีต เป็นสาเหตุที่เล็กลงน้อยเกินไปหรือเป็นความพยายามกลั่นแกล้งในทางการเมืองมากกว่า โดยเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นต้นตอของความขัดแย้งมากกว่าประเด็นอื่นๆ

“ในความเป็นจริงแล้วคุณสมิคร สุนทรเวชต้องขาดจากคุณสมบัตินายกฯ จากกรณีรับจ้างบริษัทเอกชนในการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ที่ห้ามนายกฯ มีตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด ส่วนในกรณีของนางสาวยิ่งลักษณ์ ถูกคำสั่งศาลปกครองจากกรณีกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีเหตุผลในคำพิพากษาศาลปกครองว่า “การโยกย้ายดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับหลักการตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน ที่กำหนดว่า ต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ ภารกิจของรัฐ และยังคงคำนึงถึงระบบคุณธรรม..จึงเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่สมเหตุสมผล ไม่ชอบ

ด้วยกฎหมาย” จากกรณีการโยกย้ายนายถวิล เปลี่ยนสี เพื่อเปิดทางให้ พล.ต.อ.เพรียวพันธ์ ดามาพงศ์ ซึ่งมีฐานะเป็นเครือข่ายได้เป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.) เพราะหลังจากที่ตำแหน่งเลขานุการ สมช.ว่างลง ภายหลัง ครม.มีมติโยกย้าย พล.ต.อ.วิเชียร พงษ์โพธิ์ศรี ผบ.ตร.ในขณะนั้น มาเป็น เลขานุการ สมช. ทำให้ พล.ต.อ.เพรียวพันธ์ ได้เป็น ผบ.ตร.ในเวลาต่อมา (อนุรัักษ์ เจนตวนิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 มีนาคม 2562)

หลักการเรื่องความยุติธรรมหรือการยึดถือหลักนิติรัฐจึงเป็นหลักการหนึ่งที่ทำให้สัมภพณ์หลายคนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการปกครองแบบประชาธิปไตย จากปัญหาการรับรู้และการตีความความยุติธรรมที่แตกต่างกัน รวมถึงรายละเอียดต่างๆ ในข้อกฎหมายบางกรณีที่มีรายละเอียดมาก ทำให้มีการนำไปเป็นประเด็นปลุกกระดมสร้างความเข้าใจผิดจนเกิดความไม่พอใจกับฝ่ายตรงข้ามได้ อาทิ ในกรณีคำตัดสินให้ยุบพรรคและการตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยและการยุบพรรคพลังประชาชน ที่มีการแสดงความเห็นต่อคำพิพากษาแตกต่างกันจนเป็นอีกชนวนเหตุให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ จากกรณีต่างๆ เหล่านี้สามารถสรุปได้ว่าหลักการเรื่องความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการรับรู้ของประชาชนทั่วไปต่อคำพิพากษาคำตัดสินของศาลที่มีความสำคัญต่อความขัดแย้งทางสังคมการเมืองที่เกิดขึ้น ร่วมกับข่าวเท็จ ข่าวลือ ประเด็นอื่นๆ ที่เป็นปัญหาเดิมที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย อาทิ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมที่มีปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่นำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การพัฒนาที่กระจุกตัว และการเข้าถึงทรัพยากร รวมถึงปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่นำไปสู่วัฒนธรรมการเมืองในแบบหนึ่งนี้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกับค่านิยมในแบบประชาธิปไตยแบบสากลได้

ในอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญกับความเห็นของผู้ให้สัมภพณ์เกี่ยวกับหลักการของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยคือเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ ที่ผู้ให้สัมภพณ์มักจะกล่าวถึงเป็นประเด็นต้นๆ เมื่อกล่าวถึงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย อาทิ นายสุรเชษฐ์ ล้าคุณากรเห็นว่า

“เศรษฐกิจปากท้องเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าประชาชนมีปัญหาเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ถึงแม้จะเป็นประชาธิปไตยก็ไม่มีประโยชน์อะไร ในกรณีของการชุมนุมประท้วงเป็นเวลานาน ยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมของกลุ่มใดมีผลกระทบต่องานที่ทำมาก เนื่องจากตนเองทำงานอยู่ในบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์แห่งหนึ่ง ข่าวสารทางการเมืองมีผลกระทบต่อ

ตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงเห็นว่าการมีเสถียรภาพทางการเมืองอาจจะสำคัญพอๆ กับเรื่องสิทธิเสรีภาพและการยึดหลักกฎหมาย” (สุรเชษฐ์ ล้าคุณากร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 มีนาคม 2562)
เช่นเดียวกับนางเบญจมาศ นิตยสุวรรณ ที่เห็นว่า

“เรื่องเศรษฐกิจ ปากท้อง ความอยู่ดีกินดีของประชาชน มีความสำคัญที่สุด (เบญจมาศ นิตยสุวรรณ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 มีนาคม 2562) หรือดังที่อาจารย์ศนิवारได้ยกตัวอย่างของหลายประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เช่น จีน หรือ สิงคโปร์ ถึงแม้จะไม่ได้เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ได้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แต่คนส่วนใหญ่ก็สามารถมีชีวิตที่ดีได้” (ศนิवार วุฒฑกุล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มีนาคม 2562)

ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจจึงเป็นประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญสำหรับการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

ในช่วงเวลาที่ศึกษาจะพบว่าคำๆ หนึ่งที่อธิบายถึงระบอบประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ และลงลึกไปสู่ประชาชนไทยในระดับฐานรากอย่างแท้จริงคือคำว่า “ประชาธิปไตยที่กินได้” ในความรู้สึกของคนจำนวนหนึ่งอาจมีความรู้สึกขัดแย้งกับคำๆ นี้ เพราะเป็นคำที่ทำให้หลักการที่สำคัญอื่นๆ ในระบอบประชาธิปไตยถูกละเลยและมองข้ามไป โดยไปให้ความสำคัญกับเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เช่น อาจสร้างการรับรู้ว่า หากรัฐบาลจัดการเรื่องเศรษฐกิจได้ดี ก็ไม่จำเป็นต้องไปคำนึงถึงหลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพ กฎหมายและความเป็นนิติรัฐ ประเพณีวัฒนธรรม และจริยธรรม แต่อย่างไรก็ตามเมื่อคำๆ นี้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มประชาชนโดยตัวมันเองได้สะท้อนถึงความรู้สึกที่มีต่อปัญหาเศรษฐกิจ การกินคืออยู่ดี หรือปัญหาปากท้องของคนในสังคม อันสืบเนื่องมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความเหลื่อมล้ำ ขาดความเป็นธรรม และความรู้สึกต้องการให้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

5.4 สรุป

จากการสัมภาษณ์ได้ค้นพบว่าการแบ่งกลุ่มความขัดแย้งต่างๆ ที่อธิบายโดยนักรัฐศาสตร์หรือนักวิชาการไม่สอดคล้องกับการรับรู้ของประชาชนในกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์ชัดเจนนัก เพราะในแต่ละขั้ว กลุ่ม หรือฝ่ายทางการเมืองต่างมีความหลากหลายในด้านความคิดความเชื่อ การอธิบายโดยการ

พยายามลดทอนความซับซ้อนและความหลากหลายให้เหลือเพียงข้อความขัดแย้งเพียงสองข้อจึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งในการอธิบายปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อาทิ การแบ่งเป็นฝ่ายประชาธิปไตยกับฝ่ายเผด็จการ ฝ่ายอนุรักษ์นิยมกับฝ่ายก้าวหน้า หรือแม้แต่การแบ่งเป็นฝ่ายที่สนับสนุนทักษิณหรือฝ่ายต่อต้านทักษิณเองก็ตาม ในการสัมภาษณ์พบว่าสิ่งที่ใช้แบ่งแยกคู่ความขัดแย้งได้ดีกว่าคือความแตกต่างกันของการรับรู้ในเชิงคุณค่าที่ถูกสร้างการรับรู้ให้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษา เมื่อประกอบกับการกระตุ้นปลุกเร้าในเชิงความรู้สึกและอารมณ์ความเกลียดชังกันในสังคม จึงทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงเทคโนโลยีการสื่อสารในช่วงเวลาที่ศึกษามีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก็ยิ่งส่งเสริมให้การแสดงออกถึงความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทยเกิดขึ้นได้โดยง่าย

เนื้อหาสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ในบทนี้คือ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงออกถึงข้อมูลในมิติที่แตกต่างไปจากการศึกษาปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในเชิงทฤษฎี และการวิเคราะห์โดยนักวิชาการที่มีความพยายามในการอธิบายความขัดแย้งในช่วงที่ศึกษานี้ในอีกรูปแบบหนึ่ง เช่น การทำให้ค้นพบว่าปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนมากกว่าการเป็นความขัดแย้งในเชิงทฤษฎี (ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2) และไม่สามารถแยกประเด็นปัญหานี้ออกจากข้อเท็จจริงในเชิงวัฒนธรรมและการรับรู้ของสังคมไทยได้ ภายใต้การถกเถียงเกี่ยวกับสถานะทางญาณวิทยาของหลักการเสียงข้างมาก เมื่อนำมาศึกษากับกรณีศึกษาที่เป็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทยมีรายละเอียดที่เป็นปมปัญหาต่างๆ อีกมากมายซ่อนอยู่ภายใน สิ่งหนึ่งที่สามารถสรุปได้ในเบื้องต้นจากการพิจารณาการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ คือปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากนั้น ไม่สามารถทำความเข้าใจหรือยอมรับได้โดยผลการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวเป็นลสิ่งชี้ขาดทางสังคมการเมืองไทย หากแต่หลักการเสียงข้างมากและการเลือกตั้งจะต้องดำรงอยู่พร้อมกับหลักการอื่นที่สำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและคุณค่าอื่นในสังคมไทยด้วย

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษาจึงเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการรับรู้ในภาคประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างหนึ่งคือสังคมไทยได้มาถึงจุดที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมากในเรื่องคุณค่า ไม่เพียงแต่การให้คุณค่าต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือต่อหลักการเสียงข้างมาก หรือการให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ ที่เป็นฐานคิดในการอยู่กันของสังคมไทย เช่น การยอมรับในพระราชอำนาจ ค่านิยมเกี่ยวกับการเมืองแบบไทย หรือประชาธิปไตยแบบไทย รวมถึงคุณค่าของศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมที่มีความเปลี่ยนแปลงไป สังคมไทยจึงอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถหาข้อตกลงร่วมกันในเชิงคุณค่า

ข้อเท็จจริงดังกล่าวสอดคล้องกับสิ่งที่วิเคราะห์ในบทที่ 4 ว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษา ปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานการรับรู้ที่มีความแตกต่างกันนี้ ไม่ใช่ความแตกต่างที่กำหนดโดยหลักการหรือทฤษฎีทางการเมือง สถานการณ์ปัจจุบันจึงเป็นสถานะที่ยังไม่สามารถแสวงหาข้อตกลงใดๆ ร่วมกันได้ รวมถึงในสถานการณ์เช่นนี้หลักการเสียงข้างมากก็ไม่ใช่คำตอบที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้ จากการศึกษาเรื่องนี้ในหลายๆ มิติ ในบทต่อไปผู้วิจัยจึงเห็นว่าอาจนำไปสู่การสังเคราะห์เพื่อทดลองนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากหลักการเสียงข้างมากได้

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ: ข้อเสนอการใช้หลักการเสียงข้างมาก ในสังคมการเมืองไทย

การพิจารณาปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากในงานวิจัยนี้ ตามที่มีคำถามสำคัญใน 3 ประเด็น คือ

- 1) การอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับความจริงอย่างไร
- 2) วาทกรรมทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 2544-2557 ในประเด็นเรื่องความมีเหตุผลหรือการอ้างหลักการสนับสนุนหลักการเสียงข้างมากมีปัญหาอย่างไร
- 3) สังคมไทยควรมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมากอย่างไร

ผู้วิจัยได้ตอบคำถามที่ 1 ในบทที่ 2 ว่าเป็นปัญหาที่มีรากฐานมาจากเรื่องสถานะทางญาณวิทยาของหลักการเสียงข้างมาก หรือเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสียงข้างมากกับความจริงที่พบว่าหลักการเสียงข้างมากสามารถใช้อ้างหลักการสนับสนุนว่าเป็นจริงโดยการยอมรับร่วมกันในแบบ (Inter-Subjective) เท่านั้น หรือไม่ได้มีความสัมพันธ์กับความจริงโดยตัวเอง การตัดสินโดยเสียงข้างมากจึงเป็นการตัดสินที่อาจถูกหรือผิดก็ได้ การใช้หลักการเสียงข้างมากจึงต้องยืนยันสถานะความจริงของตัวเองผ่านการยอมรับร่วมกันของชุมชนและสังคมเพื่อตัดสินปัญหาต่างๆ ร่วมกันเท่านั้น หากเกิดกรณีใดที่สังคมปฏิเสธการใช้หลักการนี้ในการตัดสินทางสังคมการเมืองอย่างมีนัยยะสำคัญหลักการนี้ก็จะไม่สามารถนำมาใช้อย่างชอบธรรมได้ ตัวอย่างแนวคิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพิจารณาได้ คือ กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส ที่นำเรื่องการใช้เหตุผลเชิงสื่อสารและแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมได้ตรงมาใช้เป็นกรอบในการวิพากษ์เกี่ยวกับปัญหาเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมากสนับสนุนการตัดสินทางสังคมการเมือง คือการใช้หลักการเสียงข้างมากจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Good) หรือประโยชน์ร่วมกันของสังคมมาใช้ในการตัดสิน

นอกจากนี้ การพิจารณาเรื่องสถานะของหลักการเสียงข้างมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยทำให้ค้นพบว่า หลักการสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่ได้มีเพียงหลักการเสียงข้างมากที่สะท้อนถึงเสรีภาพและความเสมอภาคผ่านการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังต้องให้ความสำคัญกับหลักการอื่นในรูปแบบการเป็นชุดคุณค่าร่วมกันในระบอบประชาธิปไตยด้วย โดยหลักการอื่นๆ ที่จะต้องได้รับการพิจารณาไม่น้อยกว่าหลักการเสียงข้างมาก เช่น การยอมรับเสรีภาพและความเสมอภาคของฝ่ายที่เป็นเสียงข้างน้อย การแบ่งแยกอำนาจเพื่อการตรวจสอบและการถ่วงดุล การยอมให้มีการใช้อำนาจตรวจสอบความชอบธรรมทางกฎหมายด้วยรัฐธรรมนูญ (Judicial Review) นอกจากนี้จะต้องคำนึงการเมืองเชิงวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมไตร่ตรองเพื่อทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาทางการเมืองไทยอย่างเหมาะสม แนวคิดเช่นนี้อาจกล่าวถึงลงไปได้ในเชิงรายละเอียดว่าหลักการอื่นและชุดคุณค่าที่ว่านั่นคืออะไร มีสถานะอย่างไร แต่สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญในประเด็นเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในที่นี้ คือ การใช้หลักการเสียงข้างมากต้องประเมินโดยชุดคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการยอมรับร่วมกันในสังคมเท่านั้น เนื่องจากเสียงข้างมากไม่ได้มีสถานะของความจริงอย่างสมบูรณ์โดยตัวเอง แต่จะต้องขึ้นอยู่กับ การยอมรับร่วมกันของชุมชนหรือสังคม

สถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทยเรื่องหลักการเสียงข้างมากเป็นประเด็นสำคัญที่นำมาใช้อ้างเหตุผลสนับสนุนและโต้แย้งถึงความชอบธรรมทางการเมืองของฝ่ายนายทักษิณในการใช้หลักการเสียงข้างมากตัดสินปัญหาทางสังคมการเมืองมีการใช้วาทกรรมที่แสดงถึงความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากและวาทกรรมที่ต่อต้านหลักการเสียงข้างมาก โดยสามารถจัดแบ่งทัศนะที่เกี่ยวข้องได้เป็น 2 ฝ่าย คือ

- 1) ฝ่ายที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินทางสังคมการเมืองหรือเห็นว่าการใช้หลักการเสียงข้างมากมีข้อจำกัดในบางเรื่องและบางขอบเขตเท่านั้น
- 2) ฝ่ายที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมากว่ามีอำนาจสูงสุดในการตัดสินทางสังคมการเมือง

ในคำถามที่ 2 ของงานวิจัยจึงกล่าวถึงสภาพปัญหาของหลักการเสียงข้างมากในกรณีสังคมการเมืองไทย โดยนำเอาวิธีการแบบการวิเคราะห์วาทกรรมมาใช้ในการศึกษา จากการวิเคราะห์ปัญหาทางสังคมการเมืองในเชิงวัฒนธรรมทำให้พบว่าเมื่อนำหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากมาใช้พิจารณาปัญหาในเชิงปฏิบัติ ปัญหาทางสังคมการเมืองไทยในช่วงระหว่างปี 2544-2557 เป็นปัญหาของหลักการนี้ในอีกมิติหนึ่งคือมิติเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความ

เกี่ยวข้องกับวาทกรรมทางสังคมการเมืองไทยในช่วงเวลาที่ศึกษาและการสร้างการรับรู้ที่แตกต่างกันด้วย

การจำแนกการรับรู้เกี่ยวกับเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทยเป็น 2 รูปแบบในประเด็นเรื่องเสียงข้างมากดังกล่าว ถึงแม้จะดูเหมือนเป็นจุดยืนที่ขัดแย้งกันแต่ประเด็นความขัดแย้งกลับเป็นคนละประเด็น ทำให้ประเด็นข้อโต้แย้งไม่สามารถอยู่ในกรอบเดียวกันและนำไปสู่การพิจารณาเชิงเหตุผลได้ ฝ่ายที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากมีข้อจำกัด (ฝ่ายที่ 1) ได้วางกรอบว่าเป็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับนักการเมือง ในการต่อสู้กับการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาล และเรียกร้องถึงหลักการที่มีคุณค่าอื่นๆ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนอกเหนือจากหลักการเสียงข้างมาก อาทิ การตรวจสอบและถ่วงดุล การปกครองตามหลักนิติรัฐ มีการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากว่าเป็นเพียงเครื่องมือในการเข้าสู่อำนาจของนักการเมือง ซึ่งนำไปสู่การละเมิดคุณค่าอื่นทั้งคุณค่าในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและคุณค่าอื่นๆ ในสังคมการเมืองไทย ส่วนฝ่ายที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมาก (ฝ่ายที่ 2) เป็นฝ่ายที่วางกรอบความขัดแย้งว่าเป็นเรื่องของการต่อสู้ทางชนชั้น เป็นการต่อสู้กันระหว่างอภิสิทธิ์ชนกับชนชั้นล่าง โดยเสียงข้างมากทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการต่อสู้เพื่อให้ได้รับสิทธิและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

จากการตีความทำความเข้าใจประเด็นความขัดแย้งในเรื่องนี้พบว่าสาเหตุของความขัดแย้งกระแสหลักเกิดจากการรับรู้ต่อหลักการเสียงข้างมากที่แตกต่างกันของทั้งสองฝ่าย เป็นฝ่ายที่เรียกว่าเป็นการรับรู้ในรูปแบบของวาทกรรมแบบลัทธิชนชาตินิยมกับฝ่ายที่มีการรับรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาการบริหารประเทศของรัฐบาลนายทักษิณ การรับรู้ทั้ง 2 รูปแบบต่างมีข้อบกพร่องและสร้างปัญหาให้กับการพัฒนากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย นั่นคือการรับรู้ในรูปแบบแรกได้เปิดโอกาสให้อำนาจในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่รูปแบบของอำนาจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเข้ามาแทรกแซงอำนาจทางการเมือง ซึ่งอาจจะเกิดจากทั้งความตั้งใจและความไม่ตั้งใจ ส่วนการรับรู้ในรูปแบบที่สอง การอ้างว่าหลักการเสียงข้างมากเป็นอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง ทำให้เกิดปัญหาการอ้างหลักการเสียงข้างมากเพื่อละเมิดหลักการอื่นๆ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและมีลักษณะการใช้อำนาจในรูปแบบอำนาจนิยม รวมถึงนำไปสู่การส่งเสริมระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยในรูปแบบใหม่ให้เกิดขึ้น โดยการรับรู้ทั้งสองรูปแบบต่างเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยด้วยกันทั้งคู่

ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่พบว่ามีร่วมกันในประเด็นเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากของสังคมไทยคือวิธีคิดและการวิเคราะห์ปัญหาที่มาจากกรอบวิธีคิดที่พยายามลดทอนความซับซ้อนของสิ่งที่ปรากฏ การสร้างคำอธิบายชุดหนึ่งขึ้นมาให้ใช้ได้กับปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทั้งที่เกิดขึ้นจากความจงใจและไม่จงใจ กรอบแนวคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดความบกพร่องและผิดพลาดในการทำความเข้าใจปัญหาและการนำเสนอทางออกให้กับสังคม อาทิ ปัญหาการมองว่าความขัดแย้งในสังคมการเมืองไทยเป็นปัญหาของฝ่ายประชาธิปไตยกับเผด็จการ ฝ่ายชนชั้นบนกับชนชั้นล่าง ฝ่ายอนุรักษนิยมกับฝ่ายก้าวหน้า รวมถึงการแบ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนและต่อต้านเสียงข้างมาก การแบ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการมองว่าหลักการหรือทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งสามารถอธิบายและใช้ในการตัดสินใจเพื่อทำความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้อย่างครอบคลุม จึงทำให้เกิดปัญหาการแบ่งขั้วผิด (False Dichotomy) ใดๆ ที่ปรากฏการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวมีรายละเอียดที่ซับซ้อนมากกว่า

ในคำถามที่ 3 ของงานวิจัย คือ สังคมไทยควรมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเรื่องการใช้หลักการเสียงข้างมากอย่างไร ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์การพิจารณาปัญหาในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติของหลักการเสียงข้างมาก 6 ข้อ คือ

- 1) การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในรูปแบบใหม่
- 2) การเคารพในหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญอื่นควบคู่ไปกับหลักการเสียงข้างมาก
- 3) การให้ความสำคัญกับการเมืองเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทยอย่างเหมาะสม
- 4) การสร้างความเข้าใจเรื่องความเป็นการเมืองในสังคมไทย
- 5) การสร้างความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับการเมือง
- 6) การพัฒนาเงื่อนไขที่ส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองให้เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

โดยมีรายละเอียดของแต่ละข้อเสนอดังนี้

6.1 การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมากในรูปแบบใหม่

จากการพิจารณาถึงสถานะทางทฤษฎีของหลักการเสียงข้างมากในระบบประชาธิปไตยในบทที่ 2 ที่มีข้อสรุปว่า หลักการเสียงข้างมากจะนำมาใช้ตัดสินความจริงได้นั้นต้องเกิดจากการยอมรับร่วมกันของมหาชน (Popular Consent) หรือมีลักษณะเป็นความจริงในแบบ Inter-Subjective เนื่องจากหลักการเสียงข้างมากไม่ได้มีลักษณะความจริงแบบสมบูรณ์ที่สามารถใช้ยืนยันความจริงได้โดยปราศจากเงื่อนไข หากแต่มีสถานะความจริงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการยอมรับร่วมกันของคนในชุมชนทางการเมืองหนึ่งเท่านั้น (ในกรณีนี้อาจหมายถึงสังคมไทยและสังคมโลก) เนื่องจากหลักการเสียงข้างมากเป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าสามารถนำไปสู่การตัดสินใจอย่างสันติมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการตัดสินโดยใช้หลักการอื่นหรือในระบบการเมืองแบบอื่น แต่หากเมื่อใดประชาชนส่วนหนึ่งแสดงออกถึงการไม่ยอมรับในกติกาหรือแสดงออกต่อการไม่ยอมรับหลักการนี้อย่างมีนัยยะสำคัญ หลักการข้อนี้ย่อมไม่สามารถใช้ในการตัดสินทางสังคมการเมืองได้ รวมถึงการตัดสินโดยหลักการเสียงข้างมากก็ไม่สามารถนำมาใช้ตัดสินทางการเมืองได้ในทุกกรณี แต่จะต้องถูกใช้ภายใต้ขอบเขตหนึ่งเท่านั้น

ปัญหาส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากกรณีของสังคมไทยเกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก คือการนำหลักการเสียงข้างมากไปใช้อ้างหลักการสนับสนุนในสิ่งที่ขัดต่อหลักการอื่นๆ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือเป็นการอ้างหลักการเสียงข้างมากในแบบครอบจักรวาล (Over Simplification) ดังที่มีการอ้างหลักการเสียงข้างมากเพื่อละเมิดต่อหลักการสำคัญอื่นๆ ในระบบประชาธิปไตย เช่น การอ้างว่ามีอำนาจเหนือกว่าองค์กรอิสระ โดยปฏิเสธการตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจทุกชนิด การละเมิดต่ออำนาจตุลาการโดยอ้างว่าองค์กรทางด้านตุลาการที่ไม่ยึดโยงกับเสียงข้างมากของประชาชนจึงมีอำนาจน้อยกว่าฝ่ายที่มาจากการเลือกตั้ง การอ้างในลักษณะดังกล่าวจึงมีลักษณะของการใช้หลักการนี้ในรูปแบบของอำนาจนิยม จนกระทั่งทำให้คนจำนวนมากหมดความเชื่อถือในการนำหลักการนี้มาตัดสินปัญหาทางสังคมการเมือง

สภาพปัญหาทางสังคมการเมืองไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมานอกจากความเสื่อมศรัทธาในหลักการเสียงข้างมากแล้ว ความขัดแย้งได้นำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาของผู้คนจำนวนมากต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย สังคมการเมืองไทยจึงต้องการการสร้างการรับรู้ใหม่เกี่ยวกับหลักการเสียงข้างมาก ในทางหนึ่งคือ การรับรู้ว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ใช่หลักการที่มีสถานะทางทฤษฎีเป็นหลักการอันสมบูรณ์สามารถสนับสนุนความจริงในการตัดสินทางสังคมการเมืองได้

แบบไร้เงื่อนไขและไร้ขอบเขต และในอีกทางหนึ่งก็ต้องไม่ทำให้หลักการเสียงข้างมากเป็นหลักการอันเลวร้าย เป็นทรราชย์โดยเสียงข้างมาก หรือเป็นเสียงของโจร 500 คนที่ชนะเสียงข้างน้อยของพระ 1 คน หากแต่ต้องเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องที่จะทำให้การใช้หลักการเสียงข้างมากสามารถนำไปสู่การยอมรับหลักการนี้ในฐานะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันอย่างสันติของคนในสังคมไทยได้ เพราะอย่างไรก็ตามการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการใช้หลักการนี้ในการตัดสินใจปัญหาทางสังคมการเมืองได้

การรับรู้ที่ควรสร้างขึ้นใหม่เกี่ยวกับการหลักการเสียงข้างมากในสังคมไทยจึงเป็นการรับรู้ถึงข้อจำกัดในการอ้างหลักการเสียงข้างมาก หลักการเสียงข้างมากจะสามารถใช้ในเรื่องใดได้และไม่สามารถใช้ในเรื่องใดได้ เช่น การใช้หลักการเสียงข้างมากในกรณีของความชอบธรรมในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ความชอบธรรมในการออกกฎหมาย การทำประชามติ แต่ไม่ใช่ใช้เพื่อตัดสินคดีความข้อพิพาทเชิงกฎหมาย และการใช้หลักการเสียงข้างมากต้องพิจารณาถึงการละเมิดหลักการอื่นที่สำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย เช่น การมีระบบการตรวจสอบและการถ่วงดุล การปกครองโดยนิติรัฐ หรือในบางกรณีอาจต้องเป็นการตัดสินโดยเสียงข้างมากที่มีความเข้มข้นยิ่งขึ้นอีก เช่น กำหนดให้เป็นจำนวนเสียงสองในสาม เสียงสามในสี่ หรือเสียงที่เป็นเอกฉันท์ การมีกระบวนการการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) หรือการทำประชามติ (Referendum) เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับเสียงข้างมาก เช่น ในประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและมีผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างสูง หรือเป็นประเด็นที่อาจก่อให้เกิดการละเมิดต่อหลักการสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือหลักการอื่นๆ ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

6.2 การเคารพในหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญอื่นควบคู่ไปกับหลักการเสียงข้างมาก

ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และ 2550 มีความพยายามทำให้มีกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลอยู่ภายในภักดี โดยการนำหลักการสำคัญของประชาธิปไตยแบบการมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงมาใช้ผสมผสานกัน เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าชื่อเสนอหรือคัดค้านกฎหมาย การกำหนดให้มีกระบวนการประชาพิจารณ์หรือการแบ่งอำนาจให้กับองค์กรต่างๆ แต่องค์กรเหล่านั้นไม่สามารถดำเนินการได้และค่อยๆ ถูกกลืนไปโดยฝ่ายบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งแยกอำนาจและการตรวจสอบถ่วงดุลหรือการเคารพในหลักนิติรัฐ เหลือเพียงการอ้างเสียงข้างมากที่สนับสนุนรัฐบาลเมื่อครั้งเลือกตั้งเท่านั้นที่ใช้เป็นฐานยืนยันการใช้อำนาจของ

รัฐบาล เหมือนกับแนวคิดแบบชุมปีเตอร์ (Schumpeterian) ที่เสนอให้หลักการเสียงข้างมากเป็นเครื่องมือการตัดสินใจทางสังคมการเมืองแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ทำให้ในท้ายที่สุดหลักการเสียงข้างมากได้กดทับความเห็นที่แตกต่างในสังคมเอาไว้มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จนนำไปสู่คำถามสำคัญว่า หลักการเสียงข้างมากควรมีสถานะอย่างไร และควรมีความสัมพันธ์กับหลักการอื่นๆ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างไร

ในคำอธิบายลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยรูปแบบอื่น เช่น ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (Liberal Democracy) จอห์น ล็อก (John Locke) ก็เห็นว่าคุณค่าสูงสุดของประชาธิปไตยอยู่ที่การเป็นระบอบการปกครองตนเองโดยประชาชนที่มีเสรีภาพและเสมอภาค สิทธิในการปกครองตนเองไม่ใช่สิ่งที่หายไปทันทีภายหลังการเลือกตั้ง หากแต่จะต้องมีเงื่อนไขเพื่อปกป้องการจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารและแสดงออก เสรีภาพของสื่อและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม เป็นการปกครองโดยหลักนิติรัฐ โดยยอมรับให้คุณค่าเหล่านี้มีอำนาจในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายเสียงข้างมากได้ (Locke, 2005) หรือเหมือนกับที่จอห์น รอลส์ (Rawls, 1971) เห็นว่าจำเป็นต้องรับประกันเสรีภาพพื้นฐานให้กับผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง โดยเสรีภาพพื้นฐานจะต้องประกอบด้วย เสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการสื่อสารและการแสดงออก เสรีภาพของสื่อ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการครอบครองทรัพย์สิน เสรีภาพในการลงคะแนนเสียงและดำรงตำแหน่งทางการเมือง เสรีภาพในการไม่ถูกจับกุมหรือยึดทรัพย์อย่างไม่ชอบด้วยเหตุผล และหลักนิติรัฐ (Rawls, 1971) การให้ความสำคัญกับเสรีภาพพื้นฐานในฐานะคุณค่าหลักของประชาธิปไตยจึงจะทำให้สามารถตรวจสอบและถ่วงดุลโดยอาศัยการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติโดยสถาบันตุลาการได้

ส่วนในข้อเสนอของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) และประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองซึ่งเป็นข้อเสนอที่เกิดจากการพบปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ถึงแม้ประชาธิปไตยแบบตัวแทนจะอ้างว่าตัวแทนถูกเลือกมาโดยประชาชนก็ตาม แต่การใช้อำนาจจากการเลือกตั้งในรูปแบบอำนาจนิยมโดยไม่สนใจเสียงของประชาชนภายหลังจากการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เลือกหรือไม่เลือกก็เท่ากับเป็นการละเมิดหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การกระทำดังกล่าวเท่ากับทำให้กระบวนการเลือกตั้งกลายเป็นกระบวนการทำลายการตัดสินใจทางการเมืองอย่างเป็นอิสระของประชาชน โดยละทิ้งทั้งเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยไปเสมือนกับเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริงภายหลังการเลือกตั้ง คงเหลือแต่เพียงการตัดสินใจทางสังคมการเมืองของตนเองและพรรคพวกเท่านั้น ตามทัศนะของ

ประชาธิปไตยแบบร่วมไคร้ตรง เอมี กัทแมน (Amy Gutmann) เสนอว่าประชาธิปไตยต้องสนับสนุนการใช้อำนาจเหนือตนเอง (Autonomy) ของปัจเจกบุคคล การแสดงออกถึงความมุ่งมั่น และการกระทำต่างๆ ที่จะออกแบบชีวิตของตนผ่านการไคร้ตรงอย่างมีเหตุผล ประชาธิปไตยแบบร่วมไคร้ตรงจะให้ค่ากับหลักการเสียงข้างมากเสมือนเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้เกิดการไคร้ตรงเชิงสาธารณะในประเด็นต่างๆ ที่จะถูกทำให้เกิดความเข้าใจอย่างดีที่สุดผ่านกระบวนการร่วมไคร้ตรง (Gutmann, 2007, p. 527) การตัดสินใจโดยเสียงข้างมากจึงไม่ได้เป็นเพียงการตัดสินใจในเชิงปริมาณ หากแต่ต้องทำให้การตัดสินใจในเชิงปริมาณนั้นเป็นปริมาณที่มีคุณภาพด้วยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการร่วมไคร้ตรง

แนวความคิดประชาธิปไตยที่นำมาเสนออาจมีข้อโต้แย้งถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นใหม่ๆ ได้ อีก แต่สิ่งที่มีร่วมกันคือการเห็นว่าการตัดสินใจทางสังคมการเมืองโดยหลักการเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับการปกครองแบบประชาธิปไตย การพิจารณาปัญหาของหลักการเสียงข้างมากในสังคมการเมืองไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่สนับสนุนหลักการเสียงข้างมากว่ามีอำนาจสูงสุดท่ามกลางการยืนยันถึงการเลือกตั้งหรือการอ้างเสียงข้างมากว่าเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจทางสังคมการเมืองที่ดีที่สุดนั้น มีความจำเป็นต้องยืนยันถึงหลักการอื่นที่มีความสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไปพร้อมๆ กันด้วย เช่น การยอมรับเสรีภาพและความเสมอภาคของฝ่ายที่เป็นเสียงข้างน้อย การแบ่งแยกอำนาจเพื่อให้เกิดการตรวจสอบและการถ่วงดุล โดยองค์กรและกลไกต่างๆ ที่ให้อำนาจไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือโดยการยอมรับในอำนาจการตรวจสอบความชอบธรรมทางกฎหมายด้วยรัฐธรรมนูญ (Judicial Review) เช่น การมีศาลรัฐธรรมนูญ ไม่อย่างนั้นเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่หลักการและคุณค่าอื่นๆ ในระบอบประชาธิปไตยถูกทำลายลงไป การอ้างอิงการตัดสินใจของเสียงข้างมากหรือการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวก็จะไม่สามารถใช้เพื่อยืนยันถึงความเป็นประชาธิปไตยของสังคมนั้นได้อีกต่อไป

6.3 การให้ความสำคัญกับการเมืองเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทยอย่างเหมาะสม

จากการพิจารณาปัญหาทางสังคมการเมืองไทยในบทที่ 4 พบว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยไม่สามารถแยกออกจากวัฒนธรรมทางสังคมการเมืองไทยได้ ปัญหาความขัดแย้งในช่วงเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา เป็นการปะทะกันระหว่างการเรียนรู้ใน 2 รูปแบบหลักๆ คือ การเรียนรู้ในฝ่ายของประชาธิปไตยแบบไทยที่มีฐานอยู่บนวาทกรรมแบบลัทธิชนชาตินิยม และการเรียนรู้แบบไทยที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคของนายทักษิณ รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างวาท

กรรมทางการเมืองในสังคมไทยกับความรู้สึกและอารมณ์ทางสังคมการเมืองที่ร่วมกันส่งผลต่อความขัดแย้ง ดังนั้นเมื่อพบว่าปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากไม่ใช่เพียงปัญหาความขัดแย้งกันในหลักการและทฤษฎีทางการเมือง สังคมไทยจึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาหาทางออกจากปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นเชิงวัฒนธรรมด้วย

ในด้านหนึ่งปัญหาจึงเป็นเรื่องของการสร้างคำอธิบายถึงลักษณะของการเมืองแบบไทยหรือประชาธิปไตยแบบไทยที่นำไปสู่ชุดคำอธิบายว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยมีลักษณะความเฉพาะตัว (Uniqueness) แต่การอ้างอิงถึงวัฒนธรรมทางสังคมการเมืองแบบไทยไม่ควรนำไปสู่การยืนยันว่าเราควรยึดแบบของประชาธิปไตยแบบไทยเป็นทางออก เช่นการกำหนดตัดสินแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองด้วยวิธีการทำรัฐประหาร หรือวิธีการแบบอำนาจนิยมโดยการอาศัยอำนาจในรูปแบบอื่นที่ไม่ได้อยู่ในระบบประชาธิปไตยมาใช้ในการแก้ปัญหา หากแต่จะต้องแสวงหาจุดร่วมที่เป็นข้อตกลงกันได้ของทั้งสองแนวทางเพื่อให้ทำทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง คือระหว่างหลักการแบบประชาธิปไตยและวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย โดยการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยในรูปแบบใหม่ๆ ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและวัฒนธรรมทางสังคมการเมืองที่เปลี่ยนไปได้ ดังที่ เกษียร เตชะพีระ กล่าวถึงเรื่องรัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมว่ามีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขใหม่ในยุคการเมืองมวลชน เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นอยู่ไม่สามารถนำมาใช้ได้อีกต่อไป โดยนำเสนอว่าเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทยที่จำเป็นต้องปรับปรุงใหม่น้อย 4 ข้อคือ

1) การถือความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติวิสัยของสังคมไทยพอๆ กับความรู้สึกสามัคคี และไม่ควรถือว่าความขัดแย้งกันทางการเมืองเป็นเรื่องผิดปกติ ไม่ธรรมชาติหรือไม่ไทย

2) การปฏิเสธเป้าหมายสูงสุดชั่วคราวทางการเมือง คือการยึดถือสิ่งใดอย่างสุดขีดจนกระทั่งกลายเป็นทำลายล้างสิ่งดีงามอื่นๆ

3) การเห็นว่าวิธีการสำคัญกว่าเป้าหมาย เช่น การใช้เป้าหมายประชาธิปไตยปราบคอร์รัปชัน ปราบยาเสพติด เพื่อยืนยันวิธีการที่ผิดอย่างไรก็ได้ เช่น รัฐประหาร การปฏิบัติสองมาตรฐาน ฆ่าตัดตอน แต่ควรถือว่าเป้าหมายและวิธีการเป็นกระบวนการเดียวกัน

และ 4) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน โดยเฉพาะฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง (เกษียร เตชะพีระ, 2554)

ความเห็นของเกษียรสอดคล้องกับความเห็นของสายชล สัตยานุรักษ์ ที่มีความเห็นว่าปัญหาทางสังคมการเมืองไทยเป็นปัญหาเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่มีข้อจำกัดและคับแคบจนไม่

สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้ หรือเป็นปัญหาเรื่อง วิกฤตอัตลักษณ์ของความเป็นไทย โดยมีข้อสรุปว่าความเป็นไทยที่ดำรงอยู่ไม่สามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยได้แล้ว เช่น การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมที่มีลำดับชั้นแบบไทยที่ไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นในสังคมไทยที่มีความซับซ้อนขึ้น จากความสัมพันธ์แบบผู้ใหญเมตตาผู้น้อยที่กลายเป็นความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์ที่เน้นเรื่องกำไรและขาดทุน รูปแบบการใช้ทรัพยากรและการแข่งขันทรัพยากรก็มีความรุนแรงขึ้น รวมถึงค่านิยมอื่นๆ ที่ติดตามมา โดยสายชล มีข้อเสนอว่า “ทุกฝ่ายของสังคมไทยจะต้องร่วมกันคลี่คลายโดยเร็วที่สุด ด้วยการหาทางนิยามความหมายของ “ความเป็นไทย” ให้กว้างพอที่คนทุกกลุ่มจะมี “พื้นที่” อยู่ในสังคม การเมืองไทยอย่างเสมอภาค และสามารถดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548, น. 65)

การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตัวเองนั้นมีฐานะของการเป็นชุดคุณค่าอันหนึ่งที่จะต้องยืนยันสนับสนุน และภายใต้การยืนยันสนับสนุนหลักการของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้กับความคิด ความเชื่อ ที่เป็นคุณค่าในเชิงวัฒนธรรมได้เข้ามามีส่วนเป็นหัวข้อของการไตร่ตรองแก้ไขปัญหาทางการเมืองไทยด้วย ซึ่งน่าจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการเก็บกดปิดกั้นความเป็นจริงทางวัฒนธรรมทางสังคมเอาไว้ เพราะข้อดีอย่างหนึ่งของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยคือระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองรูปแบบเดียวที่ทำให้แนวความคิดที่แตกต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขมากที่สุด เพราะฉะนั้นการให้ความสำคัญกับเมืองเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทยอย่างเหมาะสมจึงเป็นประเด็นที่ควรต้องพิจารณาอย่างจริงจัง

6.4 ความเข้าใจเรื่องความเป็นการเมืองในสังคมไทย

สังคมไทยมีความจำเป็นต้องสร้างการรับรู้เกี่ยวกับความหมายของ “ความเป็นการเมือง” (Political) ในรูปแบบใหม่ คือการรับรู้ว่าธรรมชาติของความเป็นการเมืองไม่ใช่เรื่องของความปรองดองสมานฉันท์ (Reconciliation) หรือการร่วมกันเพื่อแสวงหาฉันทามติ (Consensus) ในแบบข้อเสนอของฮาเบอร์มาส แต่เป็นการเมืองในรูปแบบของการต่อสู้แข่งขัน (Competition) และการมองว่าความขัดแย้งและการต่อสู้แข่งขันกันเป็นเรื่องปกติของความเป็นการเมือง เพียงแต่การต่อสู้แข่งขันกันนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ความเคารพในความแตกต่าง และไม่นำพาความขัดแย้งไปสู่ความรุนแรงหรือสิ่งที่ไม่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย ดังที่ปรากฏในข้อโต้แย้งประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองของชองตัล มูฟฟ์ (Chantal Mouffe) ที่เห็นว่าการให้ความสำคัญกับการเป็นการเมือง

(Political) ว่าไม่ใช่เป็นเรื่องความปรองดอง หากแต่เป็นความขัดแย้งที่เป็นเรื่องปรกติของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากกว่า (Mouffe, 2005)

มูฟฟ์มีความเห็นว่าลักษณะสำคัญของความเป็นการเมืองคือความเป็นปฏิปักษ์ของฝ่ายที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ความขัดแย้ง การครอบงำ การต่อสู้เชิงวาทกรรม เป็นความปรกติของความเป็นการเมือง เธอกล่าวว่า “การเมืองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมประกอบด้วยความเป็นจริงในกระบวนการการเจรจาต่อรองกันอย่างต่อเนื่อง ผ่านการเชื่อมประสานกันของอำนาจการครอบงำที่แตกต่างกัน” (Mouffe, 2005, p. 45) มูฟฟ์ยอมรับว่าพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ของการเป็นปฏิปักษ์กัน แต่เป็นความเป็นปฏิปักษ์ที่ตั้งอยู่บนการเคารพซึ่งกันและกันก็จะเป็นรูปแบบที่อันตราย เธอได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “ความเป็นปฏิปักษ์แบบพหุนิยม” (Agonistic Pluralism) หรือ “ประชาธิปไตยแบบเป็นปฏิปักษ์” Agonistic Democracy ที่หมายถึงความเป็นการเมืองที่เป็นเรื่องของการแข่งขันภายใต้การยอมรับถึงความแตกต่างหลากหลาย การยอมรับให้มีความขัดแย้งในทางการเมืองที่อยู่บนความเคารพความแตกต่าง

ไชยรัตน์ เจริญสิน โอพาร์ อธิบายว่าถึงเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยตามแนวคิดของมูฟฟ์ว่า มูฟฟ์มองว่าฐานของการเมืองคือความสัมพันธ์แบบเป็นปฏิปักษ์กัน และหลักการของความเป็นการเมืองคือความขัดแย้ง เป็นความเป็นปฏิปักษ์ที่ไม่สามารถลดทอนลงไปได้อีก (The Ineradicability of Antagonism) การแยกพวกเรา/ พวกเขา- พวกเขา- เธอ ไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นสาระสำคัญของการเมือง ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบการเป็นปฏิปักษ์ (Antagonistic) ชนิดที่เป็นความต้องการกำจัดอีกฝ่ายหนึ่งให้สิ้นซาก แต่เป็นความสัมพันธ์แบบมิตร คู่ปรับหรือคู่ต่อสู้ (Agonistic) ที่ยอมรับในการดำรงอยู่และความชอบธรรมของคู่อริทางการเมือง โดยเห็นว่า “ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ต้องสามารถรับมือกับความขัดแย้งความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างฝักฝ่ายทางการเมืองที่ไม่มองฝ่ายตรงข้ามเป็นศัตรูที่ต้องทำลายล้างกัน การเป็นคู่ปรับทางการเมืองนั้นไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร แต่กลับเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเมืองแบบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จึงต้องสามารถรับมือกับความขัดแย้งและความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างฝักฝ่ายทางการเมืองได้โดยไม่นำไปสู่ความรุนแรงอย่างเช่นการทำรัฐประหาร หรือการปะทะกันของกลุ่มประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน” (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอพาร์, 2555, น. 35-36)

กรณีความขัดแย้งในสังคมการเมืองไทย เป็นความขัดแย้งที่นำไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์กันอย่างรุนแรง จะพบได้ว่าประเด็นที่มีความขัดแย้งนี้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับ

โดยตรงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งด้วย อาทิ เรื่องต่อสู้ทางชนชั้น การสนับสนุนและการต่อต้านสถาบันกษัตริย์ การคุกคามเหยียดหยามกันด้วยฐานของความเกลียดชังต่างๆ อาทิ เรื่องเชื้อชาติ ภูมิภาค ระดับการศึกษา จนมีลักษณะเป็นวาทะแห่งความเกลียดชัง หรือเป็น Hate Speech มีการสร้างคำหรือภาษาขึ้นมาเพื่อใช้ในการดูหมิ่นเหยียดหยามลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในเกือบทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น ควายแดง ขี้ข้าทักษิณ ทูตสามัญ ไพร์แดง สลัม ควายเหลือง สักดินาล้าหลัง อภิสิทธิ์ชน ฯลฯ จนกระทั่งเป็นค่านิยมที่ต้องใช้คำพูดที่รุนแรงหยาบคายเพื่อแสดงตัวตนทางการเมือง กลายเป็นเรื่องปรกติ ทำให้เกิดอาชญากรรมจากความเกลียดชัง (Hate Crime) ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การล่าแม่มด (Witch Hunt) หรือการไล่ล่าบุคคลที่เห็นต่างกับกลุ่มหรือพวกของตนมาประจานเหยียดหยามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการไล่ล่ากันในชีวิตจริง ดังที่เกิดกรณีการคุกคามปิดล้อมหรือทำร้ายร่างกายบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน (วรเทพ ว่องสรรพการ, 2562)

สังคมการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องระมัดระวังและควบคุมความขัดแย้ง เพื่อให้ความขัดแย้งนั้นยังคงอยู่ภายใต้กติกาที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปรกติสุข การกระทำใดๆ ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านความคิด คำพูด ที่มีเนื้อสร้างความเกลียดชังและนำไปสู่ความรุนแรงผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ ต้องเป็นสิ่งที่ถูกระงับยับยั้งโดยภาคประชาสังคมที่จะไม่ยอมรับ หรือหากเป็นระดับของความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น เช่น เป็นการกระทำที่นำไปสู่การละเมิดชีวิตและทรัพย์สิน มีการใช้อาวุธสงคราม มีการปลุกปั่นให้เกิดการก่ออาชญากรรมแห่งความเกลียดชังขึ้น การกระทำเหล่านี้จะต้องได้รับการควบคุมจัดการโดยรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความเป็นปฏิปักษ์ในลักษณะดังกล่าวไม่เป็นผลดีต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการอยู่ร่วมกันอย่างปรกติสุขได้ โดยเฉพาะในกรณีสังคมไทยความรุนแรงทางการเมืองก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เปิดโอกาสให้อำนาจนอกระบบประชาธิปไตยเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้เสมอ

6.5 ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับการเมือง

จากแนวความคิดแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมว่าในความเป็นรัฐต้องไม่เกี่ยวข้องกับข้อบัญญัติทางศีลธรรม (No Morals Legislation) เหมือนกับแนวคิดของจอห์น ล็อก ที่เห็นว่าศีลธรรมเป็นเรื่องส่วนตัว (Locke, 2005) กฎหมายและรัฐไม่ควรเข้าไปก้าวก่ายในบางเรื่อง เช่น การซื้อขายบริการทางเพศ พฤติกรรมรักร่วมเพศ การกระจายรายได้ จากมุมมองดังกล่าวทำให้มีความเห็นว่าการตัดสินใจโดยหลักการเสี่ยงข้างมากหรือการตัดสินใจตามหลักการประชาธิปไตยไม่มีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางจริยธรรม ดังที่เป็นแนวทางการวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งทาง

สังคมไทยที่เห็นว่าปัญหาทางการเมืองในสังคมไทยเกิดจากการนำเอาคุณค่าทางจริยธรรมเข้ามาเป็นข้ออ้างในการตัดสินทางการเมือง ในกรณีของกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ หรือ กปปส. ที่ถูกฝ่ายตรงข้ามดูหมิ่นเหยียดหยามว่าเป็นการเมืองที่ล่าช้า เป็นการเมืองเรื่องของคนดี ที่ไม่เข้ากับแนวคิดประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม จากที่กลุ่มพันธมิตร และ กปปส. โจมตีไปที่ประเด็นเรื่องจริยธรรมทางการเมือง โดยเห็นว่าฝ่ายของตนเป็นฝ่ายคนดีหรือเป็นฝ่ายของผู้มีศีลธรรม และฝ่ายตรงข้ามเป็นฝ่ายของความชั่วร้ายหรือไร้ศีลธรรม จนกระทั่งนำไปสู่ความรุนแรงในรูปแบบที่เรียกว่า “ความรุนแรงเชิงศีลธรรม (Virtuous Violence)” ซึ่งเป็นอีกลักษณะหนึ่งความรุนแรงในทางสังคมการเมืองไทยในช่วงเวลาของความขัดแย้ง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560, น. 14-18)

จากการพิจารณาจะพบได้ว่าปัญหาความขัดแย้งในช่วงเวลาที่ศึกษานั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย และการเมืองกับศีลธรรมในสังคมไทยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หรือไม่ใช่ว่าเฉพาะในช่วงเวลาที่ศึกษาเท่านั้นแต่การเมืองและศีลธรรมในสังคมไทยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้มาโดยตลอด ดังที่ ศีลธรรมในศาสนาพุทธและแนวทางปฏิบัติแบบชาวพุทธเป็นสิ่งที่กำหนดการรับรู้ด้านจริยธรรมทางการเมืองและผู้นำในสังคมไทย ในการเป็นหลักยึดถือปฏิบัติของกษัตริย์ นักการเมือง และเป็นตัวตนของผู้มีศีลธรรมในสังคมไทย การกล่าวถึงความดีในความหมายของทั้งพันธมิตรฯ และ กปปส. เป็นความดีที่มีความหมายผูกโยงเกี่ยวกับความเป็นไทยในลักษณะต่างๆ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา สถาบันกษัตริย์ หรือเป็นความหมายของความดีที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมความเป็นไทย โดยวาทกรรมในแบบที่เรียกว่า “วาทกรรมคนดี” ก็มีขึ้นเพื่อต่อสู้กับชุดคุณค่าต่างๆ ของระบอบทักษิณ และนำเอาแบบแผนทางศีลธรรมในรูปแบบเดิมให้กลับคืนมา จนกระทั่งในบางกรณีได้นำไปสู่การละเมิดฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นจากวาทกรรมการเมืองเรื่องคนดีก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าความดีหรือจริยธรรมกับการเมืองไม่ควรมีความเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากเป้าหมายทางปรัชญาการเมืองก็ให้ความสำคัญกับเป้าหมายในเชิงคุณค่าด้วยกันทั้งสิ้น ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับจริยธรรมจึงต้องพิจารณาถึงลักษณะในการเกี่ยวข้องกันว่าควรเป็นอย่างไรมากกว่า

ในแนวคิดแบบชุมชนนิยม (Communitarianism) ของไมเคิล เจ แซนเดล (Michael J. Sandel) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนอันหนึ่ง เขาเห็นว่าการเมืองมีความหมายมากกว่าการอ้างอิงถึงเรื่องสิทธิและความเสมอภาค แต่มีความจำเป็นต้องอ้างอิงถึงความยุติธรรม (Justice) ที่ต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมและการใช้เหตุผลเพื่อความดีสาธารณะและนำไปสู่เป้าหมายทางสังคม เป้าหมายทางสังคมของแซนเดลคือการมีชีวิตที่ดี (Good Life) เขาเห็นว่าการเมืองไม่ควรมุ่งสนใจอยู่แต่กับประเด็นเรื่อง

สวัสดิการและเสรีภาพ การเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจและการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล การใช้เหตุผลในรูปแบบของระบบตลาดไม่สามารถตอบคำถามให้กับสังคมได้ในหลายๆ เรื่อง เนื่องจากท่ามกลางการแลกเปลี่ยนทำสัญญากันในระบบตลาดนั้นอาจจะเกิดคุณค่าบางประการที่สนับสนุนความหมายของชีวิตที่ดีได้ เช่น การไม่สามารถปล่อยให้การซื้อขายแลกเปลี่ยนอวัยวะสามารถทำได้โดยเสรี เป็นต้น สังคมจึงต้องอาศัยสำนักชุมชนที่เข้มแข็งโดยการปลูกฝังจิตสาธารณะให้กับพลเมือง การตัดสินใจทางสังคมการเมืองก็ต้องอาศัยพื้นที่สาธารณะในการแลกเปลี่ยนและสร้างเจตจำนงร่วมกันทางการเมืองในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมขึ้น ในทางกลับกันการปฏิเสธหรือกดทับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมเอาไว้ด้วยกลไกของเสียงข้างมากกลับมีแนวโน้มที่จะสร้างปัญหาในเชิงสังคมได้มากกว่า (แซนเดล, 2553)

ในความเห็นของแซนเดลระบอบการเมือง (ในกรณีนี้หมายถึงประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม) จึงไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ที่ปราศจากการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรม ดังที่เขากล่าวว่า

...การผนึกรวมความเห็นต่างทางศีลธรรมของเราเข้าสู่พื้นที่สาธารณะอย่างเหนียวแน่นมากกว่าเดิมจะสร้างรากฐานของความเคารพซึ่งกันและกันที่แข็งแกร่งกว่าเดิม ไม่ใช่อ่อนแอกว่าเดิม เขาเห็นว่าแทนที่จะหลีกเลี่ยงความเชื่อทางศีลธรรมและศาสนาของเพื่อนพลเมือง เราควรสนทนากับพวกเขาตรงๆ บางครั้งด้วยการท้าทายและถกเถียง บางครั้งด้วยการรับฟังและเรียนรู้จากพวกเขา ไม่มีหลักประกันใดๆ ว่าการอภิปรายสาธารณะในประเด็นศีลธรรมยากๆ จะนำไปสู่จุดที่เราตกลงกันได้ หรือทำให้ทุกคนเห็นคุณค่าของมุมมองทางศีลธรรมหรือศาสนาของคนอื่น เป็นไปได้เสมอที่ยังเราเรียนรู้เรื่องลัทธิทางศีลธรรมหรือศาสนาใดๆ เราอาจยิ่งชอบมันน้อยลงเท่านั้น แต่เราไม่มีวันรู้ว่าเราจะได้ลอง การเมืองแห่งการมีส่วนร่วมทางศีลธรรมไม่เพียงแต่เป็นอุดมคติที่สร้างแรงบันดาลใจมากกว่าการเมืองแห่งการหลีกเลี่ยง หากมันเป็นรากฐานอันสดใสสำหรับสังคมที่ยุติธรรม... (แซนเดล, 2553, น. 347)

การอ้างถึงหลักการเสียงข้างมากและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยเห็นว่าเป็นหลักการและระบอบที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการทางจริยธรรมใด จึงไม่ใช่ทางเลือกเดียวในการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับการเมือง ในขณะที่เดียวกันการให้น้ำหนักกับความดีและศีลธรรมในรูปแบบของความเชื่อทางศาสนาหรือคุณค่าในเชิงประเพณี วัฒนธรรมผ่านวาทกรรมความเป็นไทยจนกระทั่งนำไปสู่การละเมิดคุณค่าและหลักการที่มีอยู่ในระบอบการปกครองแบบ

ประชาธิปไตยก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเช่นกัน การกล่าวถึงจริยธรรมทางการเมืองจึงต้องตระหนักถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและการสร้างความสมดุลระหว่างหลักการและคุณค่าในระบบประชาธิปไตยกับความคิดในเชิงคุณค่าของชุมชนหรือสังคมร่วมด้วยมากกว่า

6.6 การพัฒนาเงื่อนไขที่ส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองให้เอื้อต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย

จากการอ้างอิงเรื่องประชาธิปไตยกับวัฒนธรรมแบบพลเมือง (The Civic Culture) ของอัลมอนด์กับเวอร์บา (Almond and Verba) ที่กล่าวถึงในบทที่ 4 การพัฒนาประชาธิปไตยจะต้องปลูกหรือรับเอาระบบคุณค่าทัศนคติทางการเมืองชุดหนึ่งที่เรียกว่าวัฒนธรรมแบบพลเมือง (The Civic Culture) เข้าไว้ด้วยกันเป็นเสมือนทุนทางสังคม (Almond and Verba, 1963 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, 2555, น. 331) ในกรณีสังคมการเมืองไทย ฝ่ายที่ต่อต้านนายทักษิณหรือฝ่ายที่เห็นว่าหลักการเสียงข้างมากไม่สามารถใช้ได้ในทุกกรณี มีการรับรู้เกี่ยวกับการรัฐประหารและโครงสร้างของระบบสังคมการเมืองที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการเมืองว่าไม่สามารถแยกขาดออกจากสถาบันกษัตริย์และกองทัพได้ ผู้ที่จะสามารถเข้ามาใช้อำนาจในการสร้างความยุติธรรมในสังคมการเมืองไทยจึงไม่ได้จำกัดเพียงแก่นักการเมืองหรือการอ้างอิงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน อำนาจในลักษณะพิเศษต่างๆ เช่น กองทัพสามารถเข้ามาควบคุมให้ความดีงามเป็นปกติสุขของสังคมไทยกลับคืนมา ด้วยแนวคิดเช่นนี้จึงต้องถือว่าสังคมไทยมีทุนทางสังคมที่ไม่เอื้อกับความเป็นประชาธิปไตย ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมีการรับรู้ถึงการให้หลักการเสียงข้างมากในรูปแบบของอำนาจนิยม ซึ่งก่อให้เกิดการละเมิดต่อคุณค่าต่างๆ ที่มีอยู่ในระบบประชาธิปไตยเช่นกัน

ปัญหาที่ทำให้มีความแตกต่างในเรื่องประชาธิปไตยในระหว่างสองกลุ่มใหญ่ในสังคมไทยจึงเป็นปัญหาที่เกิดจากการรับรู้ที่แตกต่างกันเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การแก้ปัญหาคความขัดแย้งจึงควรสร้างการรับรู้ใหม่ตามรูปแบบของสังคมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทย โดยการยืนยันถึงชุดความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้สามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนในวัฒนธรรมทางสังคมการเมืองของไทย อาทิ ความเชื่อมั่นต่อสิทธิและความเสมอภาค การยอมรับการตรวจสอบและการถ่วงดุล การยึดหลักความเป็นนิติรัฐ หรือการปฏิเสธการสร้างการรับรู้ต่างๆ ที่เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองชนิดที่ไม่นำไปสู่การสร้างสรรค์การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อาทิ วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ผูกพันกับความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ และความสัมพันธ์ในเชิงระดับชั้นในสังคมไทย

เนื่องจากพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยคือการเคารพในความเป็นมนุษย์ การยอมรับในเรื่องสิทธิและความเสมอภาคจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย วัฒนธรรมที่มาจากวิถีคิดแบบอำนาจนิยมทุกชนิด รวมถึงวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับองค์กรสถาบันต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทยจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเองและการสร้างการรับรู้ในรูปแบบใหม่ หากมีความต้องการจะพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยอย่างแท้จริง

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยจำนวนมากที่มีความพยายามศึกษาปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ในปัจจุบันปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่ในสังคมการเมืองไทย และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่สามารถคลี่คลายไปได้ในเร็ววัน จากการพิจารณาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองและการสร้างการรับรู้ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยด้วยวิธีการศึกษาในแบบของการวิเคราะห์หาทฤษฎีในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมีความคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะช่วยให้การศึกษาปัญหาความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมากมีกรอบการมองปัญหาที่กว้างขึ้นและสอดคล้องกับปรากฏการณ์ความขัดแย้งได้มากกว่า สิ่งในงานวิจัยนี้นำเสนอเป็นกรอบแนวคิดในการพิจารณาปัญหาเรื่องหลักการเสียงข้างมากที่มีที่มาจากการศึกษาปัญหาในงานวิจัย โดยเป็นกรอบแนวคิดที่สร้างขึ้นจากการเชื่อมโยงหลักการและอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยกับวัฒนธรรมทางสังคมการเมืองไทยและสภาพปัญหาจริงเข้าไว้ด้วยกันเพื่อใช้ตีความทำความเข้าใจปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการเสียงข้างมาก เนื่องจากหากสังคมไทยเป็นสังคมที่ต้องการการสนับสนุนเพื่อพัฒนาไปในแนวทางแบบประชาธิปไตยก็มีความจำเป็นต้องวางอยู่บนหลักการและอุดมการณ์อื่นที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่เพียงการยึดตามหลักการเสียงข้างมาก และเพื่อท้ายที่สุดสังคมไทยจะสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมประชาธิปไตยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนไทยในทุกกลุ่มทุกฝ่ายอย่างแท้จริงได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

- เกษียร เตชะพีระ. (2547). ระบอบทักษิณ. *ฟ้าเดียวกัน*, 2(1), 36-55.
- เกษียร เตชะพีระ. (2548). บทวิจารณ์การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลัก และ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง. *ฟ้าเดียวกัน*, 3(4), 69-81.
- เกษียร เตชะพีระ. (2550). รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 กับการเมืองไทย. ใน *รายงานวิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 8* (น.1-76). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษียร เตชะพีระ. (2554). *รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทยใหม่ในยุคการเมืองมวลชน*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1308314632&grpId=no&catid=no
- คณะกรรมการการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐทำเนียบรัฐบาล. (2547). *จากรากหญ้าสู่รากแก้ว ผลงานรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร 4 ปี* [แผ่นพับ]. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ. (2550). *คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญยุบพรรคไทยรักไทย คำวินิจฉัยที่ 3-5 / 2550*. สืบค้นจาก <http://www.thprc.org/files/คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญยุบพรรคไทยรักไทย.pdf>
- กณิน บุญสุวรรณ. (2548). *รัฐธรรมนูญตายแล้ว*. กรุงเทพฯ: ขอดคิดด้วยคน.
- คำคุณ สิทธิสมาน. (2548). *ประชาธิปไตย 4 วินาที*. สืบค้น 22 มิถุนายน, 2558, จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=948000022522>
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2517). *ความคิดอิสระ รวมบทความการเมืองระหว่างปี พ.ศ.2511-2516*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์เนศ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลัทธิ และความเป็นอื่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิทยา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). *สัญญาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษา รัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิทยา.
- แซนเดล, ไมเคิล. (2553). *ความยุติธรรม (ฉบับปรับปรุง)* [Justice: What's the Right Thing to Do?]. (สถุณี อาชวนันทกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.
- ทิวากร แก้วมณี. (2557). *ระบอบทักษิณ*. สืบค้น 6 มีนาคม, 2562, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/dhiwakorn/2014/01/29/entry-1>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไทยรัฐออนไลน์. (2554, 26 พฤษภาคม). *พรม.ยันรณรงค์โหวต โนทั่วประเทศมันใจ5-10%จะแสดงพลัง*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/content/174314>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2556, 9 ธันวาคม). *แถลงยุบสภารัฐบาลยิ่งลักษณ์'ฉบับเต็ม!*. สืบค้น 4 กันยายน, 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/388120>
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2549). *ประชาธิปไตยแบบปริศนาหรือ. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 4(3), 77-90.*
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *วิพากษ์ 4 ปี 'ระบอบทักษิณ' จากเผด็จการพรรคเดียวสู่ยึดสัมปทานประเทศ. เศรษฐสาร, 18(7), 1-5.*
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2551). *นิทานสอนใจว่าด้วยความโง่ จน เจ็บ ของผู้เลือกตั้งชนบท: มายาคติและอคติของนักรัฐศาสตร์ไทย. ฟ้าเดียวกัน, 6(4), 140-155.*
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2553). *ประชาธิปไตยของฉัน ของท่าน และของเธอ. October 9, 8-53.*
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2560). *รายงานวิจัยเรื่อง ธรรมชาติระบอบสังคมนิยม ความรุนแรงเชิงศีลธรรม และอนารยะระดับขึ้น: การเมืองอัตลักษณ์ของ "คนดี" ในวิกฤตการเมืองไทย (2556-2557)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ประชาไทออนไลน์. (2556ก, 25 มกราคม). *สุเทพให้ กปปส. ทั่วประเทศตื่นเข้ามึดไปดักที่หน่วยเลือกตั้ง*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://prachatai.com/journal/2014/01/51396>
- ประชาไทออนไลน์. (2556ข, 19 พฤษภาคม). *เจษฎา-ยุกติ-ประจักษ์-วีระ ถก "เลือกตั้งคือทางออก นายกฯเถื่อนคือทางตัน"*. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://prachatai.com/journal/2014/05/53305>
- ประชาไทออนไลน์. (2557, 19 พฤษภาคม). *เจษฎา-ยุกติ-ประจักษ์-วีระ ถก "เลือกตั้งคือทางออก นายกฯเถื่อนคือทางตัน"*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://prachatai.com/journal/2014/05/53305>
- ปิยฤดี ไชยพร. (2554). *ประชาธิปไตย*. สืบค้น 6 มีนาคม, 2562, จาก <http://www.parst.or.th/philospedia/democracy.html>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2548ก, 22 ตุลาคม). *พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี กล่าวในรายการ "นายกฯ ทักษิณ คุยกับประชาชน"*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9480000145877>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ผู้จัดการออนไลน์. (2548ข, 1 พฤศจิกายน). “ทักษิณ” ประกาศใครไม่เลือก ทรท.ช่วยทีหลัง. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9480000150744>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2554, 29 เมษายน). “สนธิ” ถาม “สมศักดิ์” รับงานใครมาทำลาย พรม. ลั่นสั่ง สอน ก.ม.ม. “โหวตโน-ยึดพรรคคืน”. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9540000053090>
- พระธรรมโกศาจารย์ [พุทธทาสภิกขุ]. (2549). *ฟ้าสว่างทางธรรม*. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิและธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต]. (2549). *ประชาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ (จุดบรรจบ: รัฐศาสตร์ กับ นิติศาสตร์)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2547). เส้นทางประชาธิปไตยและการปรับตัวของประเทศไทยในระบอบทักษิณ. *ฟ้าเดียวกัน*, 2(1), 64-91.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2552). ประชาธิปไตยที่ห้ามกิน กับ ประชาธิปไตยที่กินได้. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://prachatai.com/journal/2009/04/20760>
- โพสต์ทูเดย์. (2555, 28 ตุลาคม). โมเดล “เสธ.อ้าย” แข่งแข่งประเทศ 5 ปี. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/184851>
- โพสต์ทูเดย์. (2557, 25 มีนาคม). เปิด คำวินิจฉัยกลาง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เลือกลง 2 ก.พ. โมงะ. *โพสต์ทูเดย์*. สืบค้น 21 มีนาคม, 2561, <https://www.posttoday.com/politic/news/285560>
- มนตรี เจนวิทย์การ. (2554). พรรคการเมืองขนาดเล็กในการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป 3 กรกฎาคม 2554 การวิเคราะห์พัฒนาการเชิงเปรียบเทียบ. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 9(2), 74-104.
- ยศ สันตสมบัติ. (2547). วัฒนธรรมการเมืองไทยยุคทักษิณนิยม. *ฟ้าเดียวกัน*, 2(1), 56-61.
- ยุคติ มุกดาวิจิตร. (2556). *ศรัทธาต่อการเลือกตั้ง*. สืบค้น 4 กันยายน, 2561, จาก https://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRNNE9ERTFNak15TIE9PQ==&catid=
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). สืบค้นจาก <http://gad.kku.ac.th/main/th/wp-content/uploads/2013/10/2-3-2540.pdf>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550). สืบค้นจาก <https://www.ombudsman.go.th/10/documents/law/Constitution2550.pdf>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ราชกิจจานุเบกษา. (2549). พระราชกฤษฎีกา ยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549. เล่ม 123 ตอนที่ 20ก 24 กุมภาพันธ์ 2549, สืบค้น 31 สิงหาคม, 2561, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2549/00182649.PDF>
- วรเทพ ว่องสรรพการ. (2557). บทอภิปรายบทความของกฤตภาส ศักดิ์ฐานานนท์ เรื่อง “ปัจเจกบุคคลร่วมในสังคมการเมืองกับบทบาทของเสียงข้างมาก. วารสารสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย, 9(2), 106-109.
- วรเทพ ว่องสรรพการ. (2561). วาทกรรมความเป็นไทยกับการควบคุมทางสังคม. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 40(1), 124-157.
- วรเทพ ว่องสรรพการ. (2562). เฟซบุ๊ก แอปพลิเคชัน กับการแสดงออกทางการเมือง. วารสารศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 14(2), 39-51.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). เศรษฐศาสตร์แนวใหม่ เพื่อชีวิตและระบบนิเวศที่สันติสุข. สืบค้น 6 มีนาคม, 2562. จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/dhiwakorn/2012/06/17/entry-2>
- วิทยากร เชียงกุล. (2556, 16 ธันวาคม). “ระบอบทักษิณ” เป็นส่วนหนึ่งของระบอบผูกขาดโดยชนชั้นนำส่วนน้อย. กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์, 2562, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/549373>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). ประชาธิปไตย 4 วินาที. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์, 2562, จาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ประชาธิปไตย_4_วินาที
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2548). การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลัก และ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง. ฟ้าเดียวกัน, 3(4), น. 40-67.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2548). การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548. สืบค้น 6 กันยายน, 2559, จาก https://www.ect.go.th/ect_th/ewt_dl_link.php?nid=231.
- สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2553). แผนชิงชาติไทย ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง (พ.ศ. 2491-2500) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย และอนุสรณ์ อุณโณ. (2560). รายงานการวิจัยเรื่อง “การเมืองคนดี”: ความคิดปฏิบัติการ และอัตลักษณ์ทางการเมืองของผู้สนับสนุน “ขบวนการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย”. กรุงเทพฯ: ฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย 1) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2553). *สงครามประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- Ahmed, S. (2004). *The cultural politics of emotion*. Edinburgh: Edinburgh University press.
- Ali, N. G. (2015). Reading Gramsci through Fanon: Hegemony before Dominance in Revolutionary Theory. *A Journal of Economics, Culture & Society*, 27(2), 241–257.
- Aristotle. (2008). *Politics*. Retrieved from <https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/aristotle/Politics.pdf>
- Bertram, C. (2004). *Rousseau and the social contract*. London: Routledge.
- Cohen, J. (1989). *Deliberation and Democratic Legitimacy in Democracy*. New York: Routledge.
- Cohen, J. (2004). *Deliberation and democratic legitimacy*. London, New York: Routledge.
- Foucault, M. (1972). *Archaeology of knowledge and the discourse on language*. New York: Pantheon Books.
- Foucault, M. (1978). *The history of sexuality volume 1: an introduction*. New York: Pantheon Books.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. New York: Pantheon.
- Foucault, M. (2003). *Society must be defended: lectures at the collège de France, 1975-1976*. New York: Picado.
- Foucault, M. (2006). *The order of discourse. untying the text: a post-structuralist reader*. London and Boston: Routledge & Kegan.
- Gutmann, A. (2007). *Democracy. in a companion to contemporary political philosophy* (2nd edition). New Jersey: Blackwell Publishing.
- Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action volume 1: reason and the rationalization of society*. Boston: Beacon Press.
- Habermas, J. (1987). *The theory of communicative action volume 2: lifeworld and system: a critique of functionalist reason*. Boston: Beacon Press.
- Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge Massachusetts: The MIT Press.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Habermas, J. (1996). *Between facts and norms. contributions to a discourse theory of law and Democracy*. Cambridge: MIT Press.
- Habermas, J. (2003). *Truth and justification*. Cambridge: MIT Press.
- Hardin, R. (1993). Public Choice vs. Democracy. in *The idea of Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobbes, T. (1651). *Leviathan*. London: Andrew Crooke.
- Horkheimer, M. (1982). *Critical Theory Selected Essays*. New York: The Continuum Publishing company.
- Jliatsally. (2008). เสียงจากดินถึงฟ้า - ญัฐวุฒิ ใสเกื้อ [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=UKeA9if3vL4>
- Lemke, T. (2011). *Biopolitics: an advanced introduction*. New York: NYU Press.
- Levitsky, S. and Ziblatt, D. (2018). *How Democracy die*. New York: Penguin Random House.
- Locke, J. (2005). *Two treatises of government* . Retrieved from <http://livros01.livrosgratis.com.br/gu007370.pdf>
- Marx, K. and Friedrich, E. (1964). The German ideology. In Robert C. Tucker (Ed.), *The Marx-Engels reader*. New York: W. W. Norton.
- Mouffe, C. (2005). *On the political thinking in action*. New York: Routledge.
- Outhwaite, W. (2009). *Habermas: A Critical Introduction* (2nd ed.). Cambridge: Polity.
- Plato. (2003). *The last days of Socrates*. London: Penguin books.
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Rousseau, J. J. (2008). *The Social Contract*. New York: Cosimo.
- Schumpeter, J. (1943). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. London: George Allen & Unwin.
- Schumpeter, J. (2006). *Capitalism, Socialism and Democracy* (6th ed.). New York: Routledge.
- Shapiro, I. (2003). *The moral foundations of politics*. New Haven: Yale University Press.
- Soules, M. (2018). *Jürgen Habermas and the public sphere*. Retrieved from <http://www.media-studies.ca/articles/habermas.htm>
- Wikipedia. (2008). *Bersih*. Retrieved October 23, 2018, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Bersih>.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	วรเทพ ว่องสรรพการ
วัน เดือน ปีเกิด	23 ตุลาคม 2519
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต, 2541 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, 2545 มหาวิทยาลัยรังสิต ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, 2562
ที่อยู่ปัจจุบัน	89/24 ม.ศุภลาศัยการ์เด้นทีวิลส์ ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี woratep.w@rsu.ac.th
สถานที่ทำงาน	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ